

บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ

โดย

นางจิตรลดา ศิริหงษ์

กรรมการผู้จัดการ

บริษัท โกลเด้น พร็อพเพอร์ตี้ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย เรื่อง “บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของ นางจิตรลดา ศิริหงษ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 61 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2561 – 2562

พลโท

(ขจรฤทธิ์ นิลกำแหง)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นาง จิตรลดา ศิริหงษ์

หลักสูตร

วปอ.

รุ่นที่ 61

ครอบครัวเป็นสถาบันหลักและเป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนาคุณภาพคน ถือได้ว่าเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากครอบครัวเป็นเป้าหมายทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน มีการถ่ายโอนค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติ ความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการพักผ่อน สันทนาการ และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน บรรยากาศและวิธีการอบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน โดยการเป็นพ่อแบบ-แม่แบบ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวไม่ว่าจะในทางบวกหรือในทางลบได้ค่อยๆ หล่อหลอมพื้นฐานทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบต่างๆ ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังรับไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของชนกลุ่มนั้น เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตมาจากครอบครัวแบบใด ย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด เจตคติและพฤติกรรมต่างๆ ติดมาจากครอบครัวเดิมไม่มากนักน้อย และนำไปใช้ปฏิบัติในสังคมที่เขาอยู่อาศัย มีผลต่อโดยตรงต่อการการแสดงบทบาททางสังคมของสมาชิกในสถาบันอื่นต่อไป

ในส่วนของประเทศไทย ซึ่งกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดี ทางสังคม มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ โดยมีแนวทางส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันที่บ่มเพาะคนให้มีคุณภาพ และเป็นทิศทางหลักในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อไป โดยได้มีการวิเคราะห์พลังสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จ และกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกัน สถาบันครอบครัวเป็นเป้าหมายหลักของประเทศที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

Abstract

Title The Role of the Family in Strengthening the National Security
Course Social Psychology
Name Mrs. Jidlada Sirihong **Course.** NDC **Class** 61

Family is the main institution and the first foundation for human quality development. It is regarded as the smallest but most important unit of the society as the family is a crucible for the personality and characteristics of the members. Interaction between members of the same households can share the value, thoughts, attitudes, beliefs, beliefs, and lifestyles from one generation to another as well as taking rest, recreation, and various activities together. Atmosphere and methods of raising, training and teaching by being a father-model both formal and casual, whether consciously or unconsciously. The environment in each family, whether positively or negatively, can gradually form basic personality and physical characteristics, society, emotions, and mind of the members in various ways transferring culture to future generations as a way of living that is suitable for the society of that group. What kind of children are born and raised from a family? The children naturally receive the transmission of ideas, different attitudes and behaviors through the ways they are raised from their original families more or less and applying it to the society in which they live. This cause a direct influence on the members' roles in societies when in other institutions in the future.

In Thailand where the 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021), a strategy was created to strengthen and develop the potential of human capital in order to change the values of Thai society according to good social norms and having living skills for the 21st century world, promoting Thai people to have good health throughout their lives including strengthening social institutions that are conducive to the develop people and the country with guidelines to promote the family institution to be an institution that fosters quality people and the main direction for the development of family institutions in the next national economic and social development plan by analyzing the key power to drive the strategy to success and

define guidelines for driving policies and strategies into concrete actions to push for the formulation of a strategy at the area level linking to the national strategy in order to work in the same direction and have clear goals together under a common vision. Family institution is a main goal of the country that must be developed to be strong and perform duties properly to make family members live happily together.

คำนำ

รายงานการวิจัยเรื่อง “บาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ” นี้ เป็นการศึกษาในด้านสังคมจิตวิทยา จากสภาพครอบครัวในสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมมากทำให้เกิดมีการขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยในหลายๆ สาเหตุ โดยจะส่งผลเสียต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก จึงเป็นเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจและศึกษา เกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งงานวิจัยนี้จะมีประโยชน์ในการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับครอบครัว และการเพิ่มบทบาทให้กับครอบครัว ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศได้ในระดับหนึ่ง

(นางจิตรลดา ศิริหงษ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น 61

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง “บาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ” เล่มนี้สำเร็จได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร วิทยาการที่ได้ให้ความรู้ และให้คำแนะนำอย่างดียิ่ง ตลอดจนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาป้องกันประเทศ ทุกคน ที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมสำหรับนักศึกษา มาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษา และขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้การศึกษาของผู้วิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นและสามารถนำเสนอเอกสารวิจัยฉบับนี้ได้สมบูรณ์ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาขอน้อมรับและ ขออภัยมา ณ ที่นี้

(นางจิตรลดา ศิริหงษ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่น 61

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
คำจำกัดความ	4
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดทฤษฎีด้านจิตวิทยาครอบครัว	6
แผนงานด้านความมั่นคงของประเทศในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
กรอบแนวความคิด	43
สรุป	44
บทที่ 3 บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ	45
ปัจจัยสถานะแวดล้อมในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อครอบครัว	45
นโยบายและแผนงานด้านความมั่นคงมนุษย์และประเทศชาติ	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4	
การวิเคราะห์ผลบทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้าง	
ความมั่นคงของประเทศ	57
การวิเคราะห์ผล	57
บทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง	60
บทที่ 5	
สรุปและข้อเสนอแนะ	62
สรุป	62
ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	72
ประวัติย่อผู้วิจัย	74

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันหลักและเป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนาคุณภาพคน ถือได้ว่าเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากครอบครัวเป็นเป้าหมายของบุคลิกภาพและคุณลักษณะของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน มีการถ่ายทอดค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติ ความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการพักผ่อน สันทนาการ และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน บรรยากาศ และวิธีการ อบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน โดยการเป็นพ่อแบบ-แม่แบบ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวไม่ว่าจะในทางบวกหรือในทางลบได้ค่อยๆ หล่อหลอมพื้นฐานทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบต่างๆ ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังรับไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของชนกลุ่มนั้น เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตมาจากครอบครัวแบบใด ย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด เจตคติและพฤติกรรมต่างๆ ติดมาจากครอบครัวเดิมไม่มากนักก็น้อย และนำไปใช้ปฏิบัติในสังคมที่เขาอยู่อาศัย มีผลต่อโดยตรงต่อการการแสดงบทบาททางสังคมของสมาชิกในสถาบันอื่นต่อไป ซึ่งองค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้ “ปี 2537 เป็นปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Families)” ซึ่งได้กระตุ้นให้ทั่วโลกเห็นความสำคัญของครอบครัว รวมทั้งในการประชุมระหว่างภูมิภาคขององค์การสหประชาชาติด้านครอบครัวที่กรุงบราติสลาวา ประเทศสโลวาเกีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2538 ได้กำหนดให้มีการดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว โดยกำหนดให้วันที่ 15 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันครอบครัวสากล เพื่อเป็นการสังเกตการณ์ เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ครอบครัวทั่วโลก ส่วนในประเทศไทยได้มีการตระหนักและให้ความสำคัญ ต่อสถาบันครอบครัว โดย จากบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมาสู่ยุทธศาสตร์ 2560 – 2564 แม้จะมีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องกลไกการทำงานในระดับต่างๆ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ยังเป็นอุปสรรค ต่อการดำเนินงาน เช่น การบริหารจัดการให้กลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับต่างๆ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการประสานบูรณาการกลไกในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และทิศทางเดียวกัน ประกอบกับความจำกัดของทรัพยากรในการดำเนินงาน เช่น งบประมาณ ซึ่งมีการ

จัดการระบบงบประมาณในรูปแบบของราชการ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัว ยากต่อการเข้าถึง การใช้ทรัพยากรดังกล่าว ในขณะที่นโยบายด้านการส่งเสริมและรณรงค์การใช้เวลาว่าง ร่วมกันของ ครอบครัวนั้น ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทั้งที่ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันรณรงค์ จนสังคมไทยให้การยอมรับว่าวันอาทิตย์เป็นวันของครอบครัว และเกิดแนวคิดร่วมกันของสังคมว่าอย่างน้อยหนึ่งวันในสัปดาห์เป็นวันของครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน ขณะเดียวกัน สถาบัน ครอบครัวยังต้องเผชิญปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงในสังคมสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ที่เปราะบาง และการทำบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของครอบครัว และยังต้องเผชิญกับข้อท้าทายใหม่ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่เห็นได้ชัดเจนคือการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องมีการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดี ทางสังคม มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ โดยมีแนวทางส่งเสริม สถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันที่บ่มเพาะคนให้มีคุณภาพ อาทิ การส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้น การฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม มีความรับผิดชอบ โดยให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต การให้ความรู้แก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็ก ในเรื่องการมีโภชนาการที่เหมาะสม สนับสนุนการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ทั้งนี้ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญคือ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน สื่อมวลชนและภาคเอกชน และดัชนีครอบครัวอบอุ่นอยู่ในระดับดีขึ้นไป อีกทั้งในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมุ่งโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ การพัฒนาองค์กรการเงินของชุมชน การเข้าถึง เงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ ทั้งนี้ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ คือ สัดส่วนครัวเรือนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และมีแนวทางเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับสถาบันหลักอื่นๆ ของสังคม เพื่อให้การสนับสนุนแก่สถาบันครอบครัว โดยทุกภาคส่วนต้อง ดำเนินงานของหน่วยงานของตนอย่างสอดคล้องประสานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การขับเคลื่อน ติดตาม ผลักดันร่วมปรับปรุงแก้ไขและร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ครอบครัว สร้างกระบวนการ เรียนรู้ให้กับคนในครอบครัวพร้อมๆ กับการวางยุทธศาสตร์

เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และเป็นทิศทางหลักในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่อไป โดยได้มีการวิเคราะห์พลังสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จ และกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกัน สถาบันครอบครัวเป็น เป้าหมายหลักของประเทศที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของครอบครัวในสังคมไทยว่ามีทิศทางไปในด้านใด
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมครอบครัวสังคมไทยในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศว่าเป็นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมสังคมไทยในปัจจุบันเพื่อสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศ

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

จะศึกษาลักษณะครอบครัวสังคมไทยในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของสังคมไทย รวมถึงสภาวะแวดล้อม แนวทางการแก้ปัญหา และยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งตัวบทกฎหมาย การเข้าถึงการดูแลของหน่วยงานรัฐ นโยบายระดับประเทศที่มีผลกระทบต่อประชาชน และบทความงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับด้านนี้

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ” เป็นเก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมประเทศไทย ซึ่งจะสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในด้านบทบาทและหน้าที่ของการพลเมือง เช่น นักวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงของประเทศ บุคคลในงานด้านๆ ต่างที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในด้านนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงลักษณะของครอบครัวในสังคมไทยว่ามีทิศทางไปในด้านใด
2. ได้ทราบถึงถึงพฤติกรรมครอบครัวสังคมไทยในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศว่าเป็นอย่างไร
3. ได้ทราบปัญหาและผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยเพื่อให้สอดคล้องรับกับสภาวะแวดล้อมและสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศต่อไป

คำจำกัดความ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้น เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องบทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ ผู้วิจัยได้กำหนดคำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

ครอบครัว	หมายถึง	คือกลุ่มของบุคคลที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน มีความใกล้ชิดกัน และอาศัยในที่เดียวกัน ความหมายของครอบครัวในทางพันธุศาสตร์จะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ทางสายเลือดเป็นหลัก แต่ในสังคม คนทั่วไปมักจะเข้าใจความหมายของครอบครัวในทางภาพลักษณ์มากกว่าทางพันธุศาสตร์
การแก้ไข้ปัญหา	หมายถึง	ระบบและกลไกที่มีการประสานความร่วมมือ ทั้งจากภายในและภายนอกองค์การในการตรวจสอบ กำกับดูแล และการประเมินคุณภาพ โดยมีมาตรฐาน ดัชนี และเกณฑ์เป็นตัววัดประสิทธิภาพ ทำให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร การจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากรการนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน การจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย การใช้งานและการจัดวางทรัพยากร

		<p>บุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ และยังช่วยการบริหารให้กับองค์กรต่างๆให้เจริญรุ่งเรือง</p>
<p>ความมั่นคงของชาติ</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>เป็นมโนทัศน์ว่ารัฐบาล ตลอดจนรัฐสภา ควรพิทักษ์รัฐและพลเมืองของรัฐต่อวิกฤตการณ์ "แห่งชาติ" ทุกชนิดโดยใช้การแสดงอำนาจ (power projection) ต่าง ๆ เช่น อำนาจทางการเมือง การทูต อำนาจทางเศรษฐกิจ แสตนยานุภาพ เป็นต้น แต่ปัจจุบันครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งล้วนกระทบต่อความมั่นคงที่มีใช้ทางทหารหรือเศรษฐกิจของชาติ และค่านิยมที่ความมั่นคงแห่งชาติรับมาใช้ ฉะนั้น เพื่อให้มีความมั่นคงแห่งชาติ ชาติจึงจำเป็นต้องมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางพลังงาน ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ฯลฯ</p>
<p>บทบาทและหน้าที่</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>การแสดงพฤติกรรมตามสถานภาพโดยมีความรับผิดชอบในการกระทำนั้น ซึ่งจะเป็นมีความหมายถึงการกำหนดแนวทางและปฏิบัติตามแนวทางที่ได้กำหนดแสดงเอาไว้ ทำให้มีผลกระทบรวมถึงส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามที่ได้กำหนดเอาไว้</p>

บทที่ 2

ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีด้านจิตวิทยาครอบครัว
2. แผนงานด้านความมั่นคงของประเทศในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. กรอบแนวความคิด
5. สรุป

แนวคิดทฤษฎีด้านจิตวิทยาครอบครัว

ครอบครัวในลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamic) หมายถึงครอบครัวมีคุณสมบัติ มีชีวิตในฐานะที่เป็นหน่วยพื้นฐานของชีวิต นั่นคือมีกิจกรรมการเปลี่ยนแปลง และการเคลื่อนไหวต่างๆ มีการเกิดการเติบโต การพัฒนาอย่างมีทิศทาง มีความทุกข์ความสุข มีการเริ่มต้น การถดถอย และการสิ้นสุด แต่ละครอบครัวต่างก็มีรายละเอียดบนหน้าประวัติศาสตร์ของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างไปจากครอบครัวอื่นๆ อย่างมากมาย ครอบครัวในลักษณะที่เป็นระบบ (System) หมายถึง ครอบครัวเกิดจากการรวมตัวของบุคคลเข้าด้วยกันเกิดเป็นระบบใหม่ คือระบบครอบครัวซึ่งประกอบด้วยหลายระบบย่อย ได้แก่ระบบย่อยของบุคคลของสามีภรรยา ของพ่อแม่และพี่น้อง ภายในระบบย่อยจะบ่งบอกถึงตำแหน่งของสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งอื่นๆ และระบบทั้งระบบมีการเปลี่ยนแปลง ไปด้วยในทำนองเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของระบบรวมก็จะส่งผลกระทบต่อหน่วยย่อยแต่ละหน่วย เช่นกัน ดังนั้นการเข้าใจครอบครัวอย่างลึกซึ้ง ก็ต้องพิจารณาสมาชิกแต่ละคน และความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกนั้นกับสมาชิกอื่นภายในครอบครัวด้วยระบบครอบครัวจัดเป็นระบบกึ่งปิด ซึ่งให้เห็นว่าครอบครัวไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวแต่จะมีการเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา ครอบครัวจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ บทบาทของสมาชิกครอบครัว จะได้รับผลกระทบจากระบบต่างๆ ภายในสังคม เช่น ระบบชุมชน ระบบโรงเรียน ระบบสถาบันศาสนา และอื่นๆ โดยเป็นแหล่งรวมบุคลิกภาพที่มีการปฏิสัมพันธ์ (Interacting Personality) หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกมากกว่า 1 คน มาอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดความเชื่อมโยงของสภาพต่างๆ ที่สมาชิกเป็นอยู่และกำลังกระทำอยู่ซึ่งแต่ละคนก็ยังถือว่ามีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

ครอบครัวจึงได้รับผลกระทบจากสมาชิกทั้งในปัจจุบันและอนาคต การปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัว มีลักษณะการโต้กลับไปกลับมาและมีกฎควบคุมชีวิตครอบครัวอยู่ ทั้งที่เป็นสากลยอมรับกันทั่วไปในทุกสังคม กฎที่ถือปฏิบัติเฉพาะครอบครัวกฎเหล่านี้แม้ว่าเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นแต่สามารถ สังเกตรูปแบบได้จากการวิเคราะห์วิธีการเมื่อสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน การทำความเข้าใจการปฏิสัมพันธ์จะต้องคำนึงถึงบริบทด้านสังคมและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ของสังคมใหญ่ ทั้งนี้เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นตัวชี้นำ และบังคับให้สมาชิกในครอบครัวมีการตอบสนอง

1. ความหมายของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่ใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนตั้งแต่เกิดจนถึงตาย เป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดและในสภาพสังคมปัจจุบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงและมีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลกระทบต่อสมดุลของครอบครัว ทำให้สมาชิกของครอบครัวมีปัญหาทางด้านสุขภาพได้ และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกคนอื่นและส่งผลกระทบต่อสังคมรอบข้างได้ ดังนั้นการดูแลสุขภาพของครอบครัวจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ด้านครอบครัวต้องทำความเข้าใจและจัดการบริการที่เหมาะสมต่อไป

ความหมายของครอบครัวตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยาและบุตร

สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ได้ให้คำนิยามของครอบครัวในเชิงสหสาขาวิชาการว่า

1. ทางชีววิทยา มองครอบครัวเป็นกลุ่มชนที่มีความผูกพันกันทางสายโลหิต
2. ทางเศรษฐศาสตร์ มองว่าครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลที่ใช้จ่ายเงินจากงบประมาณเดียวกันถึงแม้จะอาศัยอยู่ต่างที่กัน
3. ทางสังคมศาสตร์ มองว่าครอบครัวเป็นกลุ่มคนที่อยู่ร่วมเคหสถานเดียวกันมีปฏิสัมพันธ์และสนใจต่อทุกขุขซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความปรารถนาดีต่อกันโดยมีจำเป็นต้องสืบสายโลหิตเดียวกัน
4. ทางนิติศาสตร์ หมายถึง ครอบครัวที่ชายหญิงจดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมถึงบุตรและบุตรบุญธรรม

โดยสรุป ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดและเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญที่เป็น การอยู่ร่วมกันของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันโดยสายเลือดหรือโดยกฎหมาย ซึ่งสมาชิกในครอบครัวทุกคนมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบซึ่งกันและกันและครอบครัวประกอบด้วยลักษณะต่อไปนี้

1. ลักษณะตามโครงสร้าง

- 1.1 มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันโดยสายเลือดหรือโดยกฎหมาย

- 1.2 มีการพักอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันหรือเคยอยู่ร่วมบ้านเดียวกัน
2. ลักษณะตามหน้าที่
 - 2.1 สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กัน มีหน้าที่รับผิดชอบซึ่งกันและกัน
 - 2.2 สมาชิกทุกคนมีความรักใคร่ มีความปรารถนาดีต่อกัน มีความผูกพันกัน
 - 2.3 มีการดำรงชีวิตตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเหมือนกัน

2. ชนิดของครอบครัว

ครอบครัวอาจถูกจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1. จำแนกตามโครงสร้างของครอบครัวโดยพิจารณาประเภทของสมาชิก ได้แก่
 - 1.1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) หมายถึงครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยาและบุตร ซึ่งในกรณีที่มีสามีหรือภรรยามากกว่า 1 คน (Polygamy) ก็ให้รวมถึงสามีหรือภรรยาอื่น พร้อมบุตร
 - 1.2 ครอบครัวขยาย (Extended family) หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วย ครอบครัวรวมญาติทั้งด้านสามีหรือภรรยาที่ร่วมอยู่ในครอบครัว
2. จำแนกตามที่อยู่อาศัยของคู่สมรส ได้แก่
 - 2.1 ครอบครัวที่คู่สมรสใหม่เข้าไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของบิดามารดาฝ่ายชาย (Patrilocal family)
 - 2.2 ครอบครัวที่คู่สมรสใหม่เข้าไปอยู่ร่วมกับครอบครัวของบิดามารดาฝ่ายหญิง (Matrilocal family)
 - 2.3 ครอบครัวที่คู่สมรสใหม่แยกครอบครัวไปอยู่ต่างหาก (Neolocal family)
3. จำแนกตามความเป็นใหญ่
 - 3.1 ครอบครัวที่บิดาหรือสามีเป็นใหญ่ในครอบครัว (Patriachai authority) เช่น ครอบครัวชาวจีนหรือครอบครัวไทยก็ถือให้ผู้ชายเป็นใหญ่
 - 3.2 ครอบครัวที่มารดาหรือภรรยาเป็นใหญ่ในครอบครัว (Matricheal authority) เช่น ครอบครัวชาวเอสกีโม
 - 3.3 ครอบครัวที่สามีและภรรยามีความใหญ่เท่าเทียมกัน หรือเสมอภาคกัน (Equalitarian family หรือ Democratic authority) ซึ่งสามารถพบเห็นในสังคมตะวันตกหรือในปัจจุบันครอบครัวก็มีลักษณะแบบนี้มากขึ้น
4. จำแนกตามความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ได้แก่
 - 4.1 การสืบสายโลหิตทางฝ่ายบิดา บุตรที่เกิดมาต้องเป็นสมาชิกฝ่ายบิดาและต้องใช้นามสกุลฝ่ายบิดา (Patrilineal family)

4.2 การสืบสายโลหิตฝ่ายมารดา บุตรที่เกิดมาต้องเป็นสมาชิกฝ่ายมารดาและต้องใช้นามสกุลฝ่ายมารดา (Matrilineal family)

3. หน้าที่ของครอบครัว

Friedman (1986) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัวในการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว 6 ประการ คือ

1. หน้าที่ด้านความรักความเอาใจใส่ (Affective function) หน้าที่ด้านความรักความเอาใจใส่เป็นหน้าที่ ในการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของสมาชิก แสดงออกโดยการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่แก่สมาชิกเพื่อให้สมาชิกมีสุขภาพจิตดี มีบุคลิกภาพที่มั่นคง องค์ประกอบสำคัญของหน้าที่ของครอบครัวด้านความรักความเอาใจใส่ได้แก่การที่สมาชิกครอบครัวมีการให้การเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน มีความผูกพันและความรู้สึกร่วมกัน ให้โอกาสสมาชิกในการเป็นตัวของตัวเอง แต่ยังคงความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการตอบสนองความต้องการของคนอื่น และมีการให้ความช่วยเหลือปกป้องซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหา

2. หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดู (Socialization function) การอบรมเลี้ยงดูในที่นี้หมายถึงกระบวนการพัฒนาแบบแผนพฤติกรรมที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตของสมาชิก เพื่อเป็นการปลูกฝังส่งเสริมนิสัยที่ดีงาม ทำให้เด็กพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต ถือเป็นกระบวนการปรับพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องที่ทำให้บุคคลตอบสนองสถานการณ์ ในสังคมตามต้องการเป็นผลจากการเรียนรู้บทบาทในสังคม การปฏิสัมพันธ์บุคคลอื่นและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับคนทุกวัยตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชราในการปรับบรรทัดฐาน ความเชื่อ ค่านิยม ของตนอย่างต่อเนื่อง

3. หน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ (Reproductive function) ครอบครัวมีหน้าที่ในการสร้างหรือในผลิตสมาชิกใหม่ ให้สมาชิกในสังคมมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นหน้าที่ในการสืบเผ่าพันธุ์เชื้อสายของมนุษยชาติ

4. หน้าที่ในการเผชิญปัญหาของครอบครัว (Family coping function) การเผชิญปัญหาของครอบครัวเป็นหน้าที่ จำเป็นที่ครอบครัวทุกครอบครัวต้องปฏิบัติเพื่อคงไว้ซึ่งสมดุลภายในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากตลอดการดำเนินชีวิตครอบครัว ครอบครัวจะถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกครอบครัว สิ่งรบกวนเหล่านี้หมายถึงบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะเครียดในครอบครัวได้ สิ่งรบกวนความสุขสงบของครอบครัว ได้แก่ การเสียชีวิตของคู่สมรส การหย่าร้าง การตายของญาติสนิท การเจ็บป่วยของสมาชิก การตกงานหรือมีปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น ครอบครัวทำหน้าที่ในการเผชิญปัญหาเพื่อให้ครอบครัวสามารถปรับตัวและดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างต่อเนื่องตามพัฒนาการของครอบครัว สามารถแบ่งวิธีการเผชิญปัญหาของครอบครัวเป็น 2 ประเภทคือ

4.1 การเผชิญปัญหาภายในครอบครัว วิธีนี้เป็นการที่ครอบครัวพยายามช่วยเหลือตนเองโดยใช้แหล่งประโยชน์ที่มีอยู่แล้วในครอบครัว มีการปรับพฤติกรรม และบทบาทของสมาชิกแต่ละคนเพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาได้ ได้แก่

- 4.1.1 การให้ความเชื่อถือไว้วางใจในระหว่างสมาชิกครอบครัว
- 4.1.2 การผ่อนคลายสถานการณ์โดยใช้อารมณ์ขัน
- 4.1.3 การที่สมาชิกร่วมกันแก้ปัญหาครอบครัว
- 4.1.4 การพัฒนาสมาชิกให้เข้มแข็งเพื่อให้แต่ละคนมีความสามารถแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น
- 4.1.5 การควบคุมความหมายของปัญหาไม่ให้เกิดการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาบิดเบือนจากความเป็นจริง
- 4.1.6 การที่สมาชิกปรับบทบาทเพื่อให้สมาชิกสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

4.2 การเผชิญปัญหานอกครอบครัว เป็นวิธีที่ครอบครัวใช้แหล่งประโยชน์จากภายนอกครอบครัวในการเผชิญปัญหาของครอบครัว ได้แก่

- 4.2.1 การที่สมาชิกหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพิ่มขึ้น เพื่อประกอบการพิจารณาแก้ปัญหา
- 4.2.2 การที่สมาชิกติดต่อกับชุมชน เพื่อนบ้าน ญาติเพิ่มขึ้น มีการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคมโดยมีการปรึกษาหารือกับเพื่อนบ้าน ญาติที่สนิท เพื่อขอคำแนะนำและขอความช่วยเหลือ
- 4.2.3 การที่ครอบครัวใช้แหล่งประโยชน์ในระบบสังคมโดยรวม เช่น ระบบสวัสดิการ การสังคมสงเคราะห์ และระบบการบริการสุขภาพ เป็นต้น

ในครอบครัวที่มีการเผชิญปัญหาไม่เหมาะสม จะแสดงถึงภาวะผิดปกติในการเผชิญปัญหาของครอบครัวโดยการใช้วิธีการในการระบายความรู้สึกคับข้องใจของสมาชิก โดยการทะเลาะเบาะแว้ง ทบตีกันในครอบครัว ปัญหาที่พบบ่อยคือการทุบตีคู่สมรส การทำร้ายบุตร การใช้วาจาข่มขู่ดูต่ำ การไล่ออกจากบ้าน การทำตัวห่างเหินกัน เป็นต้น ซึ่งการเผชิญปัญหาของครอบครัวควรมีการปรึกษาหารือในครอบครัวและใช้แหล่งประโยชน์ทั้งภายนอกครอบครัวอย่างเหมาะสม

5. หน้าที่ในการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ (Economic function) หน้าที่ในการจัดการด้านเศรษฐกิจเป็นหน้าที่ที่จำเป็นทุกครอบครัวต้องปฏิบัติเพราะครอบครัวต้องมีการจัดการรายได้ที่จะนำจับจ่ายใช้สอย เพื่อจัดหาสิ่งจำเป็นทางกายภาพให้กับครอบครัว หน้าที่นี้รวมถึงการจัดสรรรายได้ที่ได้มาเพื่อนำมาใช้จ่ายอย่างเหมาะสม

6. หน้าที่ในการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางกายภาพสำหรับสมาชิก (Provision of physical necessities) ทุกครอบครัวมีความต้องการสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางกายภาพสำหรับสมาชิก ได้แก่ ปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ในกรณีนี้รวมถึงการจัดการซึ่งการบริการด้านสุขภาพด้วย ในการทำหน้าที่ของครอบครัวนั้นถ้ามองในด้านของการตอบสนองเรื่องสุขภาพของครอบครัวและสมาชิกโดยตรง ก็สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. พัฒนาความรู้สึกเป็นตัวตนและมีคุณค่าในตัวตน เป็นการสร้างคุณค่าในตนเอง ซึ่งครอบครัวจะเป็นด่านแรกที่จะทำให้สมาชิกเกิดความรักผูกพันกันและกัน มีความรู้สึกในอิสระของตนเอง ในการที่จะตัดสินใจ และมีความเข้าใจในความเป็นตัวตนของกันและกัน

2. ทำหน้าที่ในการดูแลสนับสนุนด้านจิตใจและชี้แนะในช่วงเปลี่ยนผ่านของชีวิตคนเรามีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชีวิต จากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ หรือมีพัฒนาการเปลี่ยนผ่านในเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิต เช่น ในช่วงวัยเรียน ในช่วงการสูญเสีย ซึ่งในสภาวะดังกล่าวบุคคลจะมีความเครียดและต้องการการดูแลการให้คำแนะนำ ซึ่งคนเราต้องการที่จะเรียนรู้และสามารถผ่านการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ดังนั้นครอบครัวถือว่าเป็นศูนย์รวมของผู้ที่รักห่วงใยและมีประสบการณ์จึงต้องเป็นผู้ที่ต้องให้การสนับสนุนให้คำแนะนำให้สมาชิกในครอบครัวผ่านไป

3. พัฒนาให้เกิดการยอมรับในคุณค่าและการดูแลสุขภาพในครอบครัวจะมีแบบแผน มีค่านิยม เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละครอบครัว แล้วมีการถ่ายทอดลงมาสู่สมาชิกรุ่นต่อรุ่นในครอบครัว เพื่อให้เกิดความมั่นใจในตนเอง ในการที่จะดูแลตนเอง

4. ให้การศึกษาหรือความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับระบบสุขภาพและการใช้ระบบในการอยู่ร่วมกันของครอบครัว สมาชิกแต่ละคนควรได้รับข้อมูลหรือคำแนะนำทางด้านสุขภาพหรือการดูแลสุขภาพ เพราะครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่ใกล้ชิดสมาชิก และยังมีหน้าที่ในการดูแลโดยตรง

5. ทำหน้าที่ดูแลสุขภาพที่มีการเจ็บป่วยเรื้อรัง พิกการหรือสูงอายุ ในวงจรชีวิตของสมาชิกในครอบครัวจะต้องมีภาวะการเจ็บป่วยหรือเข้าสู่ระยะสูงอายุ นอกจากนี้ยังมีสมาชิกที่มีภาวะพิกการที่ต้องการการดูแลต่อเนื่อง ซึ่งครอบครัวต้องเป็นผู้ทำหน้าที่โดยตรง

4. ทฤษฎีระบบครอบครัว

ทฤษฎีระบบครอบครัวเป็นทฤษฎีที่มีชื่อเสียงเป็นที่ รู้จักอย่างกว้างขวางในการทำความเข้าใจกับความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับระบบย่อยภายในครอบครัว และครอบครัวกับระบบอื่นภายนอกครอบครัว พัฒนามาจากทฤษฎีระบบ (General System Theory) โดยลัทธิ กอน เบอ์ทาแลนฟี (Lugwig von Bertalanffy) สำหรับทฤษฎีระบบครอบครัวนี้พัฒนาขึ้นโดยนักครอบครัวบำบัดที่มีการประยุกต์ทฤษฎีระบบ และมีการสร้างกรอบแนวคิดอื่นๆในการศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวจากทฤษฎีระบบครอบครัวอีกด้วยข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับระบบครอบครัว

1. ระบบครอบครัวไม่เป็นแค่เพียงระบบย่อยที่อยู่รวมกัน แต่เป็นผลรวมของการทำงานของระบบย่อยที่สัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของครอบครัวใหญ่
2. การจำแนกในระบบครอบครัวมีหลายแบบ เช่น แบ่งเป็นระบบย่อยต่างๆ แบ่งตามความสัมพันธ์ของครอบครัวกับสิ่งแวดล้อมและสังคม หรืออาจมองว่าครอบครัวเป็นสิ่งแวดล้อมของบุคคลก็ได้
3. ครอบครัวมีขอบเขตของตนที่มีลักษณะเปิดหรือปิดที่จะทำให้มีการแลกเปลี่ยนพลังงานกับสิ่งแวดล้อมภายนอกมากน้อยเพียงใด
4. ระบบครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เมื่อมีสิ่งเร้าเกิดขึ้นจากภายในครอบครัวและจากสิ่งแวดล้อมภายนอก
5. การเปลี่ยนแปลงของบางส่วนในระบบครอบครัวสามารถมีผลกระทบไปถึงระบบครอบครัวทั้งหมดได้
6. ระบบครอบครัวเป็นระบบรวมที่แต่ละบุคคลในครอบครัว เป็นส่วนของระบบที่พึ่งพาซึ่งกันและกัน
7. ทฤษฎีระบบรวมมโนทัศน์เกี่ยวกับพัฒนาการและโครงสร้างหน้าที่ ของครอบครัวไว้ด้วย เป็นส่วนประกอบในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว รวมทั้งคุณลักษณะที่จำเป็นของระบบครอบครัวปกติ

กฎแห่งระบบครอบครัวระบบจะดำรงอยู่ได้ต้องมีวิถีปฏิบัติที่เป็นรูปแบบแน่นอน หรือ “กฎ” คอยควบคุมอยู่ โดยเฉพาะกฎแห่งโครงสร้างและกฎแห่งหน้าที่ครอบครัวเช่นกัน ที่เมื่อบุคคลมาอยู่รวมกันต้องมีการกำหนดกฎขึ้นมา อาจเป็นการกำหนดโดยชัดเจน (explicit rule) มีการปรึกษากันว่าในบ้านควรมีกฎอะไรบ้าง เช่น กฎกลับบ้านให้ตรงเวลา เป็นต้น แต่กฎส่วนใหญ่ในครอบครัวจะมีการกำหนดชัดเจน (implicit rule) คือ ไม่มีการตกลงกัน แต่เป็นที่เข้าใจและยอมรับกันโดยปริยาย เช่น ลูกต้องเชื่อฟังพ่อแม่หรือความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างญาติสนิท เป็นต้น โดยทั่วไปครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมีวิถีปฏิบัติที่เป็นรูปแบบแน่นอน แม้ในครอบครัวที่มีปัญหายุ่งยากก็จะมีลักษณะเฉพาะเพื่อการควบคุมให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีของเขตแต่ก็ไม่เกินเลยไปจนทำให้ครอบครัวเสียสมดุล กฎที่ดีต้องมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนไปตามพัฒนาการแต่ละระยะ ปัญหาจะเกิดขึ้นหากครอบครัวไม่มีความยืดหยุ่นและไม่ปรับเปลี่ยนกฎให้เหมาะสมกับสถานะและกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงการวิเคราะห์ครอบครัวด้วยทฤษฎีระบบในการวิเคราะห์พฤติกรรมและความสัมพันธ์ของครอบครัวจำเป็นต้องเริ่มศึกษาจากโครงสร้างของระบบครอบครัวว่าประกอบด้วยระบบย่อยอะไรบ้าง รวมทั้งการพิจารณาระบบครอบครัวที่ศึกษาภายใต้โครงสร้างของระบบใหญ่ ก็จะเห็นว่าครอบครัวเกี่ยวข้องกับระบบอื่นๆ เช่น ระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุข ระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม วัฒนธรรม ระบบอื่นๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวนอกจากนี้ยังจำเป็นต้องศึกษาขอบเขตของครอบครัวว่าแยกจากระบบอื่น

ค่อนข้างชัดเจนในลักษณะของระบบปิดหรือระบบเปิด จากการสังเกตปฏิสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องของครอบครัวในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับสิ่งแวดล้อมภายนอก หากเป็นระบบปิดจะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกให้เห็นอย่างชัดเจน แต่ถ้าเป็นระบบเปิดจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับสิ่งแวดล้อมภายนอกตลอดเวลา ไม่การอยู่นิ่งและมีการพัฒนาไปเรื่อยๆ เมื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณลักษณะของระบบครอบครัว จะได้ภาพของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวทางกายภาพ หากต้องการทราบว่าความสัมพันธ์ที่เห็นเกิดจากสาเหตุใดจนกระทั่งได้ศึกษาครอบครัวทั้งระบบ โดยการศึกษาปัจจัยนำเข้าที่เป็นทรัพยากรของครอบครัว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดำรงชีวิต รวมทั้งกระบวนการดำเนินชีวิตครอบครัวในลักษณะของบทบาทหน้าที่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวในชีวิตประจำวัน เพื่อศึกษาผลที่ได้รับหรือคุณภาพของครอบครัวที่สามารถมองในแง่ของความสมดุลของครอบครัวในลักษณะของการปรับตัวได้ดีหรือความผาสุกของครอบครัว

5. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว

แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 (ประมาณปลายปี ค.ศ.1930) โดยได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม (Structural – functionalism) โดยกลุ่มนักวิชาการด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมเน้นเรื่องโครงสร้างและหน้าที่ของระบบ ได้แก่ แรตคลิฟ – บราวน์ (A.R.adcliffe – Brown) มาลินโนสกี (B.Malinowski) พาร์สัน (Talcott Parson) และเดอร์ไคม์ (Durkheim) ซึ่งสาระสำคัญของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ คือระบบทุกระบบเกิดขึ้นและดำรงอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะของระบบ และมีลักษณะโครงสร้างของระบบที่แตกต่างกัน ข้อตกลงเบื้องต้นในกรอบแนวคิดของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ คือ

1. สังคมดำรงอยู่ได้เนื่องจากได้รับการตอบสนองหน้าที่ที่จำเป็น เพื่อความอยู่รอดของสังคมในระดับใดระดับหนึ่ง
2. ระบบย่อยในสังคมจะทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อให้สามารถตอบสนองหน้าที่ที่จำเป็นของสังคม
3. หน้าที่พื้นฐานเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ทุกสังคมและทุกครอบครัวต้องปฏิบัติ
4. บุคคลในครอบครัวเป็นหน่วยย่อยที่มีหน้าที่ช่วยกันตอบสนองหรือทำหน้าที่ของสังคมใหญ่ให้ลุล่วงไปได้
5. บุคคลและสังคมได้รับการดูแลจากครอบครัวและระบบสังคม

จากข้อตกลงเบื้องต้นดังกล่าวจะเห็นว่าครอบครัวเป็นหน่วยย่อยหรือระบบย่อยภายใต้โครงสร้างใหญ่ของสังคมที่เป็นระบบใหญ่ ครอบครัวทำหน้าที่เป็นผู้สนองตอบความต้องการของ

สมาชิกแต่ละคนของครอบครัวและของสังคมโดยรวม ในขณะที่เดียวกันครอบครัวก็ได้รับการดูแลจากสังคมด้วย และจากนิยามของโครงสร้างที่หมายถึง ความสัมพันธ์ของหน่วยต่างๆ ที่มีองค์ประกอบย่อยอยู่รวมกัน มีความสัมพันธ์กันและหน้าที่ หมายถึงการทํากิจกรรมเพื่อดำรงไว้ซึ่งส่วนรวม ซึ่งโครงสร้างครอบครัวที่เหมาะสมจะมีผลช่วยสนับสนุนให้ครอบครัวนั้นสามารถทําหน้าที่ของตนได้ เป็นผลสำเร็จ และแนวคิดโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว มีดังนี้

1. โครงสร้างบทบาท เป็นพฤติกรรมบ่งชี้ถึงการครองสถานภาพที่ตนเองดำรงอยู่
โครงสร้าง

บทบาทที่ดีจะมีลักษณะดังนี้

1.1 บทบาทที่ปฏิบัติในครอบครัวไม่ขัดแย้งกับสิ่งที่สังคมภายนอกคาดหวัง เช่น
บทบาทบิดมารดา

1.2 บทบาทของสมาชิกแต่ละคนมีความสอดคล้องกันและช่วยเสริมบทบาทซึ่ง
กันและกัน

1.3 การแสดงบทบาทของสมาชิกแต่ละคนมีความชัดเจน สามารถตอบสนอง
ความต้องการของสมาชิกแต่ละคนได้

1.4 สมาชิกสามารถปรับบทบาทได้เพื่อให้เกิดความสมดุล เมื่อมีความจำเป็น

2. ระบบค่านิยม เป็นระบบความคิด ความเชื่อทัศนคติ ของสมาชิกในครอบครัวที่มี
การถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งแหล่งที่มาในการเรียนรู้ปลูกฝังค่านิยม จะมาจากครอบครัว โรงเรียน
ศาสนา ชุมชน เป็นต้น ค่านิยมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างทางสังคมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
ภายในครอบครัวซึ่งมีความแตกต่างกันไปของแต่ละครอบครัว

3. ระบบการสื่อสาร ในการอยู่ร่วมกันของครอบครัวจะต้องมีวิธีหรือรูปแบบการ
สื่อสารที่เฉพาะของตนเอง ซึ่งการสื่อสารนั้นเป็นกระบวนการที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีการรับรู้
ข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยม อารมณ์ ความรู้สึก ของกันและกัน รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวจะ
แสดงถึงการมีปฏิสัมพันธ์

4. โครงสร้างอำนาจ ในครอบครัวทุกครอบครัวจะมีโครงสร้างอำนาจอยู่ และอำนาจ
นั้นจะหมายถึงสมาชิกคนใดคนหนึ่งสามารถที่จะควบคุมหรือแสดงอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่ง
โครงสร้างอำนาจ จะประกอบด้วยฐานอำนาจการตัดสินใจ ปัจจัยอื่น ๆ

หน้าที่ครอบครัว

1. หน้าที่ด้านความรักเอาใจใส่เป็นการตอบสนองความต้องการของสมาชิก
แสดงออก โดย การให้ความรัก ความ
อบอุ่น ความเอาใจใส่แก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกมีสุขภาพจิตดี มีบุคลิกภาพมั่นคง

2. หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดู การอบรมเลี้ยงดูเป็นกระบวนการพัฒนาแบบแผนพฤติกรรมของสมาชิกเพื่อเป็นการปลูกฝังส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงาม การวางตนตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสม การเรียนรู้ระเบียบทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้เด็กพร้อมที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพในอนาคต

3. หน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ เป็นหน้าที่ในการสืบเผ่าพันธุ์เชื้อสายของมนุษย์สำหรับครอบครัวหน้าทีนี้เป็นการสืบสกุลให้ครอบครัวดำรงต่อไป

4. หน้าที่ในการเผชิญปัญหา เพื่อคงไว้ซึ่งสมดุลภายในครอบครัว ทั้งนี้ เนื่องจากตลอดการดำเนินชีวิตครอบครัว ครอบครัวจะถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งอาจเป็น บุคคล สิ่งของ สถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะเครียดในครอบครัว สิ่งทีอาจรบกวนความสงบสุขของครอบครัว เช่น การเสียชีวิตของคู่ครอง การหย่าร้าง

5. หน้าที่ในการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจ เพื่อนำมาใช้จ่ายอย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดหาเสื้อผ้า อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

6. หน้าที่ในการจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางกายภาพสำหรับสมาชิก การจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิตสำหรับสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ ปัจจัยสี่ (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย) และบริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย นันทนาการ และงานอดิเรก

การศึกษาทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัว จะพบว่า ระบบทุกระบบเกิดขึ้นและดำรงอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะของระบบ และมีลักษณะโครงสร้างของระบบที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณา ครอบครัวพบว่าครอบครัวมีลักษณะเป็นระบบเปิดที่มีปฏิสัมพันธ์ ทั้งกับภายในและภายนอกครอบครัว มีเป้าหมายในการเกิดและดำรงอยู่ของครอบครัวแตกต่างจากระบบอื่นๆ รวมทั้งมีโครงสร้างของระบบ ครอบครัวที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนั้น การศึกษาลักษณะโครงสร้างและหน้าที่ของครอบครัวจะช่วยให้เข้าใจการทำงานของระบบครอบครัวโดยรวม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ปัญหาครอบครัวและให้การช่วยเหลือได้และยังเป็นการนำระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยต่างๆภายในครอบครัวมาวิเคราะห์และพิจารณาถึงการจัดองค์กรภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขององค์ประกอบย่อยในครอบครัวที่มีต่อโครงสร้างครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับกลุ่มเครือญาติ รวมทั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับระบบสังคมอื่นๆ ในชุมชนด้วย

องค์ประกอบของพัฒนากำรครอบครัว พัฒนาการของครอบครัวจะมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้ คือ

1. สถานภาพในครอบครัว (Family position) หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งกำหนดโดยเพศ การแต่งงาน การสืบทอดทางสายโลหิต และความสัมพันธ์ของช่วงอายุ ได้แก่ สามีภรรยา พ่อแม่ลูก พี่น้อง เป็นต้น

2. บทบาทในครอบครัว (Family role) หมายถึง การกระทำของบุคคลในครอบครัว ตามสถานภาพที่มีอยู่ในครอบครัว เช่น แม่มีบทบาทในการอุ้มชูเลี้ยงดูลูกตั้งแต่แรกเกิด เป็นต้น

3. บรรทัดฐานของสังคม (Social Norm) หมายถึง กฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่สมาชิกในสังคมยอมรับเป็นแบบแผนเดียวกัน เช่น หญิงชายจะแต่งงานหากตกลงจะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เป็นต้น

4. การเข้าสู่ ระยะเวลาต่อของพัฒนาการครอบครัว (Family transitions) หมายถึง ภาวะการณ์เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตครอบครัวในแต่ละระยะรอยต่อ ลำดับขั้นของพัฒนาการครอบครัวที่สมาชิกครอบครัวจะต้องปรับบทบาทของตนเองและพบกันความเครียดที่จำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลของการดำเนินชีวิตครอบครัวต่อไป

ระยะพัฒนาการครอบครัว

พัฒนาการครอบครัว มีจุดเน้นอยู่ที่แบบแผนของการเปลี่ยนแปลงชีวิตครอบครัวตามกาลเวลาที่ผ่านไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับโครงสร้างและการทำหน้าที่ของครอบครัวในการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัวในแต่ละระยะของพัฒนาการครอบครัว ซึ่ง ดูวาล และฮิลล์ (Duvall and Hill, 1948 อ้างในรุจา ภูไพบูลย์, 2541) ได้เสนอการแบ่งช่วงชีวิตครอบครัวเป็นระยะๆ เรียกว่า วงจรชีวิตครอบครัวเพื่อใช้ในการศึกษาครอบครัวและได้กำหนดเกณฑ์การแบ่งระยะของครอบครัวขึ้น โดยคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในครอบครัว ขั้นพัฒนาการของลูกคนโต และสถานภาพเกษียณอายุของพ่อเป็นสำคัญ โดยแบ่งระยะพัฒนาการออกเป็น 8 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะครอบครัวเริ่มต้น เป็นระยะนับจากเริ่มแต่งงานจนกระทั่งภรรยาตั้งครรภ์บุตรคนแรก ระยะนี้คู่สมรสต้องการการเรียนรู้นิสัยใจคอซึ่งกันและกัน และเป็นช่วงเริ่มสร้างฐานะและวางแผนชีวิตครอบครัว

ระยะที่ 2 ระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร หรือระยะครอบครัวมีบุตรวัยทารก จะนับจากบุตรคนแรกเกิดจนอายุ 2 ½ ปี ระยะนี้ พัฒนกิจของครอบครัว คือ การดูแลทารกที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้

ระยะที่ 3 ระยะมีบุตรวัยก่อนเรียนเป็นช่วงที่บุตรคนแรกมีอายุ 2 ½ - 6 ปี เป็นช่วงที่ครอบครัวให้การอบรมเลี้ยงดูฝึกหัดนิสัยที่พึงประสงค์ให้แก่สมาชิกใหม่ เพื่อเตรียมตัวเด็กเข้าโรงเรียน รวมทั้งอาจเตรียมตัวที่จะมีบุตรคนต่อไป

ระยะที่ 4 ระยะมีบุตรวัยเรียน เริ่มตั้งแต่บุตรคนแรกมีอายุ 6 - 13 ปี สามารถช่วยตนเองได้ แต่ครอบครัวมีหน้าที่ส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษา ทั้งหาโรงเรียน ค่าเล่าเรียน รวมทั้งค่าเลี้ยงดูบุตรคนต่อไป

ระยะที่ 5 ระยะครอบครัวมีบุตรวัยรุ่น ระยะนี้เริ่มตั้งแต่บุตรคนแรกมีอายุ 13 - 20 ปี ครอบครัวลดภาระในการดูแลบุตร เพราะบุตรเติบโตช่วยตนเองได้มากขึ้น แต่เด็กวัยรุ่นยังต้องการการชี้แนะเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมจากผู้ใหญ่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ดี

ระยะที่ 6 ระยะแยกครอบครัวใหม่ ระยะนี้เป็นระยะที่บุตรคนแรกแยกออกจากครอบครัวออกมามีอาชีพของตนเอง หรือแต่งงานมีครอบครัวใหม่ของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในระหว่างบุตรวัย 20 ปีขึ้นไป ซึ่งบิดามารดาสามารถชี้แนะและสนับสนุนครอบครัวใหม่ให้สร้างเนื้อสร้างตัวได้ด้วยตนเอง

ระยะที่ 7 ระยะครอบครัววัยกลางคน เป็นระยะครอบครัวปลอดภัยในการเลี้ยงดูบุตร เมื่อบุตรส่วนใหญ่หรือทั้งหมดแยกครอบครัวออกไป ทำให้บิดามารดารู้สึกเจ็บเหงาและเป็นระยะเตรียมเกษียณจากตำแหน่งการงานที่ทำอยู่

ระยะที่ 8 ระยะครอบครัววัยสูงอายุ เป็นระยะตั้งแต่เกษียณอายุการทำงานจนกระทั่งคู่สมรสคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต โดยส่วนใหญ่บุคคลเมื่อคู่สมรสเสียชีวิต จะเกิดอาการว่าเหวจนอาจทำให้เสียชีวิตตามไปด้วย

ในการแบ่งระยะพัฒนาการนั้น อาจแบ่งแตกต่างกันไปตามตามแนวคิดของนักทฤษฎีอื่นๆ เช่น รอดเจอร์ (Rodgers, 1964 อ้างถึงใน รุจา ภูไพบูลย์ , 2541) แบ่งพัฒนาครอบครัวเป็น 10 ระยะ คือ

1. ครอบครัวคู่สามีภรรยาที่ยังไม่มีบุตร
2. ครอบครัวที่มีเด็กอายุไม่เกิน 3 ปี
3. ครอบครัวที่มีเด็กวัยก่อนเรียน (3 – 6 ปี)
4. ครอบครัวที่มีเด็กวัยเรียน (6 – 13 ปี)
5. ครอบครัวที่มีเด็กเข้าสู่วัยรุ่น (13 – 20 ปี)
6. ครอบครัวที่มีบุตรเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (20 ปี ขึ้นไป)
7. ครอบครัวที่มีบุตรเริ่มแยกครอบครัว
8. ครอบครัวที่มีบุตรเริ่มแยกครอบครัวออกไปหมด
9. ครอบครัวที่เกษียณ หรือ หยุดท างาน หรือ คู่สามีภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิต
10. ครอบครัวที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ยังมีชีวิตอยู่เสียชีวิต

พัฒนาการของครอบครัว

พัฒนาการของครอบครัวเป็นกิจกรรมหรือหน้าที่ของครอบครัวที่ ต้องกระทำเพื่อให้วงจรชีวิตของครอบครัวเป็นไปอย่างปกติ มีความสมดุลและมีความสุข โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก 3 ประการ คือ (Friedmam, 1986 อ้างถึงใน รุจา ภูไพบูลย์ , 2541)

1. เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางกายภาพอย่างเพียงพอ
2. เพื่อให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม
3. เพื่อตอบสนองต่อความปรารถนาและความเชื่อของตน ซึ่งหมายถึงการตอบสนองทางอารมณ์ทำให้เกิดความพึงพอใจ

พัฒนาการของครอบครัวในแต่ละระยะ จะมีความแตกต่างกันออกไปและในการให้การพยาบาลก็จะมีลักษณะที่มุ่งเน้นต่างกัน ดูวาล (Duvall) ได้เสนอพัฒนาการไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะครอบครัวเริ่มต้น ระยะนับจากเริ่มแต่งงานจนกระทั่งภรรยาตั้งครรภ์บุตรคนแรก ระยะนี้คู่สมรสต้องการการเรียนรู้นิสัยใจคอซึ่งกันและกัน และเป็นช่วงเริ่มสร้างฐานะและวางแผนชีวิตครอบครัว ซึ่งความต้องการตามพัฒนาการได้แก่

1. สร้างความพึงพอใจในสัมพันธภาพของคู่สมรส ซึ่งการที่คนสองคนมาร่วมชีวิตกันจะต้องมีการเตรียมตัวเตรียมใจและปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การตั้งข้อตกลงร่วมกัน การวางแผนอนาคตร่วมกัน และมีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน

2. การวางแผนครอบครัวที่จะกำหนดอนาคตร่วมกันอย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ โดยคำนึงถึงความพร้อมในทุกๆ ด้าน

3. การสร้างและคงสัมพันธภาพกับญาติของคู่สมรสของแต่ละฝ่ายเป็นการปรับตัวกับระบบเครือญาติ ให้ความสำคัญกับญาติของแต่ละฝ่ายในทางด้านสุขภาพครอบครัวระยะนี้ต้องการได้รับความช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ปัญหาเพศสัมพันธ์ การปรับบทบาท การเตรียมตัวมีบุตร เป็นต้น

ระยะที่ 2 ระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตรหรือระยะครอบครัวมีบุตรวัยทารก จะนับจากบุตรคนแรกเกิดจนอายุ 2 ½ ปี ระยะนี้ระยะนี้เป็นระยะวิกฤตของครอบครัว ซึ่งพบบ่อยความรู้สึกถูกทอดทิ้งของสามีจากภรรยา เพราะมีความสนใจในการเลี้ยงดูบุตร ความขัดแย้งกับบทบาทใหม่ ความเหนื่อยล้าอ่อนเพลีย ซึ่งความต้องการตามพัฒนาการ ได้แก่

1. บิดามารดาปรับตัวเข้าสู่บทบาทใหม่ เรียนรู้ภารกิจของบิดามารดาที่ต้องกระทำ
2. สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบิดามารดาและบุตร มีการเรียนรู้การแสดงออกของพฤติกรรมของบุตร

3. จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในครอบครัวให้เหมาะสม
4. มีการวางแผนครอบครัวที่เหมาะสมในทางด้านสุขภาพมีความต้องการเกี่ยวกับการดูแลเลี้ยงดูบุตร การดูแลตนเองของมารดาหลังคลอด การวางแผนครอบครัว การสร้างสัมพันธภาพ

ระยะที่ 3 ระยะมีบุตรวัยก่อนเรียน เป็นช่วงที่บุตรคนแรกมีอายุ 2 ½ - 6 ปี เป็นช่วงที่ครอบครัวให้การอบรมเลี้ยงดูฝึกหัดนิสัยที่พึงประสงค์ให้แก่สมาชิกใหม่ เพื่อเตรียมตัวเด็กเข้าโรงเรียนรวมทั้งอาจเตรียมตัวที่จะมีบุตรคนต่อไป และมีความต้องการตามพัฒนาการ ได้แก่

1. จัดสิ่งแวดล้อมให้ปลอดภัยสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน
2. ป้องกันการติดเชื้อในเด็ก เพราะเริ่มมีการออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อมภายนอก
3. เปิดโอกาสให้บุตรได้เรียนรู้มากที่สุด
4. บิดามารดามีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนให้แก่บุตร

5. ทำหน้าที่เลี้ยงดูอบรมบุตรอย่างเหมาะสม
6. มีการปรับแผนการดำเนินชีวิตในกรณีที่มีบุตรเพิ่มในระยนี้
7. มีการจัดสรรเงินอย่างเหมาะสมในการเลี้ยงดูบุตร
8. คงไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีของคู่สมรสในทางด้านสุขภาพของครอบครัว เน้นการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุป้องกันโรคติดต่อ ปัญหาสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส

ระยะที่ 4 ระยะมีบุตรวัยเรียน เริ่มตั้งแต่บุตรคนแรกมีอายุ 6 - 13 ปี สามารถช่วยตนเองได้ แต่ครอบครัวมีหน้าที่ส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษา ทั้งหาโรงเรียน ค่าเล่าเรียน รวมทั้งค่าเลี้ยงดูบุตรคนต่อไปและมีความต้องการตามพัฒนาการ ได้แก่

1. ส่งเสริมบุตรในด้านการเรียน
2. ให้คำปรึกษาและการปัญหาในด้านการเรียนของบุตร
3. บิดามารดาสนใจที่จะสร้างฐานะและมุ่งความก้าวหน้าด้านอาชีพ
4. บิดามารดามีความเข้าใจและพร้อมที่จะให้บุตรมีความเป็นอิสระ
5. คงไว้ซึ่งการสื่อสารและสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิก
6. จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยในทางด้านสุขภาพของครอบครัว เน้นการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียน พัฒนาการของเด็กวัยเรียน

ระยะที่ 5 ระยะครอบครัวมีบุตรวัยรุ่น ระยะนี้เริ่มตั้งแต่บุตรคนแรกมีอายุ 13 - 20 ปี ครอบครัวลดภาระในการดูแลบุตร เพราะบุตรเติบโตช่วยตนเองได้มากขึ้น แต่เด็กวัยรุ่นยังต้องการการชี้แนะเกี่ยวกับค่านิยมของสังคมจากผู้ใหญ่ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ดีและมีความต้องการตามพัฒนาการ ได้แก่

1. ผ่อนคลายความสัมพันธ์กับบุตรวัยรุ่น ให้โอกาสรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัวมากขึ้น
2. บิดามารดามีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพัฒนาการ ความต้องการของวัยรุ่นในเพศสัมพันธ์
3. คงไว้ซึ่งการสื่อสารและสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว
4. อบรมบทบาทที่เหมาะสมในสังคม และถ่ายทอดปรัชญาในการดำเนินชีวิตและจริยธรรมให้แก่วัยรุ่นในทางด้านสุขภาพครอบครัว เน้นการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวัยรุ่น

ระยะที่ 6 ระยะแยกครอบครัวใหม่ ระยะนี้เป็นระยะที่บุตรคนแรกแยกออกจากครอบครัวออกมามีอาชีพของตนเองหรือแต่งงานมีครอบครัวใหม่ของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในระหว่างบุตรวัย 20 ปีขึ้นไป ซึ่งบิดามารดาสามารถชี้แนะและสนับสนุนครอบครัวใหม่ให้สร้างเนื้อสร้างตัวได้ด้วยตนเองและมีความต้องการตามพัฒนาการ ได้แก่

1. มีการปรับตัวของบิดามารดาเมื่อบุตรเริ่มมีครอบครัวใหม่

2. คงไว้ซึ่งการมีกิจกรรมกับชุมชน เพื่อนบ้าน ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
3. เตรียมตัวและปรับตัวของคู่ สมรส เตรียมที่จะอยู่เพียงคู่สามีภรรยาอีกครั้ง เนื่องจากบุตรแยกไปมีครอบครัวใหม่
4. คงไว้ซึ่งการสื่อสารและสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวถึงแม้จะมีการแยกครอบครัวใหม่

5. ปรับบทบาทการเป็นปู่ย่า ตายาย ได้อย่างเหมาะสมในทางด้านสุขภาพครอบครัว เน้นการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของวัยกลางคน โดยเฉพาะปัญหาสุขภาพ

ระยะที่ 7 ระยะครอบครัววัยกลางคน เป็นระยะครอบครัวปลดภาระในการเลี้ยงดูบุตร เมื่อบุตรส่วนใหญ่หรือทั้งหมดแยกครอบครัวออกไป ทำให้บิดามารดารู้สึกเจ็บเหงาและเป็นระยะเตรียมเกษียณจากตำแหน่งงานที่ทำอยู่และมีความต้องการตามพัฒนาการ ได้แก่

1. ส่งเสริมดูแลสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง
2. มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสม มีส่วนในกิจกรรมทางสังคมและสันทนาการมากขึ้น

3. คงไว้ซึ่งการสื่อสารและสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว
4. มีการวางแผนสำหรับอนาคตในการดำเนินชีวิตหลังการเกษียณอายุ
5. คงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพและความพึงพอใจของคู่สมรส เนื่องจากระยะนี้เป็นระยะที่ยาวที่สุดของชีวิตครอบครัวในทางด้านสุขภาพครอบครัว เน้นการให้คำปรึกษาทางด้านสุขภาพ เพราะเป็นช่วงวัยการเปลี่ยนแปลงเช่น การเข้าสู่วัยทองของความสัมพันธ์ของร่างกายตามวัย

ระยะที่ 8 ระยะครอบครัววัยสูงอายุเป็นระยะตั้งแต่เกษียณอายุการทำงานจนกระทั่งคู่สมรสคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต โดยส่วนใหญ่บุคคลเมื่อคู่สมรสเสียชีวิตจะเกิดอาการว่าเหวจนอาจทำให้เสียชีวิตตามไปด้วย และมีความต้องการตามพัฒนาการ ได้แก่

1. คงไว้ซึ่งแนวการดำเนินชีวิตเพื่อสุขภาพอย่างต่อเนื่อง
2. มีการปรับตัวเข้ากับชีวิตหลังเกษียณ
3. ปรับระบบการใช้จ่ายเงินให้เหมาะสมกับรายได้ซึ่งส่วนใหญ่ลดลง
4. ปรับหรือเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสที่ตายจากไป

5. คงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวหลายรุ่น ในทางด้านสุขภาพครอบครัว เน้นการตอบสนองความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ การใช้แหล่งสนับสนุนทางสังคมในการดำเนินชีวิต

จะเห็นได้ว่าแนวคิดทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวให้ความสำคัญต่อบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในครอบครัวและให้ความสำคัญกับครอบครัวในฐานะที่เป็นกลุ่มย่อยของสังคมและเป็นสถาบันทางสังคม โดยที่ ครอบครัวประกอบขึ้นด้วยกลุ่มคนที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงในแต่ละวัย ฮิลล์ และ รอดเจอร์ (1964) ได้ระบุแนวทางการวิเคราะห์ครอบครัวเป็น 3 ระดับ ในการศึกษาครอบครัวอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ การศึกษาปัจเจก บุคคลเชื่อมโยงกับพฤติกรรม (individual – psychological level) การศึกษาาระดับปฏิสัมพันธ์ของบุคคล เชื่อมโยงกับระดับความสัมพันธ์ (interactional – associational level) และการศึกษาาระดับสังคมเชื่อมโยงกับความเป็นสถาบัน (societal – institutional level) โดยศึกษาบทบาทของครอบครัวในการทำหน้าที่ในครอบครัว (Family career) ในระดับบุคคลต้องศึกษาพัฒนาการของบุคคล ระดับครอบครัวต้องศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และระดับกลุ่มย่อยทางสังคมต้องศึกษาบรรทัดฐานที่คนในสังคมยอมรับและถือปฏิบัติเป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตครอบครัว เช่น ครอบครัวที่มีลูก 2 คน แต่ละคนต่างมีพัฒนาการที่ต้องได้รับการตอบสนองทุกด้านและเข้าสู่ขั้นของวงจรชีวิตครอบครัวที่มีพัฒนาการตามบทบาทในครอบครัวที่ต้องปฏิบัติในการดำเนินชีวิตด้วย เป็นต้น

6. แนวคิดและความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว

อัมเบอร์สัน(Umberson, 1992, p.64) ให้ความเห็นว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพในครอบครัวที่อบอุ่นใกล้ชิด จะสร้างความอบอุ่นใจ และมั่นคงให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่
2. บุตรควรมีความสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
3. สังคมจะยกย่องครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี
4. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและ เจตคติที่ดีต่อสังคม
5. ความผูกพันระหว่างบิดามารดาและบุตรต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

ครอบครัวเป็นหน่วยแรกของสังคมในการสร้างพื้นฐานที่มั่นคง และสร้างความสำเร็จในชีวิตของบุคคลดังที่ว่า “ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จและความล้มเหลวของชีวิต” หากชีวิตในครอบครัวเริ่มต้นดี โดยเฉพาะในวัยแรกเกิดถึง 6 ปี การได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความใส่ใจเอื้ออาทรอย่างเหมาะสมเด็กจะเติบโตและปรับตัวได้ดีในเวลาต่อมา ในทางตรงกันข้าม หากเด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ ไม่เข้าใจและไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสมเด็กก็จะเติบโตและพัฒนาตนเองไม่เต็มศักยภาพ หรืออาจเป็นเด็กที่มีปัญหาครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น พ่อแม่ลูกรักใคร่สนทนากล้าชิดกัน มีเวลาให้กัน มีการสื่อสารที่ดี มีการแบ่งความรับผิดชอบ รู้จักการให้

อภัย มีการวางแผนครอบครัว มีความพร้อมทั้งสภาพกายและจิตใจในการดูแลครอบครัว พ่อแม่เข้าใจธรรมชาติของลูก เด็กต้องการการดูแลใกล้ชิด การสัมผัสที่อ่อนโยน การเลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่นอย่างพอเพียง ใส่ใจดูแลเข้าใจความรู้สึกของลูกๆ และมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่น มั่นคงปลอดภัย มีความเป็นอิสระ กล้าคิด กล้าแสดงออก พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หากพ่อแม่ไม่ปรองดองกันทะเลาะเบาะแว้งกันไม่มีความเข้าใจที่ดีต่อกันขาดการสื่อสารที่ดีไม่ตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม ในขณะที่เด็กก่อนวัยเรียนต้องการความรัก ความใกล้ชิด ความอบอุ่น เพื่อสร้างสภาพกายและใจให้มีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการให้เด็กกล้าเผชิญ กล้าสำรวจ กล้าเรียนรู้ กล้าแสดงออก และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สายสุรี จุติกุล(2540, หน้า13-24) ได้รวบรวมแนวความคิดของนักจิตวิทยาชาวต่างประเทศในเรื่องสัมพันธภาพและความรักในครอบครัวไว้ว่า คนเราจะต้องมีความรักและความอบอุ่นระหว่างกันและกัน ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงความรักและ

ความผูกพันกันในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน การเอาใจใส่ในที่นี้ หมายถึง การดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน การเล่าเรียนของบุตร ความสะอาด การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือไปโรงเรียน ความทุกข์และความสุขที่ต้องการระบาย เป็นต้น
2. ต้องรู้จักคนที่รักเรา สามัญภรรยาต้องรู้จักและเข้าใจกันให้ดี สำหรับ บุตร บิดามารดา ก็ต้องเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับบุตร รู้ว่าบุตรชอบหรือไม่ชอบอะไร จุดเด่นจุดด้อยเป็นอย่างไร ทุกคนในครอบครัวจะต้องรู้จักปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกันและกัน
3. ต้องเคารพซึ่งกันและกัน การเคารพในที่นี้ หมายถึง การเคารพที่มาจากใจ การเคารพในลักษณะนี้มีพฤติกรรมแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การฟังกัน การเคารพในความ คิดเห็นที่แตกต่างกัน การเกรงใจกัน เช่น บุตรเกรงใจบิดามารดา บิดามารดาก็ต้องรู้จักเกรงใจบุตร ความเกรงใจนี้มีคุณค่าและจะช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น
4. ต้องมีความรับผิดชอบ การมีความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับความผิดหรือความชอบ การไม่รับผิดชอบของบิดามารดาและความไม่ถูกต้อง การเป็นต้นแบบที่ไม่ดีก็เป็นการแสดงความไม่รับผิดชอบ การละเลยหรือละเมิดสิทธิของเด็ก สิทธิของบิดามารดา สิทธิของผู้สูงอายุหรือผู้พิการ ก็เป็นการไม่รับผิดชอบ มีบุตรแล้วไม่เลี้ยง มีบิดามารดาสูงอายุแล้วไม่เลี้ยง เป็นต้น
5. ต้องมีความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัว ความไว้วางใจควรมีต่อกันทั้งทางกายและทางใจ จะช่วยให้คนในครอบครัวมีความสุขสบาย ไร้กังวลหรือความกลัว เป็นที่พึ่งพาได้ ครอบครัวใดที่ไม่ได้สร้างรากฐานที่ดีในเรื่องความไว้วางใจ

บุคลิกภาพของผู้เยาว์ในครอบครัวอยู่ในสภาพของการขาดความไว้วางใจ อาจนำไปสู่ภาวะของการเป็นคนก้าวร้าว เก็บกดหรือมีปมด้อย

6. ต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจคือการให้พลังแก่สมาชิกในครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข การให้กำลังใจอาจเป็นคำพูดหรือท่าทางที่ให้การสนับสนุน ชมเชยเมื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง แนะนำแนวทางในการหาทางออกเมื่อมีปัญหา ไม่ว่าจะหรือกล่าวโทษว่าเป็นความผิด

7. ต้องให้อภัยกันและกัน สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันหลายคนต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างไม่มากก็น้อย ถ้ามีความรักอยู่ก็อภัยกันได้ ยกโทษให้ ในครอบครัวที่บุตรประพฤติผิด บิดามารดาก็ไม่ควรจดจำความผิดนั้นแล้วนำไปต่อว่าบุตรในโอกาสต่อไป เพราะเมื่อบุตรได้รับความผิดของตนอยู่เสมอ ก็จะเกิดความโกรธ ความไม่สบายใจและอาจนึกไปว่าบิดามารดาไม่รักตน

8. ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวควรจะใช้ปิยวาจา ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร การสื่อสารอาจทั้งรูปแบบที่ใช้ภาษาและภาษาท่าทางและภาษาพูด การเขียน ฯลฯ การตำหนิกันก็ทำได้แต่ควรเป็นคำตำหนิที่ใช้ถ้อยคำที่น่าฟัง

9. ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและคุณภาพ สมาชิกในครอบครัวควรหาเวลาอยู่ด้วยกัน ถ้ามื้อสารทุกข์สุขดิบระหว่างกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเที่ยวทางไกล ไปเที่ยวสวนสาธารณะ รับประทานอาหารพิเศษร่วมกัน ไปเยี่ยมญาติ เป็นต้น

10. ต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สภาวะของครอบครัวและสภาวะของสมาชิกมีได้อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น บุตรที่เกิดใหม่เป็นทารกก็จะเติบโตและมีพัฒนาการตามวัยอันเหมาะสม บิดามารดาจะต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของบุตร ตัวของบิดามารดาเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้และปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ในฐานะที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไปและปรับตัวในฐานะที่จะต้องสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้และปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ในฐานะที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไปและปรับตัวในฐานะที่จะต้องสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของคนอื่น

11. ต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัว และช่วยเหลือซึ่งกันและกันการอยู่ร่วมกันในครอบครัวต่างคนต่างมีบทบาทและหน้าที่ ทั้งบทบาทหน้าที่ต่อตนเองและต่อสมาชิกในครอบครัว ซึ่งบทบาทและหน้าที่เหล่านี้ทำให้เกิดความคาดหวังของตนเองและความคาดหวังของแต่ละคนในครอบครัว ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ได้ว่าเรื่องต่างๆ ที่จะบริหารครอบครัวให้เป็นปกติสุขนั้นเป็นเรื่องของใครในสัดส่วนอย่างไรได้ร่วมกันอย่างไร

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส การสัมผัส การสัมผัส เช่น การกอดกัน โอบกั้นเกี่ยวแขนหรือหอมแก้มกันในครอบครัวเป็นการแสดงความรักความอบอุ่นตามธรรมชาติของคน แต่การแสดงออกควรกระทำกันในครอบครัวระหว่างคนใกล้ชิดและแสดงความใกล้ชิดจริงๆ เช่น เมื่อบุตรเล็กๆ

เป็นทารก บิดามารดาก็ควรเอาเขามากอด มาจูบ เพื่อแสดงความรักและให้ความอบอุ่นและเพิ่มความมั่นใจให้แก่บุตร แต่เมื่อบุตรโตขึ้นก็อาจจะห่างไป

ลักษณะสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ลักษณะของสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา สามีภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธ์ภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัว เพราะถ้าคู่สามีภรรยามีความรักใคร่เข้าใจซึ่งกันและกันก็มีสัมพันธ์ภาพที่ดีพยายามปรับตัวเข้าหากันร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในครอบครัวร่วมกัน ย่อมทำให้ครอบครัวมีความราบรื่นมั่นคงสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวพลอยมีความสุขโดยเฉพาะบุตร แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสามีภรรยาไม่สัมพันธ์กันที่ไม่ดีต่อกันไม่มีความรักใคร่ปรองดองกัน ขาดความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจกันและขาดความรับผิดชอบร่วมกันแล้ว ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งกันอยู่เสมอ อันอาจจะทำให้ครอบครัวต้องแตกสลายลง หรือถ้าไม่ถึงกับแตกสลายก็อาจจะทำให้ครอบครัวขาดความสุข โดยเฉพาะเมื่อบุตรประสบกับสภาพการณ์ของความขัดแย้งนี้ อยู่เป็นประจำย่อมกระทบกระเทือนจิตใจมาก เพราะเด็กมีอำนาจอาการรับรู้สูงมาก ถึงแม้ว่าจะไม่มีถ้อยคำที่เป็นปรปักษ์ต่อกันพูดออกมา เขาก็อาจจะทราบถึงความไม่ปรองดองกันในบ้านได้

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตร ความสัมพันธ์นี้มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและเมื่อมีการให้กำเนิดบุตรแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็เพิ่มขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตรตามมา โดยอธิบายว่า สายใยความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรจะแน่นแฟ้นดีเสมอ ถ้าบิดามารดาทำตัวเป็นหลัก รักใคร่ ผูกพันกันดี ความรักใคร่ผูกพันแน่นหนาของบิดามารดานั้น จะมีผลสะท้อนไปผูกพันต่อบุตรให้แน่นแฟ้นต่อไปโดยปริยาย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เมื่อบิดามารดาให้กำเนิดบุตรคนที่ 2 และคนอื่นๆ มา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมเกิดขึ้น สัมพันธภาพระหว่างพี่น้องจะดีหรือไม่จะแนบแน่นเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ในครอบครัวอันประกอบด้วยความสัมพันธ์พื้นฐานและลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา และถ้าบิดามารดามีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยความรักความเข้าใจให้ความยุติธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความรักใคร่ระหว่างพี่น้องย่อมดำเนินไปได้ด้วยดี มีความรักใคร่ช่วยเหลือป้องกันซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ตามครอบครัวที่มีบุตรมากกว่าหนึ่งคนอาจมีการอิจฉาแข่งขันหรือทะเลาะเบาะแว้งเกิดขึ้นได้ อย่างน้อยที่สุดบุตรอาจจะสร้างความน้อยใจไว้เสียๆ ก็ได้ บิดามารดาใช้เวลาเอาใจใส่และใช้ความอดทนในการทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ต่างๆ ในครอบครัว เพื่อไม่ให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีระหว่างบุตรด้วยกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในลักษณะของครอบครัวเดี่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของสมาชิกทุกคนในครอบครัวก็หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร พี่กับน้อง เป็นการรวมความสัมพันธ์ใน 3 ข้อแรกเข้าด้วยกัน เป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมีการเผชิญหน้าซึ่งกันและกัน ลักษณะสัมพันธ์ภาพของสมาชิกใน

ครอบครัวดังกล่าว ถ้าเป็นไปได้ด้วยดีโดยเฉพาะสัมพันธ์ภาพที่ดีของบิดา มารดา และบุตร เมื่อสภาพครอบครัวอยู่ในลักษณะสมบูรณ์รักใคร่กลมเกลียวกันเป็นอย่างดี จะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นมั่นคงมีความสุข และมีความพร้อมที่จะรับจริยธรรม

การส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นสภาพแวดล้อม อันดับแรกที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อและแม่ ความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยเฉพาะการปฏิบัติของพ่อแม่ที่มีต่อเด็ก มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเป็นอย่างมาก พ่อและแม่ควรรหาโอกาสทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก พูดคุยและสั่งสอนหรือจัดกิจกรรมที่น่าสนใจแก่เด็กเป็นครั้งคราว อาทิ มีเวลาดูโทรทัศน์กับลูก พาเด็กไปเที่ยวในสถานที่ต่างๆ สอนลูกให้รู้จักระเบียบของสังคม การปฏิบัติตนที่ดี นอกจากนี้การตอบสนองของพ่อแม่ต่อเด็ก พ่อแม่แสดงบทบาท เข้าใจ ให้ความรัก ความอบอุ่น เด็กเกิดความมั่นคงทางจิตใจ และสามารถพัฒนาตนเองทุกด้านอย่างเต็มที่ แต่ถ้าเด็กรู้สึกกระทบกระเทือนจิตใจ ขาดความอบอุ่น และไม่แน่ใจในบทบาทของตนเอง ทำให้พัฒนาการหยุดชะงักได้ ดังนั้นพ่อแม่ควรให้ความสำคัญกับลูก พูดคุย ตอบคำถามเมื่อเด็กสงสัย ใช้ภาษาพูดคุย สนทนาที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์

แผนงานด้านความมั่นคงของประเทศในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับการยกระดับเป็นประเทศในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่งผลให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพเมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปีในช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพภาคบริการและภาคเกษตรมีผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ นอกจากนี้ ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยยังคงเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะ การศึกษา บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ ของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่

ยังคงมีปัญหาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ขณะที่ปัญหาด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการฟื้นฟู การใช้และการรักษาทรัพยากรอย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาดความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศยังมีปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชน ขณะที่ความมั่นคงภายในประเทศยังมีหลายประเด็นที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง ลดความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ที่มีรากฐานมาจากความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาค การขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ตลอดจนส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจให้เกิดความรักและความสามัคคี ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานและวัยเด็กที่ลดลงและประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ มีความท้าทายมากขึ้น ทั้งในส่วนของเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้น การลงทุนและการออม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประเด็นท้าทายต่อการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างเป็นระบบ โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปข้างหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง “คนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัยมีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” ดังนั้น เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยสามารถได้รับการพัฒนาและยกระดับได้เต็มศักยภาพและเหมาะสม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและ

เสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ จึงได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันและการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนา ที่ให้ความสำคัญที่ครอบคลุมทั้งในส่วนของการพัฒนาทุนมนุษย์ และปัจจัยและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างครอบคลุม ประกอบด้วย การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ควบคู่กับการปฏิรูปที่สำคัญ ทั้งในส่วนของ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม เพื่อให้คนมีความดีอยู่ใน ‘วิถี’ การดำเนินชีวิตและมีจิตสำนึกร่วมในการสร้างสังคมที่น่าอยู่ และมีการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม ในทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนแปลงบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถกำกับกับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงความตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลายตลอดจนพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญาแต่ละประเภท และการปฏิรูประบบเสริมสร้างความรอบรู้และจิตสำนึกทางสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพในการจัดการสุขภาพที่ดีที่สุดด้วยตนเอง พร้อมกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทั้งการเสริมสร้างครอบครัวที่เข้มแข็งอบอุ่นซึ่งเป็นการวางรากฐานการส่งต่อเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพสู่การพัฒนาในช่วงอายุถัดไป โดยการส่งเสริมการเกิดที่มีคุณภาพ การสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่ การส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมพัฒนาคคน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างกระทรวง/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ ในการใช้กิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสุขภาพของประชาชนอย่างครบวงจรและมีคุณภาพมาตรฐานรวมถึงการพัฒนาทักษะด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศและกีฬาเพื่อการอาชีพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

1. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้สถาบันทางสังคมร่วมปลูกฝังค่านิยม วัฒนธรรมที่พึงประสงค์ โดยบูรณาการร่วมระหว่าง “ครอบครัว ชุมชน ศาสนา การศึกษา และสื่อ” ในการหล่อหลอมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในลักษณะที่เป็น ‘วิถี’ การดำเนินชีวิต

1.1 การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว โดยส่งเสริมให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มัชยัสถ์ อดออม ซื่อสัตย์ และแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าว รวมทั้งการพัฒนาพ่อแม่ให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

1.2 การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ

เข้าไปในทุกสาระวิชาและในทุกกิจกรรม รวมทั้งปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะ รวมถึงการรักษาขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงาม

1.3 การสร้างความเข้มแข็งในสถาบันทางศาสนา เพื่อเผยแผ่หลักคำสอนที่ดีงามให้แก่ประชาชน โดยพัฒนา ผู้เผยแผ่ศาสนาให้ประพฤติปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างตาม คำสอนที่ถูกต้องของแต่ละศาสนา รวมทั้งมีการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

1.4 การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นต้นแบบของการมีคุณธรรมจริยธรรม การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การจัดระเบียบสังคม และการนำเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมรวมถึงการลงโทษผู้ละเมิดบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม

1.5 การสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์จากภาคธุรกิจ โดยกระตุ้นให้ภาคธุรกิจมีการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล พัฒนาสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมของคนทุกคน ในบริษัททั้งพนักงานและลูกค้า ปรับเปลี่ยนทัศนคติการคำนวณผลตอบแทนให้คำนึงถึงต้นทุนทางสังคม ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเพื่อตอบแทนสังคม รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม

1.6 การใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมของคนในสังคม โดยส่งเสริมให้สื่อและสื่อสารมวลชนปฏิบัติตามจรรยาบรรณสื่ออย่างเคร่งครัด การจัดเวลาและพื้นที่ออกอากาศให้แก่สื่อสร้างสรรค์ ในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด รวมทั้งการส่งเสริมใช้สื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ นำเสนอตัวอย่างของการมีคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตสาธารณะ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

1.7 การส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยสร้างความตระหนักให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ของตนเอง การตรงต่อเวลา การยอมรับความหลากหลาย เห็นคุณค่าและความสำคัญในการประกอบสัมมาอาชีพหรือมีงานทำ เน้นการพึ่งพาตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อผู้อื่น และเป็นพลเมืองที่ดี และส่งเสริมให้มีวัฒนธรรมการทำงาน เพื่อส่วนรวม สนับสนุน ส่งเสริม เป้าหมายของประเทศและยุทธศาสตร์ชาติ

2. การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงการตั้งครรภ์ ปฐมวัย วัยเด็ก วัยรุ่น วัยเรียน วัยผู้ใหญ่ วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ เป็นคนดี มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเองในทุกช่วงวัย มีความรอบรู้ทางการเงิน มีความสามารถในการวางแผนชีวิตและการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า รวมถึงการพัฒนาและปรับทัศนคติให้คนทุกช่วงวัยที่เคยกระทำผิดได้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุขและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

2.1 ช่วงการตั้งครรภ์/ปฐมวัย เน้นการเตรียมความพร้อมให้แก่พ่อแม่ก่อนการตั้งครรภ์ ส่งเสริมอนามัยแม่และเด็กตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ ส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพ สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การส่งเสริมการให้สารอาหารที่จำเป็นต่อสมองเด็ก และให้มีการลงทุนเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้มีพัฒนาการที่สมวัยในทุกด้าน

2.2 ช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ปลูกฝังความเป็นคนดี มีวินัย พัฒนาทักษะความสามารถ เรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความสามารถ ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน มีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาหรืออาชญากรรมต่างๆ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความยืดหยุ่นทางความคิด รวมถึงทักษะด้านภาษา ศิลปะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพสอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจ รวมถึงการวางพื้นฐานการเรียนรู้เพื่อการวางแผนชีวิตและวางแผนทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยและนำไปปฏิบัติได้ ตลอดจนการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่เชื่อมต่อกับโลกการทำงาน รวมถึงทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศมีทักษะชีวิต สามารถอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นได้ภายใต้สังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม

2.3 ช่วงวัยแรงงาน ยกระดับศักยภาพ ทักษะ และสมรรถนะแรงงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความสามารถเฉพาะบุคคล และความต้องการของตลาดแรงงาน มีการทำงานตามหลักการ ทำงานที่มีคุณค่าเพื่อสร้างผลิตภาพเพิ่มให้กับประเทศ มีวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ มีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะทางการเงินเพื่อให้สามารถบริหารจัดการการเงินของตนเองและครอบครัว มีการวางแผนทางการเงินและการออม การรับผิดชอบของพ่อแม่ต่อครอบครัว มีการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และการอำนวยความสะดวกด้านความรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ แรงงานฝีมือ ความชำนาญพิเศษ การเป็นผู้ประกอบการใหม่และการพัฒนาต่อยอดความรู้ในการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ รวมทั้ง มาตรการขยายอายุการทำงาน

2.4 ช่วงวัยผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณ ผ่านการเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ มีการสร้างเสริมสุขภาพ ฟื้นฟูสุขภาพ การป้องกันโรคให้แก่ผู้สูงอายุ พร้อมกับ จัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และหลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม

3. ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้น ผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่การเปลี่ยนแปลงบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศ

ไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ

3.1 การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในทุกระดับชั้นอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบคิดในลักษณะสหวิทยาการ อาทิ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการตั้งคำถาม ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์และการคิดเพื่อหาทางแก้ปัญหา ความรู้และทักษะทางศิลปะ และความรู้ด้านคณิตศาสตร์และระบบคิดของเหตุผลและการหาความสัมพันธ์ การพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติมีการสะท้อนความคิด/ทบทวนไตร่ตรอง การสร้างผู้เรียนให้สามารถกำกับการเรียนรู้ของตนได้ การหล่อหลอมทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการสร้างรายได้หลายช่องทาง รวมทั้งการเรียนรู้ด้านวิชาชีพและทักษะชีวิต

3.2 การเปลี่ยนโฉมบทบาท ‘ครู’ ให้เป็นครูยุคใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการสร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน รวมทั้งปรับระบบการผลิตและพัฒนาครู ตั้งแต่การดึงดูด คัดสรร ผู้มีความสามารถสูงให้เข้ามาเป็นครูคุณภาพ มีระบบการพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่องครอบคลุมทั้งเงินเดือน เส้นทางสายอาชีพ การสนับสนุนสื่อการสอนและสร้างเครือข่ายพัฒนาครูให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน รวมถึงการพัฒนาครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนมาเป็นผู้สร้างครุรุ่นใหม่ออย่างเป็นระบบ และวัดผลงานจากการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง

3.3 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระดับ ทุกประเภทจัดให้มีมาตรฐานขั้นต่ำของโรงเรียนในทุกกระดับ จัดโครงสร้างการจัดการการศึกษาเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์และให้เอื้อต่อการเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค ทัวถึง และใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การยกระดับสถาบันการศึกษาในสาขาที่มีความเชี่ยวชาญสู่ความเป็นเลิศ ปฏิรูปการคลัง ด้านการศึกษา เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการจัดสรรงบประมาณตรงสู่ผู้เรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชนในการจัดการศึกษา พัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยแยกออกจากระบบการประเมินและการรับรองคุณภาพที่เน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน รวมทั้งมีการปฏิรูประบบการสอบที่นำไปสู่การวัดผลในเชิงทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 มากกว่าการวัดระดับความรู้ ตลอดจนมีการวิจัยและใช้เทคโนโลยีในการสร้างและจัดการความรู้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

3.4 การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการจัดระบบการศึกษาและระบบฝึกอบรมบนฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงและยืดหยุ่นผ่านการพัฒนากลไกต่างๆ อาทิ การพัฒนา

การศึกษาออนไลน์แบบเปิด การพัฒนาระบบการเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะการรู้ดิจิทัล การมีระบบเทียบโอน ประสบการณ์ ระบบธนาคารหน่วยกิต มาตรการจูงใจให้คนเข้าสู่การยกระดับทักษะ การให้สถานประกอบการเพิ่มผลิตภาพแรงงานผ่านการพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบ คุณวุฒิวิชาชีพ นอกจากนี้ ต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้ในชุมชนให้เข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ปรับปรุง แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นพื้นที่เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต รวมถึงการเรียนรู้และทบทวนทักษะ พื้นฐาน ได้แก่ การอ่านออก-เขียนได้-คิดเลขเป็น โดยระดมทรัพยากรจากภาคเอกชนและภาคประชา สังคม การพัฒนาทัศนคติและแรงบันดาลใจที่อยากเรียนรู้ การสร้างนิสัยใฝ่เรียนรู้ และให้ผู้เรียนได้ ตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว รวมทั้งนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้

3.5 การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวาง ตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก บนพื้นฐานของความเข้าใจกลุ่มลึกลงใน ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมของไทยและการพัฒนาการของประเทศเพื่อนบ้าน เพิ่มการรับรู้ของคน ไทยด้านพหุวัฒนธรรม การเห็นคุณค่าและมีความอดกลั้นต่อความแตกต่างทางความเชื่อความคิด วิถีชีวิต ผ่านความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อนบ้าน การแลกเปลี่ยนเด็ก เยาวชน และนักเรียน การฝังตัวและการ ทำงานระยะสั้นในประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

3.6 การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม โดยเน้นการ พัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการคัดกรองความรู้ องค์กรความรู้ การใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับคุณค่าของครู ไปพร้อมกัน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพที่ประชาชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและใช้ประโยชน์ จากระบบการเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านเทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3.7 การสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ โดยเน้นการ เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและมีความโดดเด่นเฉพาะสาขาระดับ นานาชาติ ในการให้บริการทางการศึกษา วิชาการ และการพัฒนาสมรรถนะแรงงาน ควบคู่กับการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการและการแลกเปลี่ยนนักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อ สร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการ เป็นศูนย์ฝึกอบรม และศูนย์ทดสอบสมรรถนะในระดับภูมิภาค

4. การตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย อาทิ ภาษา ตรรกะและคณิตศาสตร์ ด้านทักษะและมิติ ดนตรี กีฬาและการเคลื่อนไหวของร่างกาย การจัดการตนเองมนุษย์สัมพันธ์ รวมถึงผู้ มีความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน โดยการพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถ พิเศษของพหุปัญญาแต่ละประเภท การสร้างสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนประชากรไทยมีอาชีพบน ฐานพหุปัญญา การสร้างเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษให้สามารถต่อยอดการประกอบอาชีพได้ อย่างมั่นคง

4.1 การพัฒนาและส่งเสริมพหุปัญญาผ่านครอบครัว ระบบสถานศึกษาสภาพแวดล้อม รวมทั้งสื่อ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย เพื่อสร้างเด็กและเยาวชนไทยมีการพัฒนาที่สมดุลมีทางเลือกในการใช้

ศักยภาพพหุปัญญาในการดำรงชีวิต เกิดอาชีพบนฐานพหุปัญญาที่สังคมยอมรับและเห็นความสำคัญ รวมทั้งมีกลไกคัดกรองและส่งเสริมเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษ จัดโรงเรียน ระบบเสริมประสบการณ์ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ตลอดจนสร้างมาตรการจูงใจ เพื่อพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษผลักดันให้ประเทศไทยมีบทบาทเด่นในประชาคมโลก ทั้งด้านกีฬา ภาษาและวรรณกรรม สุนทรียศิลป์ ตลอดจนการวิจัย

4.2 การสร้างเส้นทางอาชีพ สภาพแวดล้อมการทำงาน และระบบสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษผ่านกลไกต่างๆ โดยจัดให้มีโครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือ การทำงานที่เหมาะสม การสร้างระบบเชื่อมโยงเครือข่ายวิจัยกับศูนย์ความเป็นเลิศที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในรูปแบบการร่วมมือ การมีกลไกการทำงานในลักษณะการรวมตัวของกลุ่มคนในหลายสาขาวิชา เพื่อรวมนักวิจัยและนักเทคโนโลยีชั้นแนวหน้าให้สามารถต่อยอดงานวิจัยที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมต่อกับสถาบันวิจัยอื่นๆ ทั่วโลก เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยความสามารถสูงของไทย รวมถึงการเปิดพื้นที่ในการสร้างเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษให้สามารถต่อยอดการประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง

4.3 การดึงดูดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต่างชาติและคนไทยที่มีความสามารถในต่างประเทศให้มาสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับประเทศ ทั้งในรูปแบบการทำงานชั่วคราวและถาวร ตามความเหมาะสมของเป้าหมายการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาต่างๆ รวมถึงผู้มีความสามารถที่มีศักยภาพสูงด้านต่าง ๆ ลูกหลานชาวต่างชาติที่กำเนิดในประเทศไทยที่มีความสามารถพิเศษ และการรับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถพิเศษจากทั่วโลก และผู้เชี่ยวชาญที่มีศักยภาพหรือทักษะสูงในสาขาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ ควบคู่กับการรักษาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทั้งคนไทยหรือคนต่างชาติที่กำเนิดในประเทศไทยได้แสดงศักยภาพและใช้ความสามารถในการทำประโยชน์และสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศ

5. การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ครอบคลุมทั้งด้าน กาย ใจ สติปัญญา และสังคม มุ่งเน้นการเสริมสร้างการจัดการสุขภาวะในทุกรูปแบบ ที่นำไปสู่การมีศักยภาพในการจัดการ สุขภาวะที่ดีได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมให้คนไทย มีสุขภาวะที่ดี และมีทักษะด้านสุขภาวะที่เหมาะสม

5.1 การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ โดยพัฒนาองค์ความรู้และการสื่อสาร ด้านสุขภาวะที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ให้แก่ประชาชน พร้อมทั้งเฝ้าระวังและจัดการกับความรู้ ด้านสุขภาวะที่ไม่ถูกต้อง จนเกิดเป็นทักษะทางปัญญาและสังคมที่เป็นการเพิ่มศักยภาพในการจัดการ สุขภาวะตนเองของประชาชน อาทิ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเองให้มีความเหมาะสมและการมีกิจกรรมทางกายที่เพียงพอในการดำรงชีวิต

5.2 การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ โดยผลักดันการสร้างเสริมสุขภาวะในทุกนโยบายที่ให้หน่วยงานทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสุขภาพของประชาชน เพื่อลดภัยคุกคามที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสุขภาวะคนไทย

5.3 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี โดยส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นมิตรต่อสุขภาพและเอื้อต่อการมีกิจกรรมสำหรับยกระดับสุขภาวะของสังคม จัดทำมาตรการทางการเงินการคลังที่สนับสนุนสินค้าที่เป็นมิตรต่อสุขภาพ สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ช่วยในการเสริมการมีสุขภาวะ รวมทั้งกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ โดยชุมชนและภาคประชาชนก่อนการดำเนินโครงการที่อาจกระทบต่อระดับสุขภาวะ

5.4 การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดีโดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการสร้างความเป็นเลิศทางด้านบริการทางการแพทย์และสุขภาพแบบครบวงจรและทันสมัย ที่รวมไปถึงการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ในการให้คำปรึกษาวินิจฉัยและพยากรณ์การเกิดโรคล่วงหน้า การพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพทางไกลให้มีความหลากหลาย เข้าถึงง่าย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญในพื้นที่ห่างไกล มีการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์เข้ากับอินเทอร์เน็ต ทางด้านสุขภาพ และจัดให้มีระบบการเก็บข้อมูลสุขภาพของประชาชน ตลอดช่วงชีวิตให้มีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานความยั่งยืนทางการคลัง รวมถึงการปฏิรูประบบการเก็บภาษีและรายจ่ายเพื่อให้บริการด้านสุขภาพ ตลอดจนการปฏิรูประบบหลักประกันสุขภาพในการสร้างสุขภาวะที่ดีให้กับประชาชนทุกช่วงวัยอย่างมีประสิทธิภาพ พอเพียงเป็นธรรม และยั่งยืน

5.5 การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่ โดยให้ชุมชนเป็นแหล่งบ่มเพาะจิตสำนึกการมีสุขภาพดีของประชาชน ผ่านการจัดการความรู้ด้านสุขภาพที่เป็นประโยชน์ และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างสุขภาวะที่พึงประสงค์ระหว่างกันโดยรัฐจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกให้ชุมชนสามารถสร้างการมีสุขภาพดีของตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนเป็นพื้นที่สำคัญในการจัดการสุขภาวะของแต่ละพื้นที่

6. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย การส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝังและพัฒนาทักษะ นอกห้องเรียน และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

6.1 การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย โดยส่งเสริมการเกิดอย่างมีคุณภาพ มีพัฒนาการสมวัย พัฒนาทักษะชีวิตและการเรียนรู้ การทำงานและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชากรแต่ละช่วงวัย โดยเริ่มจากการสร้างและพัฒนาบุตรที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริม การเกิดที่มีคุณภาพ ในกลุ่มประชากรวัยเจริญพันธุ์ทุกกลุ่มให้มีประชากรที่มีคุณภาพ รวมถึงการสร้างครอบครัวที่เหมาะสมกับโลกในศตวรรษที่ 21 โดยส่งเสริมความรู้ในการวางแผนชีวิตที่เหมาะสมกับค่านิยมของคนรุ่นใหม่ และ

การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมบนฐานความรู้ทางวิชาการตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์และถึงช่วงอายุต่าง ๆ โดยให้ทุกภาคส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม พร้อมทั้งการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง โดยเน้นการส่งเสริมการเกื้อกูลกันของคนทุกวัยในครอบครัว ในการดูแลสมาชิกในครอบครัว การส่งเสริมนโยบายการสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน การส่งเสริมสนับสนุนภาคเอกชน สถานประกอบการจัดบริการที่ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสนับสนุนครอบครัวในการเลี้ยงดูบุตรและการดูแลผู้สูงอายุ การสนับสนุนบทบาทของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเข้ามาเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย กำหนดบทบาท และจัดสรรทรัพยากรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเสริมพลังครอบครัว ควบคู่กับการปฏิรูปสื่อให้มีบทบาทในเชิงสร้างสรรค์ในการให้ความรู้ต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งครอบครัว

6.2 การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบรรทัดฐานที่ดีในสังคม การสร้างกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของประชากรให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม รวมทั้งสนับสนุนด้านวิชาการและสร้างนวัตกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน

6.3 การปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน โดยเน้นให้พ่อแม่มีวัฒนธรรมที่ปลูกฝังให้ลูกเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ชีวิต ดนตรี กีฬา ศิลปะ รวมทั้งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน เปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม เอื้อแก่ครอบครัวทุกลักษณะ รวมถึงจัดให้มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมสาธารณะให้เป็นศูนย์รวมแห่งการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์และมีคุณภาพ ตลอดจนการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีคุณภาพและสามารถเข้าถึงได้ง่าย

6.4 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่มีความเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระหว่างกระทรวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการเชื่อมโยงข้อมูลรายบุคคลที่เกี่ยวกับการศึกษา การพัฒนาตนเอง สุขภาพและการพัฒนาอาชีพ ในตลอดช่วงชีวิต เพื่อเสริมและสร้างศักยภาพของการดำเนินงานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามพันธกิจของแต่ละกระทรวงให้มีความเข้มแข็ง และตอบโจทย์ประเทศ เป็นฐานข้อมูลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง และศักยภาพบุคคลของประเทศ นำไปสู่การตัดสินใจระดับนโยบายและปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคนไทยอย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต รวมถึงข้อมูลที่สนับสนุนการผลิตกำลังแรงงานที่มีทักษะตรงต่อความต้องการของตลาดงานในอนาคต และใช้ประกอบการตัดสินใจในการศึกษาต่ออนาคตคลั่ง

สมองเพื่อรวบรวมผู้สูงอายุที่มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะ เพื่อถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ และทักษะ ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ

7. การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศโดยมุ่งส่งเสริมการใช้กิจกรรมนันทนาการและกีฬาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสุขภาวะของประชาชนอย่างครบวงจรและมีคุณภาพมาตรฐาน การสร้างนิสัยรักกีฬาและมีน้ำใจเป็นนักกีฬา และการใช้กีฬาและนันทนาการในการพัฒนาจิตใจ สร้างความสามัคคีของคนในชาติ หล่อหลอมการเป็นพลเมืองดีพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการพัฒนาทักษะด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศและกีฬาเพื่อการอาชีพในระดับนานาชาติ ในการสร้างชื่อเสียงและเกียรติภูมิของประเทศชาติเพื่อรองรับอุตสาหกรรมกีฬา

7.1 การส่งเสริมการออกกำลังกาย และกีฬาขั้นพื้นฐานให้กลายเป็นวิถีชีวิตโดยส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป บุคคลกลุ่มพิเศษ และผู้ด้อยโอกาส มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการออกกำลังกาย การปฐมพยาบาลเบื้องต้น และการเล่นกีฬาบางชนิดที่มีความจำเป็นต่อทักษะในการดำรงชีวิต รวมทั้งการมีอิสระในการประกอบกิจกรรมนันทนาการตามความถนัดหรือความสนใจ เฉพาะบุคคล และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีชีวิต เพื่อพัฒนาจิตใจสร้างความสัมพันธ์อันดี หล่อหลอมจิตวิญญาณและการเป็นพลเมืองดี

7.2 การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ โดยเน้นการจัดกิจกรรมกีฬา สร้างโอกาสและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาอย่างต่อเนื่อง การปลูกฝังให้มีคุณธรรมของความเป็นนักกีฬา มีระเบียบ วินัย รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย และรู้จักการขอโทษ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านอุปกรณ์ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกีฬาและนันทนาการที่มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการและเหมาะสมกับประชาชนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย

7.3 การส่งเสริมการกีฬาเพื่อพัฒนาสู่ระดับอาชีพ โดยมุ่งการสร้างและพัฒนานักกีฬาของชาติ การเฟ้นหานักกีฬาที่มีความสามารถ สร้างพื้นที่และโอกาสในการแข่งขันแสดงศักยภาพด้านกีฬา นันทนาการ และวิทยาศาสตร์การกีฬา การส่งเสริมการจัดกีฬาระดับนานาชาติและสร้างแรงบันดาลใจในการต่อยอดความสำเร็จจากความเป็นเลิศสู่การประกอบอาชีพและมีเส้นทางอาชีพที่มั่นคงควบคู่กับส่งเสริมสนับสนุนงานวิจัยและนวัตกรรมด้านการกีฬา นันทนาการและวิทยาศาสตร์การกีฬา การจัดการความรู้ และพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อนำมาใช้ส่งเสริมและสนับสนุนกีฬาเพื่อความเป็นเลิศกีฬาเพื่อการอาชีพ และนันทนาการเชิงพาณิชย์

7.4 การพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาและนันทนาการเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมกีฬา โดยมุ่งสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาและนันทนาการทั้งครูหรือผู้สอนกีฬา ผู้ตัดสินกีฬา นักวิทยาศาสตร์การกีฬา ผู้บริหารการกีฬา อาสาสมัครกีฬา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ

อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้เด็ก เยาวชน ประชาชนทั่วไป บุคคล กลุ่ม พิเศษ และผู้ด้อยโอกาสได้อย่างถูกต้อง และสามารถต่อยอดศักยภาพในการพัฒนาเป็นบุคลากรทางการ กีฬาและนันทนาการที่มีมาตรฐานของประเทศ รวมทั้งสนับสนุนและเสริมศักยภาพรองรับ การเติบโตของ อุตสาหกรรมกีฬาและนันทนาการและการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการลงทุนและฐานการผลิตด้าน อุตสาหกรรมกีฬาของภูมิภาคเอเชียควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและนันทนาการ การ สนับสนุนและส่งเสริมการผลิตบุคลากร และการพัฒนานวัตกรรมที่สนับสนุนอุตสาหกรรมกีฬาและ นันทนาการ ตลอดจนมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการกีฬาและนันทนาการ และธุรกิจที่ เกี่ยวข้อง

2. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนাসังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พ.ศ. 2560 – 2564

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2560 – 2564 เพื่อใช้ในการขับเคลื่อน การดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ การจัดทำโดยอาศัย กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรม และความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพและความ มั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัว และชุมชน ภายใต้ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างภูมิคุ้มกันและส่งเสริมโอกาสทางสังคมบนฐานแห่งความ พอเพียง มีเป้าหมายเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยทำให้คนในกลุ่มที่ต่ำ กว่าสามารถมีโอกาสทางสังคม มีภูมิคุ้มกันช่วยเหลือตนเองได้ โดยเน้นการขับเคลื่อนในมิติการพัฒนา ป้องกัน ในลักษณะการเสริมสร้างโอกาสพร้อมกับเสริมศักยภาพไปที่ตัวคน ครอบครัว และชุมชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมประสิทธิภาพทางสังคม (เสริมพลังทางสังคม) มีเป้าหมาย เพื่อให้เกิดกลไกขับเคลื่อนที่คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม โดยเน้นการสร้าง/ขยาย และพัฒนา ศักยภาพของเครือข่าย

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ผนึกกำลังทางสังคมจากทุกภาคส่วน และเสริมสร้างธรรมาภิบาล (สร้างเครือข่ายขยายผล เน้นผลลัพธ์การทำงานของเครือข่าย) มีเป้าหมายเพื่อการผนึกกำลังทางสังคม การสร้างความตระหนักและเสริมสร้างพลังการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน คนไทยมีความตระหนักร่วม รับผิดชอบตนเอง สร้างค่านิยมให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบตนเอง รับผิดชอบสังคม องค์กรมีขีด ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการพัฒนาสังคมและเสริมสร้างธรรมาภิบาล

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 จัดระบบสวัสดิการที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย มี เป้าหมายในการวางรากฐานของประเทศเพื่อความมั่นคงและสร้างหลักประกันให้ความช่วยเหลือ โดย การสร้างโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงบริการตามความต้องการและความจำเป็นเร่งด่วน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทัศนีย์ ดวงดี (2544) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 71 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความฉลาดทางอารมณ์ปานกลาง และได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและความฉลาดทางอารมณ์มีความสัมพันธ์กันในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและความฉลาดทางอารมณ์ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ศิริรัตน์ โสวัณณะ(2545) ศึกษาวิจัย เรื่อง“สภาพครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง กับพฤติกรรมของเยาวชนไทย: ศึกษากรณีของเยาวชนคนเก่ง ดี มีสุข และเยาวชนที่ติดยาเสพติด” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพครอบครัวและวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ของเยาวชนคนเก่ง ดี มีสุข กับเยาวชนที่ติดยาเสพติด กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ครูประจำชั้นและครูแนะแนวได้ร่วมกันคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่าเป็นคนเก่ง ดี มีสุข จากโรงเรียนในจังหวัดเป้าหมาย 4 จังหวัด และเยาวชนที่ติดยาเสพติดโดยเลือกจากสถานบำบัดยาเสพติดในจังหวัดเป้าหมาย 3 จังหวัดจำนวน 40 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพครอบครัว โดยโครงสร้างครอบครัวของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม มีความเหมือนกัน คือ พ่อแม่เป็นผู้เลี้ยงดูในวัยเด็กส่วนที่อยู่อาศัยในวัยเด็กของเยาวชนทั้งสองกลุ่มเหมือนกัน คือ ส่วนใหญ่ว่านักเรียนมีลักษณะ 2 ชั้นครึ่งตึกครึ่งไม้ อยู่ในเขตเทศบาลและวัยเด็กได้นอนร่วมห้องเดียวกับพ่อแม่ ส่วนที่ต่างกัน คือ กลุ่มเยาวชนคนเก่ง ดี มีสุข จะไม่มีบ้านที่อยู่ในเขตชุมชนระดับหมู่บ้านตำบล ขณะที่กลุ่มเยาวชนติดยาเสพติดมีประมาณ 1 ใน 3 2. วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ด้านพฤติกรรมครอบครัวและเครือญาติของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม มีความรักใคร่กลมเกลียวกันดี แต่ในการได้รับการบอกเล่าเรื่องความดี งามของบรรพบุรุษจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง กลุ่มเยาวชนคนเก่ง ดี มีสุข จะมีโอกาสเรียนรู้รายละเอียดและร่วมกิจกรรมมากกว่า 3. สภาพการใช้กิจกรรมครอบครัวเพื่อการเรียนรู้ของพ่อแม่ ผู้ปกครองเยาวชนทั้งสองกลุ่มจะมีลักษณะเหมือนกัน แต่กลุ่มเยาวชนคนเก่ง ดี มีสุข จะมีความถี่ของการปฏิบัติมากกว่า 4. ครอบครัวของเยาวชนทั้งสองกลุ่มมีวิธีการควบคุมพฤติกรรมของเด็กในความปกครองแตกต่างกัน โดยกลุ่มเยาวชนคนเก่ง ดี มีสุข จะมีพฤติกรรมที่เกิดจากการเลียนแบบพ่อแม่ ผู้ปกครองหลายลักษณะ และไม่ถูกบังคับให้ยุติการกระทำรวมทั้งพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพ่อแม่ผู้ปกครองน้อย ในขณะที่กลุ่มเยาวชนติดยาเสพติดจะมีลักษณะตรงกันข้าม 5. การเสริมแรงทางบวก ครอบครัวของเยาวชนทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่จะให้การเสริมแรงทางสังคม พุดคุยอ่อนโยนชมเชย หรือสวมกอด แต่กลุ่มเยาวชนคนเก่ง ดี มีสุข จะได้รับมากกว่า 6. การ

ส่งเสริมการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน โดยทั่วไปมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มเยาวชนเก่ง ดี มีสุข จะได้รับการสนับสนุนเรื่องการเรียนและอุปกรณ์การเรียนอย่างครบถ้วน รวมทั้งให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาเรื่องการเรียนและเป้าหมายของชีวิตได้ และเข้มงวดเรื่องการเรียน ความประพฤติ ส่วนกลุ่มเยาวชนติดยาเสพติดจะมีลักษณะตรงกันข้าม

ดวงเดือน มุลกลาง(2546) ศึกษาวิจัย เรื่อง “การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองโรงเรียนบ้านบวก อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครองโรงเรียนบ้านบวก อำเภอถ้ำ จังหวัดลำพูน ประชากร คือ ผู้ปกครองนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนบ้านบวก จำนวน 35 คน ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง 1. ด้านร่างกาย ผู้ปกครองให้ความสำคัญและดูแลเกี่ยวกับเรื่องอาหารและโภชนาการ เครื่องนุ่งห่ม และการพักผ่อน ฝึกให้เด็กใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาดร่างกาย เครื่องแต่งกายและการขับถ่าย 2. ด้านอารมณ์และจิตใจผู้ปกครองและเด็กมีความรู้สึกใกล้ชิดผูกพันกัน ผู้ปกครองสอนเด็กในเรื่องการควบคุมตนเองและให้โอกาสการตัดสินใจในสิ่งที่ต้องการ ในการอบรมสั่งสอนผู้ปกครองใช้การเสริมแรง 3. ด้านสังคมและบุคลิกภาพ ผู้ปกครองปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในเรื่องมารยาทและค่านิยมทางสังคม เด็กปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันที่อาศัย ย่อยู่ ใกล้กัน ผู้ปกครองให้การอบรมเกี่ยวกับเรื่องเพศและบทบาทที่เหมาะสมตามเพศ 4. ด้านสติ ปัญญา ผู้ปกครองชี้แนะและส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ ฝึกอ่าน เขียนจากหนังสือและปฏิสัมพันธ์ทางภาษากับเด็กในรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมให้เด็กเล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกันเพื่อการเรียนรู้ ฝึกให้เด็กทำงาน เช่นการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและการทำงานบ้าน

รุ่งอรุณ ป้องกัน(2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตน การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและการได้รับการอบรมเลี้ยงดูกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2543 จำนวน 380 คน ผลการวิจัย พบว่า 1.ความภาคภูมิใจในตนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวังกับเด็กมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษมีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักไม่มีความสัมพันธ์กับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4. นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีความภาคภูมิใจในตนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 5. นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 6. นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันได้รับการอบรมเลี้ยง

ดูแบบคาดหวังกับเด็กและแบบลงโทษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แต่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักไม่แตกต่างกัน

สุดา สงเดช (2546) การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู โครงสร้างครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนในเขตจังหวัดพัทลุง จำนวน 400 คน ผลการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดี ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมากและใช้เหตุผลมาก มีโครงสร้างครอบครัวแบบครอบครัวเดี่ยว การเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2. สัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ และระหว่างนักเรียนกับพี่น้อง การอบรมเลี้ยงดู โครงสร้างครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่สัมพันธภาพในครอบครัวระหว่างพ่อแม่กับนักเรียนและการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3.นักเรียนที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีและนักเรียนที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5. นักเรียนที่มีโครงสร้างครอบครัวแตกต่างกันระดับการเห็นคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน

ประสิทธิ์ นวลศรี (2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง“แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของนักเรียนโรงเรียนหัวหินวิทยาคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ คุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนหัวหินวิทยาคม และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรม ด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโดยการเก็บข้อมูลของนักเรียน ผู้ปกครอง ครูผู้สอนและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมดีเด่นมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ ประเด็นที่แตกต่างกับผลการระดมสมองหาแนวทางการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ของครูผู้สอน เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณธรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง 2. แนวทางการพัฒนาพฤติกรรม ด้านคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน คือ ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จัดให้มีการ ยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน ประชาสัมพันธ์ผลงานของนักเรียนและโรงเรียน มีคณะกรรมการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมสรุปผลการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง จัดการอบรมให้ความรู้ ด้านเทคนิคการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่ครูผู้สอน สร้างความตระหนักให้แก่นักเรียนทราบถึง คุณค่าและประโยชน์ของคุณธรรม จริยธรรมที่มีต่อตนเองและส่วนรวม

สุจิตรา ปันดี(2547) ศึกษาวิจัย เรื่อง“การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนธิดากานท์บ้านโอง จังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน และปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนธิดากานท์บ้านโอง จังหวัดลำพูน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-6 ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 155 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมาก โดยการคอยสอดส่องดูแลเรื่องยาเสพติด การฝึกให้ เคารพบนอบต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์และผู้ใหญ่อบรมไม่ให้เป็นคนล็กเล็ขโมยน้อย แนะนำการใช้จ่ายตามความจำเป็น ฝึกให้รู้จักดูแลรักษาสิ่งของ ทรัพย์สินของตนเอง และส่งเสริมให้ประพฤติปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสม 2. ปัญหาและแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองไม่ค่อยให้การส่งเสริมนักเรียน ให้เคารพธงชาติในเวลา 8 โมงเช้าและ 6 โมงเย็น การฝึกให้รู้จักการรอคอย ไม่แสดงอาการรีบร้อน การฝึกให้รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า และการส่งเสริมให้ประกอบกิจกรรมในเวลาว่างให้เกิดประโยชน์ส่วนแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองเสนอแนะให้มีการส่งเสริม จริยธรรมของนักเรียน คือ การฝึกให้เป็นคนมีระเบียบในเรื่องการตรงต่อเวลา การเป็นคนสุภาพ นอบน้อมถ่อมตน การรักษาคำพูด การรู้จักใช้จ่ายในสิ่งจำเป็น ไม่ฟุ่มเฟือย และช่วยเหลือพ่อแม่ในการทำงานบ้าน

สุธาสิณี ทองลิ้ม(2548) ศึกษาวิจัย เรื่อง“จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรับผิดชอบบุตรในวัยเรียนของผู้ปกครอง” มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงเหตุที่เกี่ยวกับพฤติกรรมรับผิดชอบบุตรในวัยเรียนของผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จำนวน 360 คนโดยมีกรอบแนวคิดด้านสาเหตุประเภทต่างๆ ของพฤติกรรมมนุษย์จากรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ ผู้ปกครองของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ผลการวิจัยที่สำคัญ พบว่า 1. ผู้ปกครองที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุตรหลานมาก ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากคนในครอบครัวมาก และมีการรับรู้ความสามารถในการติดต่อกับโรงเรียนมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่บุตรหลานมากกว่า และมีพฤติกรรมผลักระการดูแลบุตรให้แก่ทางโรงเรียนน้อยกว่าผู้ปกครองประเภทตรงข้าม 2. ผู้ปกครองที่มีสุขภาพจิตที่ดีมาก มีการปรับตัวทางจิตสังคมและมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองมาก 3. ผู้ปกครองที่มีทัศนคติที่ดีต่อพฤติกรรมรับผิดชอบบุตรในวัยเรียนมาก มีทัศนคติที่ดีต่อบุตรมาก และมีความเชื่ออำนาจในตนเองในการอบรมเลี้ยงดูบุตรมาก เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่บุตรหลานมากกว่า และมีพฤติกรรมผลักระการดูแลบุตรให้แก่ทางโรงเรียนน้อยกว่าผู้ปกครองประเภทตรงข้าม 4. ตัวแปรอิสระรวม 11 ตัว สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และพฤติกรรมผลักระการดูแลบุตรให้แก่ทางโรงเรียนได้ 5. กลุ่มผู้ปกครองที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก เพราะมีพฤติกรรมรับผิดชอบบุตรน้อย ได้แก่กลุ่มผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย และกลุ่มผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อย โดยการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลาน ในขณะที่เดียวกันต้องพัฒนาผู้ปกครองให้เป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต ควบคุมตนให้มากยิ่งขึ้น

วัฒนา อติโชติ (2540) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู การสนับสนุนทางสังคม การบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการ และพฤติกรรมพลเมืองดีของวัยรุ่นนักศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 215 คน พบว่านักเรียนวัยรุ่นส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน และแบบใช้เหตุผลอยู่ในระดับมาก ส่วนแบบควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากโรงเรียนในระดับปานกลาง บรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการในระดับมาก มีพฤติกรรมพลเมืองดีในระดับมาก ไม่พบระดับน้อย นักเรียนวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกันจะบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการต่างกัน โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนสูง แบบใช้เหตุผลสูงและแบบสนับสนุนใช้เหตุผลสูงจะมีผลต่อการบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการมากกว่าแบบรักสนับสนุนต่ำ แบบใช้เหตุผลต่ำและแบบสนับสนุนใช้เหตุผลต่ำ การสนับสนุนทางสังคมสูงจะบรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการมากกว่าการสนับสนุนทางสังคมต่ำ และนักเรียนที่บรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการสูงจะมีพฤติกรรมพลเมืองดีมากกว่านักเรียนที่บรรลุลูกตามขั้นพัฒนาการต่ำ

บุญญาภา แจ้งสี (2544) ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อความผูกพันใกล้ชิด การเห็นคุณค่าในตนเองและการยอมรับตนเองของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและไม่เสี่ยงต่อการออกจากสถาบันการศึกษากลางคัน ในกลุ่มตัวอย่างที่เสี่ยง 138 คน และกลุ่มไม่เสี่ยง 138 คน พบว่านักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการออกจากสถานศึกษากลางคันจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้องคุ้มครองมากเกินไปและการอบรมเลี้ยงดูแบบปฏิเสธทอดทิ้ง ส่วนนักศึกษาที่ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการออกจากสถานศึกษากลางคันจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใส่ใจดูแล โดยการอบรมเลี้ยงดูแบบใส่ใจดูแลมีผลต่อค่าเฉลี่ยคะแนนความผูกพันใกล้ชิด การเห็นคุณค่าในตนเองและการยอมรับตนเองสูงกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบปฏิเสธทอดทิ้ง ทั้งนี้การอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันของนักศึกษาที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและไม่มีความเสี่ยงมีผลต่อความผูกพันใกล้ชิด การเห็นคุณค่าในตนเอง และการยอมรับตนเองแตกต่างกัน

อัญมณี สมตัว(2543) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมสั่งสอนลูกเรื่องทางเพศ และการคบเพื่อนต่างเพศ: ศึกษาเฉพาะครอบครัวของนักเรียนหญิงในโรงเรียนบางละมุง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงและผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 255 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มมีสัมพันธภาพในครอบครัวค่อนข้างสูง คือ ต่างก็มีความเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อครอบครัว และมีการให้อภัยกันของสมาชิกในครอบครัว และการมีความสุขภายในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง การอบรมสั่งสอนลูกหลานเรื่องทางเพศและการคบเพื่อนต่างเพศ พบว่าผู้ปกครองทั้งสองกลุ่ม มีการสั่งสอนลูกหลานโดยเฉพาะเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นสิ่งไม่ดีอยู่ในระดับสูง และมักจะเตือน

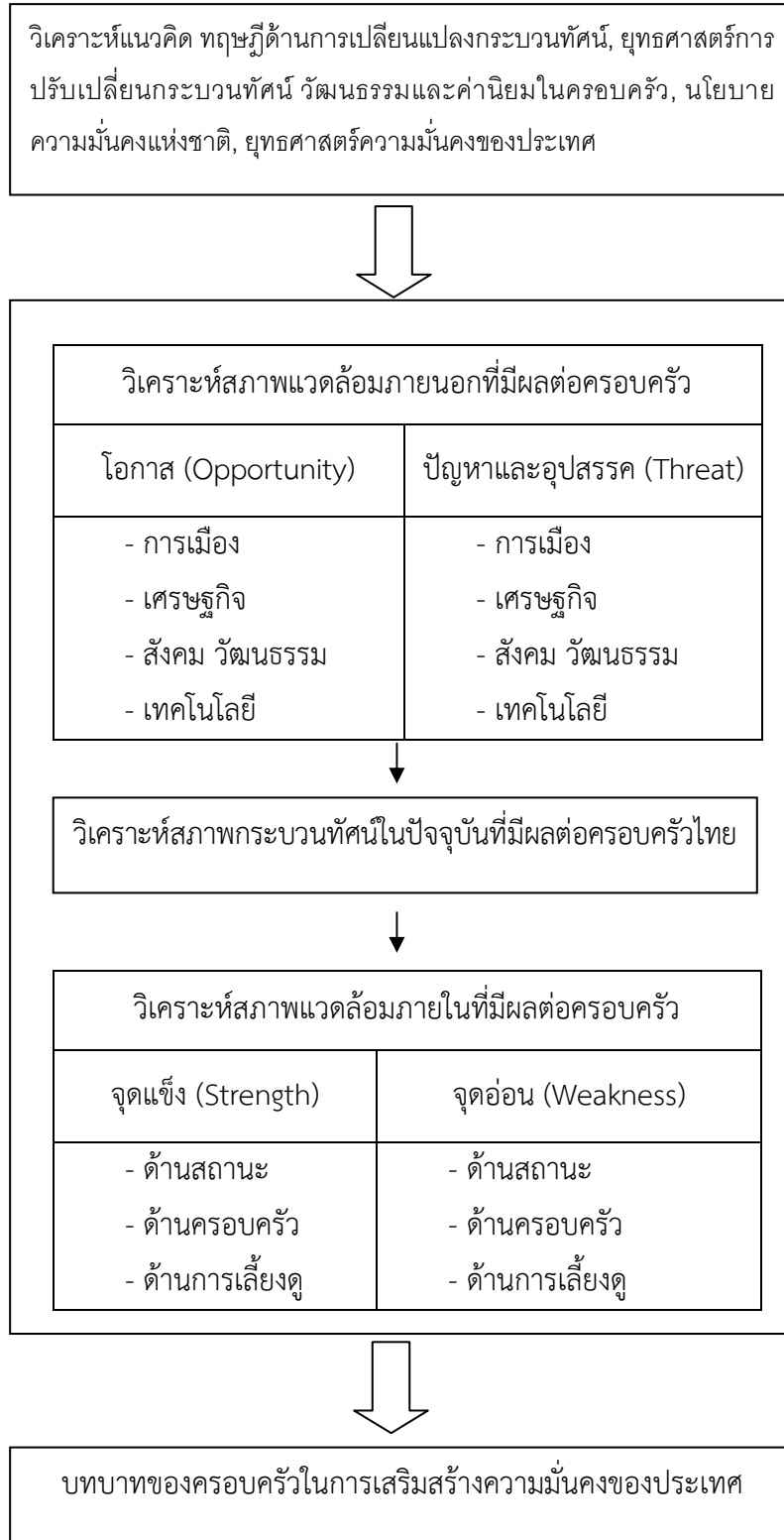
ลูกหลานให้ระวางอันตรายเมื่อออกนอกบ้านและการสอนให้ลูกหลานบอกผู้ใหญ่ให้รับรู้เมื่อจะไปไหนมาไหนอยู่ในระดับปานกลาง

พระชูชาติ คงสีดา (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูสัมพันธภาพในครอบครัว ความใกล้ชิดทางศาสนา กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญศึกษา วิธีการเรียนทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 351 คน ผลการศึกษา พบว่า 1. เพศสถานภาพในการทำงาน ไม่มีผลทำให้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาแตกต่างกันมีเพียง อายุ สถานภาพสมรสของบิดามารดาที่ทำให้ระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับ 2. การอบรมเลี้ยงดูสัมพันธภาพในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มีเพียงความใกล้ชิดทางศาสนา คือความเชื่อทางพุทธการปฏิบัติแบบพุทธ และวิถีชีวิตแบบพุทธ ที่มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

มาร์ติเนซ และฟอร์แกต (Martinez & Forgatch, 2002) ศึกษาความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวกับการเลี้ยงดูและการปรับตัวของเด็กชาย เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว และระดับการศึกษาของเด็กพฤติกรรมและการแสดงออกทางอารมณ์ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีแม่หย่าร้าง 238 คน และเด็กศึกษาอยู่ในเกรด 1-3 โดยเป็นการประเมินตัวแปรกระบวนการทางครอบครัวและผลที่เด็กแสดงออก พบว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาที่น้อยกว่าพฤติกรรมที่แสดงออกมาก และการปรับตัวทางอารมณ์ไม่ดี อย่างไรก็ตาม ในทั้งสามกรณี (ระดับการศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออก และการปรับตัวทางอารมณ์) มีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูการศึกษาของพ่อแม่เป็นสื่อสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวและระดับการศึกษาของเด็ก และปัจจัยทางการเลี้ยงดูเป็นสื่อความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวพฤติกรรมการแสดงออกและการปรับตัวทางอารมณ์

ไคร์คัส และดักลาส (Kierkus & Douglas, 2007) ศึกษาการควบคุมทางสังคมในความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างครอบครัวและพฤติกรรมการกระทำความผิด ในกลุ่มตัวอย่างเด็กนักเรียนจากออนตาริโอ จำนวน 1,891 คน พบว่า โครงสร้างครอบครัวเป็นตัวทำนายการรายงานพฤติกรรมการกระทำความผิดของตนเองอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ.05 เมื่อควบคุมอายุ เพศ และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และเมื่อนำความผูกพันกับพ่อแม่เข้ามาวิเคราะห์เชิงถดถอย ระดับของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างครอบครัวและการกระทำความผิดลดลงมาก เป็นการชี้ว่าความผูกพันกับพ่อแม่มีบทบาทในการอธิบายว่าทำไมโครงสร้างครอบครัวจึงสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกระทำความผิด ซึ่งปรากฏว่าเด็กจากโครงสร้างครอบครัวไม่ปกติมีประสบการณ์ของการผูกพันกับพ่อแม่ระดับต่ำกว่าเด็กจากครอบครัวปกติและการขาดการผูกพันกับพ่อแม่ก็นำไปสู่พฤติกรรมการกระทำความผิด

กรอบแนวความคิด

สรุป

บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศนั้น ครอบครัวถึงแม้จะเป็นหน่วยขนาดเล็กในสังคม แต่ก็มีบทบาทและเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการสร้างบุคคลากรให้กับประเทศและเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศในอนาคตได้เลยว่าจะให้สังคมเป็นไปในทิศทางไหนอย่างไร ซึ่งจากที่ผ่านมาในทุกรัฐบาลได้มีนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนานวัตกรรมในการพัฒนาบุคลากร การปลูกฝังจริยธรรมคุณธรรมด้านต่างๆ และอื่นๆ แต่ถึงรัฐบาลจะมีนโยบายหรือแผนงานที่ดีเลิศในการปฏิบัติสักแค่ไหนก็ตาม หากแต่ถ้าพ่อแม่หรือคนในครอบครัวขาดสามัญจิตสำนึกในการปลูกฝังค่านิยมในการประพฤติปฏิบัติให้เป็นคนดีของสังคมนั้น ประเทศชาติก็จะเกิดความหายนะและทำให้ประเทศเกิดความไม่มีเสถียรในการปกครองของประเทศในอนาคต ดังนั้น สถาบันครอบครัวถึงจะเป็นหน่วยเล็กๆ ของสังคม แต่ก็มีบทบาทและสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังลูกหลานให้เจริญเติบโตในอนาคตและกำหนดทิศทางของประเทศว่าจะเป็นอย่างไรต่อไป

บทที่ 3

บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ

ครอบครัวเป็นรากฐานสำคัญของสังคมทั่วโลกมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นสังคมของคนเมือง ชนเผ่า ที่มีการอยู่อาศัยแบบครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยวหรือรูปแบบอื่นใดก็ตาม เป็นการดำรงอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการด้านวัตถุ ด้านการคุ้มครองหรือการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ด้านการสืบทอดเผ่าพันธุ์ ด้านจิตใจอารมณ์และความผาสุก อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมและโครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านทางประชากร จากที่เคยมีประชากรวัยเด็กจำนวนมากในอดีตกลายเป็นสังคมสูงวัยที่มีเด็กน้อยลงมากแต่ประชากรสูงวัยมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมเปลี่ยนไปจากที่เคยเป็นครอบครัวขนาดใหญ่กลายเป็นครอบครัวที่มีขนาดเล็กลงและมีความหลากหลายมากขึ้น มีครอบครัว “เดี่ยวหลากหลายรูปแบบ” เกิดขึ้น เช่น พ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ครัวเรือนของคนที่อยู่คนเดียว ครอบครัวข้ามรุ่นหรือครอบครัวแหงกลางที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับหลานโดยไม่มีคนวัยทำงานอยู่ด้วย หรือครอบครัวเดี่ยวที่คู่สามีภรรยาอาศัยอยู่ด้วยกันโดยไม่มีบุตรหรือ กลุ่ม DINK (double income, no kids) ครอบครัวต่างๆ เหล่านี้มีแนวโน้มเปลี่ยนไปอันเป็นผลมาจากการเลือกวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม ประกอบกับแรงกดดันทางสังคมตลอดจนต้นทุนค่าเสียโอกาสที่การเลี้ยงดูบุตรกลายเป็นภาระผูกพันระยะยาว จึงทำให้การมีครอบครัวของคนไทยในปัจจุบันเปลี่ยนโฉมหน้าไปจากเดิม

ปัจจัยสถานะแวดล้อมในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อครอบครัว

สถานการณ์ปัจจุบันของครอบครัวไทย ตลอดจนสุขภาวะและความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทยนั้นยังขาดความชัดเจน มีข้อมูลที่หลากหลายและไม่สอดคล้องกัน ยังขาดการศึกษาและวิเคราะห์กลั่นกรองเพื่อนำไปสู่คำอธิบายว่าควรมีมาตรการและนโยบายรองรับบทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศที่เปลี่ยนไปอย่างไร ดังนั้น การศึกษาและสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ครอบครัวไทยอย่างต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งสำคัญ ข้อมูลเหล่านี้มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านประชากรของประเทศในระยะยาวอีกด้วย ทั้งนี้ นักวิชาการล้วนมีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา เป็นผลที่เกิดจากองค์ประกอบหลักสามประการ ได้แก่ การเกิดที่ลดต่ำลง การย้ายถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น และการมีอายุยืนยาวขึ้น อันเป็นผลมา

จากนโยบายการพัฒนาที่ผ่านมาที่นำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางพลวัตประชากรและเศรษฐกิจสังคมส่งผลกระทบต่อการสร้างครอบครัวของคนไทยที่มีรูปแบบและแนวโน้มที่เปลี่ยนไป ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาเน้นบรรทัดฐานและประเพณีนิยมมักเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสร้างครอบครัว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในอดีต การอยู่เป็นโสดอาศัยอยู่ตามลำพังโดยไม่แต่งงานสร้างครอบครัวของตนเองเป็นเรื่องแปลกที่พบได้ไม่บ่อยนัก ชายหญิงที่แต่งงานอยู่กินร่วมกันฉันสามีภรรยาแล้วคาดหวังมีทายาทสืบสกุล และพ่อแม่ที่สูงอายุยังคงอาศัยอยู่กับลูกวัยทำงาน แต่ปัจจุบัน การตัดสินใจเรื่องการสร้างครอบครัวกลับกลายเป็นทางเลือกของแต่ละบุคคล เป็นเรื่องของปัจเจกที่ยึดถือทางเลือกการดำเนินวิถีชีวิตที่ตนเองปรารถนา โดยมักพิจารณาจากโอกาสทางเศรษฐกิจ การทำงาน การศึกษา และความหลากหลายของการเลือกใช้ชีวิตคู่ของคนยุคปัจจุบัน เป็นต้นสถิติเกี่ยวกับครอบครัวมีข้อจำกัดและไม่ทันสมัย อย่างไรก็ตาม ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาของครอบครัวโดยใช้ข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ ทำการจัดเก็บล่าสุดเท่าที่มีในปัจจุบัน สรุปได้ต่อไปนี้

1.1 ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน จากผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน ปรากฏว่ามีครัวเรือนทั่วประเทศทั้งสิ้น 21,404,086 ครัวเรือน กระจายอยู่ตามภาคต่างๆ ของประเทศ โดยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคกลาง (ไม่รวม กทม.) จำนวน 6,496,172 ครัวเรือน รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5,573,006 ครัวเรือน ภาคเหนือ จำนวน 3,858,230 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,741,712 ครัว และภาคใต้ จำนวน 2,734,966 ครัวเรือน

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามประเภทครัวเรือน ภาค และเขตการปกครอง

ภาค / เขตการปกครอง	ครัวเรือนทั้งสิ้น		ครัวเรือนส่วนบุคคล		ครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทครัวเรือนคนงาน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. กรุงเทพมหานคร	2,741,712	12.81	2,740,381	12.81	1,331	19.68
2. กลาง (ไม่รวม กทม.)	6,496,172	30.35	6,492,074	30.34	4,098	60.60
- ในเขตเทศบาล	3,138,946	14.67	3,137,139	14.66	1,807	26.72
- นอกเขตเทศบาล	3,357,226	15.68	3,354,935	15.68	2,291	33.88
3. เหนือ	3,858,230	18.02	3,857,521	18.03	709	10.48
- ในเขตเทศบาล	1,430,763	6.68	1,430,481	6.69	282	4.17
- นอกเขตเทศบาล	2,427,467	11.34	2,427,040	11.34	427	6.31
4. ตะวันออกเฉียงเหนือ	5,573,006	26.04	5,573,006	26.04	-	-
- ในเขตเทศบาล	1,702,497	7.95	1,702,497	7.95	-	-
- นอกเขตเทศบาล	3,870,509	18.08	3,870,509	18.09	-	-
5. ใต้	2,734,966	12.78	2,734,341	12.78	625	9.24
- ในเขตเทศบาล	983,821	4.60	983,537	4.60	284	4.20
- นอกเขตเทศบาล	1,751,145	8.18	1,750,804	8.18	341	5.04
รวมทั้งราชอาณาจักร	21,404,086	100.00	21,397,323	100.00	6,763	100.00
- ในเขตเทศบาล	9,997,739	46.71	9,994,035	46.71	3,704	54.77
- นอกเขตเทศบาล	11,406,347	53.29	11,403,288	53.29	3,059	45.23

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ครัวเรือนส่วนบุคคลทั่วประเทศมีจำนวน 21,397,323 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.97 ของจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้นทั่วประเทศ เมื่อพิจารณาในระดับภาค ปรากฏว่า ภาคกลาง(ไม่รวม กทม.) มีครัวเรือนส่วนบุคคลอยู่มากที่สุด คือ 6,492,074 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.34 รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5,573,007 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 26.04 ภาคเหนือ จำนวน 3,857,521 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.03 กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,740,381 คิดเป็นร้อยละ 12.81 และภาคใต้ จำนวน 2,734,341 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 12.78

ครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทครัวเรือนคนงาน มีจำนวน 6,763 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้นทั่วประเทศ เมื่อพิจารณาในระดับภาค ปรากฏว่า ภาคกลาง(รวม กทม.) มีครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทครัวเรือนคนงานอยู่มากที่สุด คือ 4,098 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.60 รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 1,331 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 19.68 ภาคเหนือ จำนวน 709 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.48 และภาคใต้ จำนวน 625 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 9.24 ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่มีครัวเรือนกลุ่มบุคคลครัวเรือนคนงาน

สำหรับประชากรทั่วประเทศมีจำนวน 67,697,722 คน ส่วนใหญ่เป็นประชากรหญิง 34,675,916 คน คิดเป็นร้อยละ 51.22 ประชากรชาย 33,021,806 คน คิดเป็นร้อยละ 48.78 เมื่อพิจารณาในระดับภาค ปรากฏว่า ภาคกลาง(ไม่รวม กทม.) มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด คือ 19,699,122 คน คิดเป็นร้อยละ 29.10 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 18,598,775 คน ภาคเหนือ จำนวน 11,377,483 คน ภาคใต้ จำนวน 9,276,282 คน และกรุงเทพมหานคร จำนวน 8,746,060 คน

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามเพศ ภาค และเขตการปกครอง

ภาค / เขตการปกครอง	ประชากรทั้งสิ้น		ประชากรชาย		ประชากรหญิง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. กรุงเทพมหานคร	8,746,060	12.92	4,237,574	12.83	4,508,486	13.00
2. กลาง (ไม่รวม กทม.)	19,699,122	29.10	9,633,805	29.17	10,065,317	29.03
- ในเขตเทศบาล	9,032,300	13.34	4,371,838	13.24	4,660,462	13.44
- นอกเขตเทศบาล	10,666,822	15.76	5,261,967	15.93	5,404,855	15.59
3. เหนือ	11,377,483	16.81	5,537,107	16.77	5,840,376	16.84
- ในเขตเทศบาล	3,946,998	5.83	1,881,585	5.70	2,065,413	5.96
- นอกเขตเทศบาล	7,430,485	10.98	3,655,522	11.07	3,774,963	10.89
4. ตะวันออกเฉียงเหนือ	18,598,775	27.47	9,048,325	27.40	9,550,450	27.54
- ในเขตเทศบาล	5,430,604	8.02	2,614,803	7.92	2,815,801	8.12
- นอกเขตเทศบาล	13,168,171	19.45	6,433,522	19.48	6,734,649	19.42
5. ใต้	9,276,282	13.70	4,564,995	13.83	4,711,287	13.59
- ในเขตเทศบาล	3,103,230	4.58	1,494,675	4.53	1,608,555	4.64
- นอกเขตเทศบาล	6,173,052	9.12	3,070,320	9.30	3,102,732	8.95
รวมทั่วราชอาณาจักร	67,697,722	100.00	33,021,806	100.01	34,675,916	100.00
- ในเขตเทศบาล	30,259,192	44.70	14,600,475	44.21	15,658,717	45.16
- นอกเขตเทศบาล	37,438,530	55.30	18,421,331	55.79	19,017,199	54.84

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน ปรากฏว่าทั่วประเทศมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยประมาณ 3.16 คนต่อครัวเรือน โดยภาคใต้ มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยมากกว่าภาคอื่นๆ คือประมาณ 3.39 คนต่อครัวเรือน รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 3.34 คนต่อครัวเรือน กรุงเทพมหานครประมาณ 3.19 คนต่อครัวเรือน ภาคกลาง(ไม่รวม กทม.) ประมาณ 3.03 คนต่อครัวเรือน และภาคเหนือ ประมาณ 2.95 คนต่อครัวเรือน

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของครัวเรือน ประชากร และจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน

ภาค / เขตการปกครอง	ครัวเรือนทั้งสิ้น		ประชากรทั้งสิ้น		จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. กรุงเทพมหานคร	2,741,712	12.81	8,746,060	12.92	3.19
2. กลาง (ไม่รวม กทม.)	6,496,172	30.35	19,699,122	29.10	3.03
- ในเขตเทศบาล	3,138,946	14.67	9,032,300	13.34	2.88
- นอกเขตเทศบาล	3,357,226	15.68	10,666,822	15.76	3.18
3. เหนือ	3,858,230	18.02	11,377,483	16.81	2.95
- ในเขตเทศบาล	1,430,763	6.68	3,946,998	5.83	2.76
- นอกเขตเทศบาล	2,427,467	11.34	7,430,485	10.98	3.06
4. ตะวันออกเฉียงเหนือ	5,573,006	26.04	18,598,775	27.47	3.34
- ในเขตเทศบาล	1,702,497	7.95	5,430,604	8.02	3.19
- นอกเขตเทศบาล	3,870,509	18.08	13,168,171	19.45	3.40
5. ใต้	2,734,966	12.78	9,276,282	13.70	3.39
- ในเขตเทศบาล	983,821	4.60	3,103,230	4.58	3.15
- นอกเขตเทศบาล	1,751,145	8.18	6,173,052	9.12	3.53
รวมทั่วราชอาณาจักร	21,404,086	100.00	67,697,722	100.00	3.16
- ในเขตเทศบาล	9,997,739	46.71	30,259,192	44.70	3.03
- นอกเขตเทศบาล	11,406,347	53.29	37,438,530	55.30	3.28

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นโยบายและแผนงานด้านความมั่นคงมนุษย์และประเทศชาติ

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558 – 2564 เป็นนโยบายระดับชาติของรัฐบาล ตามข้อ เสนอแนะของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบให้ใช้เป็นกรอบทิศทางหลักในการ รักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เอกภาพ และ ประสานสอดคล้องกัน โดยมอบหมายให้ส่วนราชการรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นกรอบแนวทาง กำหนดยุทธศาสตร์หรือแผนงาน โครงการ และงบประมาณดำเนินการตามภารกิจที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง กับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และกำหนดให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นหน่วยงานอำนวยการ กำกับติดตามและประเมินผลในระดับนโยบายอย่างต่อเนื่อง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติในฐานะหน่วยงานภายใต้สภาความมั่นคงแห่งชาติได้ใช้กระบวนการ มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ทั้งจากภาคราชการ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันวิเคราะห์ การ

เปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในบริบทต่างๆ ความต่อเนื่องจากการดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติพ.ศ. 2550 – 2554 นำไปสู่การจัดทำนโยบายความมั่นคงแห่งชาติพ.ศ. 2555 – 2559 แต่ด้วยข้อจำกัดของสถานการณ์ในหัวที่ผ่านมา ทำให้ไม่สามารถเสนอคณะรัฐมนตรีในขณะนั้นพิจารณา อย่างไรก็ตาม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้ดำเนินการทบทวนและประเมินสถานการณ์และมีการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาอย่าง ได้ดำเนินการทบทวนและประเมินสถานการณ์และมีการหารือ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาอย่างต่อเนื่อง นำมาสู่การพัฒนาปรับปรุงและเสนอเป็นนโยบายความมั่นคง แห่งชาติพ.ศ. 2558 – 2564 เพื่อเป็นกรอบด้านความมั่นคงในระยะ 7 ปี เชื่อมโยงและต่อเนื่องกับทิศทางด้านการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2559 – 2564) ที่จะมีขึ้นต่อไป นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2558 – 2564 ประกอบด้วย 16 ประเด็นนโยบาย ซึ่งได้ลำดับ ความสำคัญเพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายมีทิศทางที่ชัดเจน กำหนดเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่ 1 นโยบาย สำคัญเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงที่เป็นแก่นหลักของชาติ นโยบาย มุ่งการเสริมสร้างฐานรากความมั่นคง และเสริมสร้างสถานะแวดล้อมที่สันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ส่วนที่ 2 นโยบายความมั่นคงแห่ง ชาติทั่วไป 12 นโยบายมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในทุกระดับ ให้พร้อมเผชิญปัญหาและภัยคุกคามต่างๆ รวมถึงการลดความเสี่ยงจากผลกระทบของภัยคุกคามดังกล่าว ตลอดจนการเตรียมพร้อมเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาความมั่นคงอย่างรอบด้าน มีความเข้มแข็งในการป้องกันประเทศ และการเสริมสร้างสถานะแวดล้อม ระหว่างประเทศที่เอื้อต่อการรักษาผลประโยชน์ของชาติในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติฯ มีจุดหมายสำคัญ คือ การมีเสถียรภาพความเป็นปึกแผ่น ปลอดภัยจากภัยคุกคาม และก่อให้เกิดความเชื่อใจในอาเซียนและประชาคมโลก ทั้งนี้ โดยให้ความสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการกำหนดเจ้าภาพ หรือหน่วยรับผิดชอบให้ชัดเจน การขยายเครือข่ายภาคีด้านความมั่นคงและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามา มีส่วนร่วม การบริหารจัดการนโยบาย ในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติในการกำหนดให้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติฯ เป็นกรอบการจัดทำยุทธศาสตร์การ จัดสรร งบประมาณ และแผนปฏิบัติการหรือแผนบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

การพัฒนาประเทศไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา ได้ส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจที่ประเทศไทยได้รับการยกระดับเป็นประเทศในกลุ่มบนของกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลาง ในด้านสังคมที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนส่งผลให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน และในด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในความหลากหลายเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในปี 2560 ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ เมื่อเทียบกับร้อยละ 6.0 ต่อปีในช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยมีสาเหตุหลักจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่โครงสร้าง

เศรษฐกิจไทยที่ ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพภาคบริการและภาคเกษตรมีผลผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ นอกจากนี้ ศักยภาพและคุณภาพของประชากรไทยทุกช่วงวัยยังคงเป็นปัจจัยท้าทายสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข การศึกษา บริการสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ ของคนไทยมีความครอบคลุมเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาเรื่องคุณภาพการให้บริการที่มีมาตรฐานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้ประเทศไทยยังคงมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ขณะที่ปัญหาด้านความยากจนยังคงเป็นประเด็นท้าทายในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้นและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันการวางกลยุทธ์ระยะยาวในการฟื้นฟู การใช้ และการรักษาทรัพยากร อย่างบูรณาการเพื่อการพัฒนาประเทศที่ผ่านมายังขาดความชัดเจน ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศยังมีปัญหาการใช้อย่างสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาประเทศขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชน ขณะที่ความมั่นคงภายในประเทศยังมีหลายประเด็นที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง ลดความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ที่มีรากฐานมาจากความเหลื่อมล้ำ ความไม่เสมอภาค การขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ตลอดจนส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจให้เกิดความรักและความสามัคคี ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานและวัยเด็กที่ลดลงและประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ มีความท้าทายมากขึ้น ทั้งในส่วนของเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศในการจัดสวัสดิการเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น การลงทุนและการออม การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ความมั่นคงทางสังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นประเด็นท้าทายต่อการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว

ปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ แม้ว่าประเทศไทยจะมีตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงในภูมิภาคและเป็นประตูสู่เอเชีย แต่การที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ทำให้ปัญหาด้านเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้านยังคงเป็นความท้าทายด้านความมั่นคงในอนาคต นอกจากนี้ ประเทศไทยยังคงต้องให้ความสำคัญกับปัญหาด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่มีความซับซ้อน ละเอียดอ่อน และมีความเชื่อมโยงกันหลายมิติ ที่อาจเป็นประเด็น ท้าทายต่อการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและระหว่างประชาชนกับประชาชน ซึ่งรวมถึง

การสร้างสามัคคีของคนในชาติที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มประชากรไทยที่มีแนวคิดและความเชื่อที่แตกต่างกันอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ การขยายอิทธิพลและการเพิ่มบทบาทของประเทศมหาอำนาจ ที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบหลายขั้วอำนาจ หรือเกิดการย้ายขั้วอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ขณะที่องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ อาทิ องค์กรระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ จะมีบทบาทมากขึ้นในการกำหนดกฎ ระเบียบ ทิศทางความสัมพันธ์และมาตรฐานสากลต่าง ๆ ทั้งในด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ รวมทั้งการรวมกลุ่มเศรษฐกิจและการเปิดเสรีในภูมิภาคที่นำไปสู่ความเชื่อมโยงในทุกระบบ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านอาชญากรรมข้ามชาติและเศรษฐกิจนอกระบบ รวมทั้งปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์ และการลักลอบเข้าเมืองในทางกลับกัน ความเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดจะก่อให้เกิดนวัตกรรมอย่างพลิกผัน อาทิ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ หุ่นยนต์และโดรน เทคโนโลยีพันธุกรรมสมัยใหม่ และเทคโนโลยีทางการเงิน ซึ่งตัวอย่างแนวโน้มการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด เหล่านี้ คาดว่าจะเป็นปัจจัยสนับสนุนหลักที่ช่วยทำให้เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มที่จะกลับมาขยายตัวได้เข้มแข็งขึ้น แนวโน้มสำคัญที่จำเป็นต้องมีการติดตามอย่างใกล้ชิด อาทิ การรวมกลุ่มทางการค้าและการลงทุนที่จะมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น การแข่งขันที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้นในการเพิ่มผลิตภาพและสร้างความหลากหลายของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์รูปแบบชีวิตใหม่ๆ นอกจากนี้ ประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี 2574 จะก่อให้เกิดโอกาสใหม่ๆ ในการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคนสูงวัยที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการคาดการณ์ว่าครอบครัวไทยจะมีขนาดเล็กลงและมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น ประชากรในประเทศไทยจะมีช่วงอายุที่แตกต่างกันและจะมีกลุ่มคนช่วงอายุใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของประชากรให้มีคุณภาพและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการผลิตและการบริการของประเทศจะเป็นความท้าทายสำคัญในระยะต่อไป ในขณะเดียวกัน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย อาจทำให้เกิดความต้องการแรงงานต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเพื่อทดแทนจำนวนแรงงานไทยที่ลดลง ซึ่งปัจจัยด้านการเปิดเสรีในภูมิภาคและความก้าวหน้าของการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในภูมิภาคจะทำให้การเคลื่อนย้ายแรงงานและการย้ายถิ่นมีความสะดวกมากขึ้น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรเข้าออกประเทศเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพซึ่งมีแนวโน้มในการเคลื่อนย้ายไปเรียนหรือทำงานในทั่วทุกมุมโลกสูงขึ้น ทั้งนี้ การย้ายถิ่นส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น จึงอาจจะเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะยังคงเป็นประเทศผู้รับของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้าน ขณะที่ประชากรไทยโดยเฉพาะแรงงานทักษะอาจมีแรงจูงใจในการย้ายถิ่นไปยังประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่ดีกว่า อาจทำให้การแย่งชิงแรงงานมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งจะยิ่ง

ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมไทย นอกจากนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศคาดว่าจะมีความรุนแรงมากขึ้นทั้งในเชิงความผันผวน ความถี่ และขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ตลอดจนระบบผลิตทางการเกษตรที่สัมพันธ์เนื่องกับความมั่นคงด้านอาหารและน้ำ ขณะที่ระบบนิเวศต่างๆ มีแนวโน้มเสื่อมโทรมลง และมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงในการสูญเสียความสามารถในการรองรับความต้องการของมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ดี ระดับความรุนแรงของผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศต่างๆ ดังกล่าวที่แต่ละประเทศจะต้องเผชิญจะมีความแตกต่างกัน ทำให้การเป็นสังคมสีเขียว การรักษาและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการจะได้รับความสำคัญและความสนใจจากนานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น พลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก รวมถึงการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหารมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น กฎระเบียบและข้อตกลงด้านสิ่งแวดล้อมจะมีความเข้มข้นและเข้มงวดขึ้น โดยกรอบการพัฒนาตามข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ที่สำคัญ เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และบันทึกความตกลงปารีส จะได้รับการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้น แนวโน้มเหล่านี้จะก่อให้เกิดความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ทั้งในส่วนของการทำงานและอาชีพ สาขาการผลิตและบริการใหม่ ๆ ความมั่นคงของประเทศอันเกิดจากภัยคุกคามและความเสี่ยงด้านอื่นๆ ที่ซับซ้อนขึ้น อาชญากรรมไซเบอร์ รูปแบบการก่อสงครามที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีและรวดเร็วของผู้คน เงินทุน ข้อมูลข่าวสาร องค์กรความรู้ เทคโนโลยีและสินค้าและบริการ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วและคาดการณ์ได้ยาก การเกิดขึ้นของโรคระบาด และโรคอุบัติใหม่ที่จะส่งผลให้การเฝ้าระวังด้านการสาธารณสุขในประเทศมีความสำคัญมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นได้ หากไม่มีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและรองรับผลกระทบต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบพลิกผันที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการเข้าถึงเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และองค์ความรู้สมัยใหม่มีระดับความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ โดยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวจะส่งผลต่อทั้งการทำงานและอาชีพที่จะมีรูปแบบและลักษณะงานที่เปลี่ยนไป มีความต้องการแรงงานที่มีสมรรถนะสูงเพิ่มมากขึ้น หลายอาชีพอาจหายไปจากตลาดงานในปัจจุบันและบางอาชีพจะถูกทดแทนด้วยระบบอัตโนมัติโดยเฉพาะอาชีพที่ต้องการทักษะระดับต่ำ ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ปรับตัวไม่ทันหรือขาดความรู้และทักษะที่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปกระแสโลกาภิวัตน์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขยายความเป็นเมือง วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศที่อาจจะมีผลกระทบรุนแรงมากขึ้น ซึ่งปัจจัยทั้งหมดดังกล่าว จะส่งผลให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศมีความซับซ้อน

มากยิ่งขึ้น จากปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ ข้างต้น เห็นได้ว่าบริบทและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพลวัตสูง และมีความซับซ้อนหลากหลายมิติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติและทุกด้าน การพัฒนาที่เกี่ยวข้อง มีความร่วมมือในลักษณะประชารัฐจากภาคส่วนต่างๆ ในรูปแบบของหุ้นส่วน การพัฒนาที่เป็นการทำงานอย่างบูรณาการ เนื่องจากทุกมิติการพัฒนาที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน โดยประเทศไทยจำเป็นต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความรู้ สมรรถนะ และทักษะ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์และกติกาใหม่ ๆ และมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบและปัจจัยส่งเสริมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนของระบบการเรียนการสอน และการพัฒนาทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย ระบบบริการสาธารณะ โครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับเป็นเจ้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรมก้าวทันโลก จากการต่อยอดการพัฒนาบนพื้นฐานนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ส่งผลให้เกิดการสร้างห่วงโซ่มูลค่าทางเศรษฐกิจในทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรและภาคบริการ กระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ และนำไปสู่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลความมั่นคงด้านพลังงานและอาหาร การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายเชิงนิเวศ การส่งเสริมการดำเนินชีวิตและธุรกิจ และการพัฒนาและขยายความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่องที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พร้อมกับการมีข้อกำหนดของรูปแบบและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ที่ชัดเจน ขณะที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ กฎหมาย ระบบภาษีต้องมีกลยุทธ์การพัฒนาที่สามารถอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ประเทศมีศักยภาพการแข่งขันที่สูงขึ้น และสามารถใช้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญของการรวมกลุ่มความร่วมมือกับนานาชาติในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อกระชับและสร้างสัมพันธ์ไมตรี เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างพลังทางเศรษฐกิจและรักษาความมั่นคงของประเทศ โดยจำเป็นต้องสร้างความพร้อมในการที่จะยกระดับมาตรฐานและมีการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบกติกาสากลในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกันประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูประบบราชการและการเมืองเพื่อให้เกิดการบริหารราชการที่ดีและมีเสถียรภาพทางการเมือง มีการส่งเสริมคนในชาติให้ยึดมั่นสถาบันหลักเป็นศูนย์รวมจิตใจเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี และลดความขัดแย้งภายในประเทศ โดยที่นโยบายการพัฒนาต่าง ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับโครงสร้างและลักษณะพฤติกรรมของประชากรที่อาจจะมีความแตกต่างจากปัจจุบันมากขึ้น ดังนั้น ภายใต้เงื่อนไข

โครงสร้างประชากร โครงสร้างเศรษฐกิจ สภาพสังคม สภาพภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม และปัจจัยการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนการพัฒนาที่รอบคอบและครอบคลุม อย่างไรก็ตาม หลายประเด็นพัฒนาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการปรับตัว ซึ่งจะต้องหยั่งรากลึกกลงไปถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ในระยะยาวที่ต้องบรรลุ พร้อมทั้งแนวยุทธศาสตร์หลักในด้านต่างๆ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างบูรณาการบนพื้นฐานประชารัฐเพื่อยกระดับจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศและปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนและจุดด้อยต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายใหญ่ในการขับเคลื่อนประเทศ และถ่ายทอดไปสู่แผนในระดับอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ภารกิจและพื้นที่ ซึ่งรวมถึงพื้นที่พิเศษต่างๆ อาทิ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อให้เกิดการพัฒนาประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และ ยั่งยืน

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติเพื่อให้ประเทศไทยสามารถยกระดับการพัฒนาให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และเป้าหมายการพัฒนาประเทศข้างต้น จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาวที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนาระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี เก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมและมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ สามารถ “รู้ รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึงบริการพื้นฐาน ระบบสวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้งไว้ข้างหลัง การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าหมายและประเด็นการพัฒนา ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกอัครราชทูตไทย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

2. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่

2.1 “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่นๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

2.2 “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

2.3 “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคู่มือใหม่รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

3. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ตีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรมและเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็น

คนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่นๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทย ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและวัฒนธรรม และเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงานและการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะผ่านทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตโดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

6. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันมีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวมมีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยี ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าและปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักนิติธรรม

บทที่ 4

การวิเคราะห์ผลบทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ

การวิเคราะห์ผลบทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของประเทศ การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์และนโยบายต่างๆ ที่รัฐบาลได้ออกมากำหนดให้ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ซึ่งจากการดำเนินการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) โดยการพิจารณาข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภาครัฐและความมั่นคง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและบริบทการพัฒนาสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบภายใน องค์ประกอบภายนอก และกำหนดเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ปรากฏผลดังนี้

สังคมและวัฒนธรรมไทยในอดีต

- S จุดแข็ง (Strengths)

- สถาบันครอบครัวมีความมั่นคง
- ผู้คนมีความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งในครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศ
- ผู้คนมีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ประหยัดอดออม ทำไร่ ทำนา ปลุกผัก หาปลา กินเอง ชีวิตไม่สิ้นเปลือง ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี
- ประกอบอาชีพพึ่งพิงธรรมชาติ ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมไทย
- ใช้แรงงานคนและสัตว์ ทำให้ไม่สิ้นเปลือง
- ผู้คนมีความสามัคคีปรองดองกันในประเทศ
- ผู้คนเน้นค่านิยมทางจิตใจมากกว่าวัตถุ
- ไม่มีเหตุการณ์รุนแรงทางสังคม เช่น การฆ่าชิงทรัพย์ การฆ่าข่มขืน ฯลฯ
- กฎหมายมีความเด็ดขาด ชัดเจน แน่นนอน
- มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์
- วัฒนธรรมปฏิบัติตามแบบแผนที่ถูกต้องและดีงาม

- W จุดด้อย (Weaknesses)

- การใช้แรงงานคนและสัตว์ทำงานทำให้การทำงานล่าช้า
 - ผู้คนยังขาดความรู้ ไม่ได้รับการศึกษาที่ดี
 - การทำเกษตรกรรมยังต้องพึ่งโชคชะตาเป็นหลักไม่สามารถทำนายอนาคตล่วงหน้าได้ ว่าอีกกี่วันฝนจะตก น้ำจะท่วม
 - ไม่มีความเสมอภาคทางสังคม มีการแบ่งชนชั้นทางสังคม เช่น ไพร่ ทาส ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น
 - การคมนาคม การติดต่อสื่อสาร ยังล่าช้า ไม่ก้าวหน้า
 - เศรษฐกิจเป็นเพียงการผลิตเพื่อบริโภคไม่ได้มีการส่งขายหรือต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น
 - ไม่มีการใช้เทคโนโลยีในการทำงานต่างๆ แรงงานยังขาดทักษะการทำงานที่ดี
 - ค่าจ้างแรงงานต่ำ แรงงานถูกเอารัดเอาเปรียบ
 - ด้านบริการสาธารณสุขยังไม่ดีพอ เช่น การทำคลอด การผ่าตัด เป็นต้น
- O โอกาส (Opportunities)
- ผู้คนอาจมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี
 - สภาพอากาศอาจตรงตามฤดูที่คาดการณ์ได้ เช่น ฝนตกตรงฤดู เป็นต้น
 - มีการแบ่งปันข้าวปลาอาหาร ของใช้ต่างๆ ของเพื่อนบ้านใกล้เคียง รวมถึงการเป็นมิตรภาพที่ดีต่อกัน
 - มีการช่วยเหลือกันทำงาน เช่น การทำเกษตรกรรม ฯลฯ
 - วัฒนธรรมอาจมีการส่งเสริมและปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงามและเคร่งครัด
- T อุปสรรค (Threats)
- สังคมและวัฒนธรรมถูกมองว่าล้าสมัย
 - ระบบเศรษฐกิจตกต่ำ พืชผลทางการเกษตรไม่มีราคา
 - มีการสนับสนุนทางด้านสวัสดิการสังคมและด้านต่างๆจากภาครัฐน้อย
 - ภาครัฐไม่สามารถดูแลประชาชนอย่างทั่วถึงได้
 - พื้นที่ไม่มีความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ เช่น การทำเกษตรกรรม
 - ไม่มีเครื่องมือแพทย์ที่ทันสมัย

สังคมและวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน

- S จุดแข็ง (Strengths)
- สังคมมีความทันสมัยเทียบเท่ากับประเทศต่างๆได้ ไม่ล้าสมัย
 - มีระบบการคมนาคม การขนส่ง ที่รวดเร็ว และทันสมัยประหยัดเวลา

- สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ภัยธรรมชาติที่เกิดล่วงหน้าได้ชัดเจน ส่งผลต่อการทำเกษตรกร เช่น การทำนา การเพาะปลูก ฯลฯ

- มีปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดี
- เศรษฐกิจเป็นการผลิตเพื่อบริโภคและการส่งขายหรือต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น
- ประชาชนได้รับการศึกษาที่ดีและเสมอภาค
- มีความเสมอภาคทางสังคม เช่น ผู้หญิงมีสิทธิเสมอภาคกับผู้ชาย ฯลฯ
- การสาธารณสุขมีความทันสมัย อุปกรณ์ทางการแพทย์พร้อม
- มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งด้านการทำงาน และด้านอื่นๆ
- ค่าจ้างแรงงานสูง

- W จุดด้อย (Weaknesses)

- สถาบันครอบครัวไม่มีความมั่นคง
- สังคมเกิดการแตกแยกเป็นฝั่งเป็นฝ่าย ไม่มีความสามัคคีกัน
- ผู้คนเน้นค่านิยมทางด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ
- เกิดความรุนแรงในสังคมบ่อยครั้ง เช่น การฆ่าข่มขืน ปล้น ชิงทรัพย์ ฯลฯ
- ไม่มีความเท่าเทียมกันในสังคม คนรวยก็รวยจนล้นฟ้า คนจนก็จนจนติดดิน
- มีการดูถูกอาชีพ เช่น อาชีพชวานาหาว่าเขานอน ทำให้เกิดความไม่ภูมิใจในอาชีพของตนเอง

- วัฒนธรรมไม่ได้รับความสนใจ มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมที่ดั่งงามในทางที่ไม่ดีและรุนแรงขึ้น เช่น การเล่นน้ำสงกรานต์จากปกติใช้ขันเล่นน้ำมาใช้ปืนฉีดน้ำที่มีความแรง ฯลฯ

- กฎหมายมาตรการบ้านเมืองอ่อนแอ
- บุหรี่ สุรา ยาเสพติด ของมีนเมา ขยายขึ้นในสังคมวงกว้าง

- O โอกาส (Opportunities)

- ผู้คนอาจมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- รัฐบาลอาจหันมาเอาใจใส่ประชาชนมากขึ้น
- สังคมอาจเกิดความสงบ
- สินค้าและผลผลิตทางการเกษตรอาจมีราคาที่สูงขึ้น
- ผู้คนอาจเกิดความภูมิใจในอาชีพของตน
- วัฒนธรรมอาจมีการส่งเสริมและปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงามและเคร่งครัด

- T อุปสรรค (Threats)

- มีคนพยายามยุยงให้คนในสังคมเกิดความแตกแยก
- เปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้งทำให้นโยบายต่างๆเปลี่ยนแปลงบ่อย

- มีการแพร่กระจายของยาเสพติดในสังคม
- ผู้คนนิยมปฏิบัติตามธรรมเนียมตะวันตก มองว่าวัฒนธรรม ประเพณีไทยล้าสมัย
- สภาพอากาศแปรปรวน
- คนในสังคมชอบใช้ความรุนแรง

บทสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้จัดทำบทสัมภาษณ์และได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลและในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ โดยได้รวบรวมบทสรุปบทสัมภาษณ์ไว้โดยแบ่งแต่ละรายการ โดยมีเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ที่แบ่งออกเป็นตามหัวข้อในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ครอบครัวประเทศในปัจจุบันเป็นเช่นไร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงได้ข้อสรุปว่า จากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัยโดยจากตัวของระบบเองซึ่งควบคุมภาครัฐบาลได้ให้นโยบายหรือจากสภาวะสังคมโลกที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา จึงทำให้สังคมครอบครัวในประเทศ เปลี่ยนไปอย่างมากโดยส่วนใหญ่จะเป็นเปลี่ยนไปตามวัตถุของสังคม ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจน เช่น การติดยาเสพติด การแข่งขันทำมาหากินเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด การเอาัดเอาเปรียบกัน เป็นต้น ซึ่งจากปัญหาสังคมเหล่านี้ส่งผลให้ สถาบันครอบครัวเกิดปัญหามากขึ้น ทำให้คนในครอบครัวมีระยะห่างกัน ซึ่งเป็นปัญหาอย่างยิ่งที่ทำให้สถาบันครอบครัวเกิดปัญหา โดยจากสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นแบบการเอาตัวรอด จึงเป็นเหตุให้สภาพสังคมแย่งจากแต่ก่อนมาก

2. ปัญหาและอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ในบทบาทครอบครัวในสังคม โดยปกติแล้วปัญหาในแต่ละด้านของครอบครัวก็มีมากพออยู่แล้ว ยิ่งในปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง มีเศรษฐกิจการทำมาหากินเป็นตัวแปรยิ่งทำให้มีปัญหามากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การที่จะต้องทำงานหาเลี้ยงลูก การที่ลูกติดยาเสพติดอย่างโทรศัพท์มือถือ จึงทำให้เวลากลับบ้านคนในครอบครัวไม่ค่อยได้พูดคุยสร้างความสัมพันธ์กันสักเท่าไร จึงเป็นเหตุของการก่อปัญหาในสังคม ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กแต่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยถ้าเกิดปัญหาสะสมมากขึ้นในครอบครัวปัญหาต่างๆ ก็จะรวมไปถึงอีกหลายๆ ปัญหา หลายๆ ด้าน ทำให้เกิดเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศได้ ด้วยเหตุนี้แล้ว ปัญหาและอุปสรรค ต่อการทำหน้าที่ในบทบาทครอบครัวนั้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาที่ตัวบุคคล โดยส่วนใหญ่มักใช้เวลาหรือบริหารเวลาไม่เป็น ไม่ค่อยเอาใจใส่ดูแลครอบครัว ดังนั้นวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหานี้ก็คงมองตัวเราเองแล้วแบ่งปันเวลาให้กับบุคคลอื่นๆ ทั้งในครอบครัวและสังคม

3. นโยบายรัฐบาลมีผลอย่างไรต่อการพัฒนาบทบาทครอบครัวให้เสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานด้านนี้ ตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า ปัญหา นโยบายภาครัฐ มีส่วนสำคัญอย่างมากและมีปัญหาอย่างยิ่ง เนื่องจากภาครัฐได้ให้นโยบายลงมาปฏิบัติ ซึ่งบางนโยบายก็ไม่เหมาะสมต่อการปฏิบัติและมีปัญหาอย่างมาก โดยจะพบขั้นตอนของการ

ทำงานที่ซ้ำซ้อนและไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมกับพื้นที่ ที่จะต้องลงไปปฏิบัติงานจึงเป็นเหตุผลทำให้การปฏิบัติไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ประกอบกับการที่รัฐบาลมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้นโยบายไม่คงที่ทำให้ขาดตอนในการปฏิบัติงาน จึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาด้านการบริการของภาครัฐ ดังนั้นควรจะมีการวางรากฐานของนโยบายโดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแบบแผนงานปฏิบัติที่คงที่เพื่อที่จะดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในบรรลุตามวัตถุประสงค์ของเป้าหมายต่อไป

4. ข้อเสนอแนะต่างๆ จากการที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.1 การวางนโยบายของภาครัฐในการลงไปปฏิบัติ ควรจะทำให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ สภาพสังคมในท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้มีผลต่อการปฏิบัติทำงาน

4.2 ด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติควรจัดอบรมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติก่อน และส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานแนะนำประชาชนให้ปฏิบัติเป็นในทิศทางที่ภาครัฐกำหนดก็จะช่วยให้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐที่มีนโยบายลงมาปฏิบัติจะเป็นการดีในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ

4.3 ด้านงบประมาณที่ใส่ลงไปในการปฏิบัติ ควรจะสำรวจตรวจสอบว่าการที่จะให้งบประมาณลงไปปฏิบัติที่เหมาะสมหรือไม่ จะได้ไม่เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช่เหตุ

4.4 ควรจะมีการบูรณาการในส่วนของภาครัฐในแต่ละฝ่ายซึ่งจะสามารถลดปัญหาการซ้ำซ้อนของงานและยังทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยส่วนใหญ่แล้วภาครัฐ จะทำการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างๆ ให้นหน่วยงานมาปฏิบัติใช้งานให้ครอบคลุมถึงประชาชน โดยใช้นโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว เป็นหลักซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ ครอบครัวมีชีวิตที่ เป็นสุขและปราศจากความรุนแรง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีอาชีพสุจริต ตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง สามารถเลี้ยงลูกให้มีความสุขและมีพัฒนาการรอบด้านที่ เหมาะสมตามวัย ครอบครัว เป็นพลังสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงและสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายและบั่นทอนครอบครัว พร้อมทั้งเพิ่มปัจจัยเกื้อหนุน และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ ครอบครัว จัดบริการที่ เหมาะสมแก่ครอบครัวที่มี ปัญหาจนสามารถกลับคืนสู่ สภาวะปกติ สร้างพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับครอบครัว ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงบุคลากรที่ทำงานด้านครอบครัวได้รับความรู้ ทักษะ และมีเจตคติที่ ถูกต้อง ในการพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัว องค์กรทุก ภาคส่วนมีการประสานและดำเนินงานอย่าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อส่งเสริมให้สื่อมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารทั้งในรูปแบบและเนื้อหาสาระที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อพัฒนาครอบครัว จากการวิเคราะห์ที่ ผ่านมาสามารถสรุปผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และระบบการจัดการฐานข้อมูลความรู้ ด้าน ครอบครัวมีการพัฒนาตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ และ ระบบฐานข้อมูลตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง เพื่อเป็นฐานข้อมูลหลักในการดำเนินงานด้านครอบครัว โดยกำหนดค่าเกณฑ์มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง เครื่องมือการประเมินความเข้มแข็งของครอบครัว และ โปรแกรมระบบประมวลผลที่สามารถเข้าถึงและเรียกใช้ข้อมูลได้ง่ายในทุกกระดับ ผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตในรูปแบบออนไลน์

ประเด็นที่ 2 การพัฒนากิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันใน ครอบครัวมี การดำเนินการจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อทำให้เกิดความ ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวและการใช้เวลาว่างที่มีคุณภาพ ร่วมกันของครอบครัว โดยการรณรงค์ให้ “ทุกวันเป็นวันครอบครัว ” หรือการรณรงค์ให้มี “อย่าง

น้อยหนึ่งวันในสัปดาห์เป็นวันครอบครัว” เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน พัฒนารูปแบบสัมพันธ์ภาพของครอบครัวในเชิงบวก และปัจจุบันได้ขยายแนวคิดเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง โดยการรณรงค์ให้ “ทุกวัน...เป็นวันของครอบครัว” ภายใต้แนวคิด “ความเป็นครอบครัวไม่มีวันหยุด ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญและเวลาสำหรับครอบครัว ด้วยการทำให้ทุกวันเป็นวันของครอบครัว”

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาให้เกิดกลไกในระดับท้องถิ่น มีการพัฒนากลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรวมตัวของคนในชุมชนที่มาจากตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และอาสาสมัครพัฒนาสังคม เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการ ดูแลป้องกัน การให้คำปรึกษา บริการด้านต่างๆ เกี่ยวกับครอบครัว เป็นการสร้างกลไกในชุมชน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว และ แก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน โดยมีการบริหารจัดการในรูปของ “คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” ตลอดจนมีการสร้าง/ประสานเครือข่ายครอบครัว และคนทำงานด้านครอบครัวในชุมชน โดยมีการสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงาน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ และงบประมาณอุดหนุนจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ปัจจุบันศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีการจัดตั้งในระดับตำบลทั่วประเทศ จำนวน 6,881 แห่ง เพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและมั่นคงอย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ 4 การพัฒนากลไกระดับชาติโดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำให้เกิดการทำงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีการสร้างกลไกการดำเนินงานระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติให้เกิดการดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องกัน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ

ประเด็นที่ 5 การพัฒนางานวิจัย และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านครอบครัว โดยการสนับสนุนงบประมาณ จัดทำโครงการวิจัยที่เน้น ประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางในการนำข้อเสนอการวิจัยมาใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแผนงานพัฒนาสถาบันครอบครัว การพัฒนางานวิจัยและการศึกษา ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการศึกษานโยบายและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ ครอบครัวพ่อหรือแม่คนเดียว ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น และครอบครัวเร่ร่อน

จากบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมาสู่ยุทธศาสตร์ แม้จะมีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องกลไกการทำงานในระดับต่างๆ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน เช่น การบริหารจัดการให้กลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับต่างๆ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการประสาน บูรณาการกลไกในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน ประกอบกับความจำกัดของทรัพยากรในการดำเนินงาน เช่น งบประมาณ ซึ่งมีการจัดการระบบงบประมาณในรูปแบบของราชการ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัวยากต่อการเข้าถึงการใช้ทรัพยากรดังกล่าว ในขณะที่นโยบายด้านการส่งเสริมและรณรงค์การใช้เวลาว่างร่วมกันของครอบครัวนั้น ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทั้งที่ทุก

ภาคส่วนได้ร่วมกันรณรงค์จนสังคมไทยให้การยอมรับว่าวันอาทิตย์เป็นวันของครอบครัว และเกิดแนวคิดร่วมกันของสังคมว่าอย่างน้อยหนึ่งวันในสัปดาห์เป็นวันของครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน ขณะเดียวกันสถาบันครอบครัวยังต้องเผชิญปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว และความรุนแรงในสังคม สัมพันธภาพในครอบครัวที่เปราะบาง และการทำบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของครอบครัว และยังต้องเผชิญกับข้อท้าทายใหม่ๆ เช่นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่เห็นได้ชัดเจนคือการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องมีการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนในสังคมไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีตลอดช่วงชีวิตรวมทั้งเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ โดยมีแนวทางส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันที่ป่มเพาะคนให้มีคุณภาพ อาทิ การส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม มีความรับผิดชอบ โดยให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต การให้ความรู้แก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในเรื่องการมีโภชนาการที่เหมาะสม สนับสนุนการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ทั้งนี้มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ คือ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน สื่อมวลชนและภาคเอกชน และดัชนีครอบครัวอบอุ่นอยู่ในระดับดีขึ้น อีกทั้งในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมุ่งโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ การพัฒนาองค์กรการเงินของชุมชน การเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ ทั้งนี้ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ คือ สัดส่วนครัวเรือนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีแนวทางเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับสถาบันหลักอื่นๆ ของสังคม อันประกอบด้วย สถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อให้การสนับสนุนแก่สถาบันครอบครัว โดยทุกภาคส่วนต้องดำเนินงานของหน่วยงานของตนอย่างสอดคล้องประสานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การขับเคลื่อน ติดตาม ผลักดัน ร่วมปรับปรุงแก้ไข และร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ครอบครัว สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัวพร้อมๆ กับการวางยุทธศาสตร์ เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2565) และเป็นทิศทางหลักในการพัฒนาสถาบันครอบครัวใน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อไป โดยได้มีการวิเคราะห์พลังสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จและกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกัน สถาบันครอบครัวเป็นเป้าหมายหลักของประเทศที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยนำหลักธรรมมาสร้างจิตสำนึก ค่านิยมในสังคมและทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรมผ่านกลไก คณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัวแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

ในการจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว ในด้านต่างๆ ที่ทำให้บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ จากการที่ได้ศึกษามาแล้วนั้นจะขอเสนอแนะโดยแบ่งออกได้ดังนี้

1. การพัฒนาความรู้และทักษะของครอบครัว

1.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว บทบาท หน้าที่ และบทบาทหญิงชายในครอบครัว

1.2 พัฒนาความรู้และทักษะการใช้ชีวิตตามพัฒนาการครอบครัว ส่งเสริมให้คู่แต่งงานและพ่อแม่มีทักษะในการอบรมเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี ฉลาด และมีความสุข โดยจัดอบรมให้คู่แต่งงานและพ่อแม่

1.3 ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนวทางหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 จัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาความรู้ นวัตกรรมในการสร้างสุขภาวะของครอบครัวให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในการทำงานวิชาการและขับเคลื่อนทำหน้าที่จัดการความรู้ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมหรือเครื่องมือในการส่งเสริมครอบครัวให้สอดคล้องกับพื้นที่ หรือครอบครัวในลักษณะต่างๆ พร้อมทั้งศึกษาสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว และนำเสนอมาตรการในการจัดการปัญหาต่อคณะรัฐมนตรี

1.5 มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำหลักสูตรครอบครัวศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. การส่งเสริมสวัสดิการสำหรับครอบครัว

2.1 รัฐบาลควรจะต้องสนับสนุนให้มีระบบสวัสดิการและบริการขั้นพื้นฐานสำหรับทุกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงความเป็นครอบครัว และทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานประกอบการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก และจัดให้มีกองทุนส่งเสริมครอบครัวในสถานประกอบการ จากงบประมาณกองทุนประกันสังคม

2.3 การสงเคราะห์ครอบครัวสอดคล้องกับความจำเป็นตามสภาวะความต้องการของครอบครัว เช่น เงินช่วยเหลือฉุกเฉิน เงินสนับสนุนให้ครอบครัวเข้าถึงบริการการศึกษาของบุตรและสุขภาพ เงินพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

2.4 จัดตั้งคลินิกครอบครัวในโรงพยาบาลชุมชนที่มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ให้ครอบครัวทั่วประเทศ เพื่อทำหน้าที่บำบัด ฟื้นฟู และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวในสภาวะยากลำบาก

2.5 ส่งเสริมให้มีศูนย์เรียนรู้สำหรับครอบครัวเพื่อเด็กพิการในระดับพื้นที่ ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร ดำเนินการตามแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระดับจังหวัดการจัดทำฐานข้อมูล และส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการชุมชนหรือกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีเด็กพิการ

2.6 จัดให้มีกระบวนการศึกษาระบบสวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวลักษณะพิเศษต่างๆ

3. การพัฒนายุทธศาสตร์และกลไกด้านครอบครัว

3.1 สนับสนุนให้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมครอบครัว เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งมีการบังคับใช้ติดตามผล และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อปกป้องและคุ้มครองความมั่นคงของครอบครัว

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลักดันนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการด้านครอบครัวสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้ตัวแทนครอบครัวและทุกภาคส่วนในชุมชน/ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาครอบครัว บูรณาการในแผนพัฒนาตำบล/เทศบาล/เขต/ศูนย์ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างพอเพียง

3.3 ส่งเสริมให้มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อทำหน้าที่สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการประเมินสภาพเด็ก สภาพครอบครัว และสภาพชุมชน ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว การออกแบบกระบวนการกิจกรรมพัฒนาเด็กและครอบครัว การจัดสวัสดิการครอบครัวที่เหมาะสมแก่เด็กและครอบครัวพิเศษ หรือการนำนโยบายส่งเสริมเด็กและครอบครัวของรัฐสู่ครอบครัวในชุมชน และเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีระบบเฝ้าระวัง ติดตามสถานการณ์ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง สร้าง

ฐานข้อมูลครอบครัวในชุมชน และสนับสนุนให้คณะกรรมการชุมชนของ เป็นกลไกหลักในการพัฒนาครอบครัวของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาบุคลากร จัดการความรู้ โดยผ่านศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และการปรับโครงสร้างการบริหารองค์กรท้องถิ่นให้มีหน่วยงานเฉพาะในพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการ

3.4 สนับสนุนให้มีสมาชิกครอบครัวในทุกพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มครอบครัวอย่างเป็นระบบ และเป็นกลไกผลักดันการระดมความคิดเห็นของกลุ่มสมาชิกย่อยทุกภาคส่วน ทั้งในระดับครอบครัว ระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดพลังทางสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาของครอบครัว

4. สื่อสร้างสรรค์สำหรับครอบครัว

4.1 สนับสนุนให้มีสื่อสร้างสรรค์และแหล่งข้อมูลความรู้สำหรับครอบครัว ผลักดันให้รัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณผลิตสื่อสร้างสรรค์

4.2 ผลักดันให้สื่อวิทยุและโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้มีรายการสำหรับครอบครัวในปริมาณและคุณภาพมากขึ้น อย่างน้อยร้อยละ 10

4.3 เร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ระยะยาว พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานติดตามความก้าวหน้าของการทำงานในรูปของคณะทำงานเตรียมสมาชิกผู้บริโภคสื่อ เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคสื่อภาคประชาชนแบบมีส่วนร่วม ให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปสื่อเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยต่อไป

4.4 ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในด้านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในการใช้สื่อใหม่ร่วมกันของคนในครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดเนื้อหาสื่อสร้างสรรค์และกิจกรรมสร้างสรรค์ และส่งเสริมกลไกการติดตามเฝ้าระวังสื่อที่ไม่ปลอดภัยผ่านเครือข่ายภาคประชาสังคม และกลไกของรัฐ โดยให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายด้านสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องเวลาการออกอากาศรายการเด็ก เยาวชน และกลุ่มรายการที่ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ (น13+ น18+) และรายการเฉพาะผู้ใหญ่ (ฉ) ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและเป็นไปเพื่อคุ้มครองเด็ก

5. การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับครอบครัว

5.1 สนับสนุนให้เกิดพื้นที่สาธารณะ/พื้นที่การเรียนรู้สำหรับครอบครัวในชุมชนเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของครอบครัวเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เกื้อหนุนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่ายองค์กร ชุมชน และสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว เช่น การเปิดพื้นที่ของศาสนสถานทุกแห่งเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชน มีกิจกรรมที่มุ่งสร้างคนดี มีจิตอาสา

5.2 สนับสนุนให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว โดยมีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุข และพื้นที่เสี่ยงอย่างจริงจัง โดยให้รัฐกำหนดและประกาศใช้เกณฑ์

สิทธิความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นเกณฑ์ความปลอดภัยขั้นต่ำสุดที่รัฐและองค์กรท้องถิ่น ต้อง ประกันการเข้าถึงเกณฑ์ดังกล่าวอย่างเสมอภาคของเด็กทุกคน และจัดให้มีระบบการรายงานพื้นที่ (จังหวัดและตำบล) ที่มีการละเมิดเกณฑ์สิทธิความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับเด็ก อันส่งผลให้เด็กเสียชีวิต จากการบาดเจ็บรุนแรง พร้อมทั้งขยายบริการของสถานพัฒนาเด็กเล็ก หรือบ้านรับเลี้ยงเด็กเล็กในชุมชน ให้ครอบคลุมเด็กกลุ่มเสี่ยงในครอบครัวที่มีศักยภาพต่ำ และจัดให้มีศูนย์เด็กและเยาวชนหลังเลิกเรียน หรือบ้านหลังเรียนสำหรับเด็กวัยเรียนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งภาครัฐต้องมีนโยบายสนับสนุนทั้ง งบประมาณ สถานที่ สื่อ และอุปกรณ์เอื้ออำนวย

6. การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ครอบครัวเข้มแข็ง

6.1 ส่งเสริมให้มีหลักสูตรครอบครัวศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตาม อัยาศัยโดยสถานศึกษาควรเป็นศูนย์ กลางการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาครอบครัว และจัดให้มีบริการให้ คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากมักพบว่าการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก มักจะต้องไปแก้ไขที่ครอบครัว

6.2 จัดตั้งองค์กรพัฒนาความรู้ นวัตกรรม ในการสร้างสุขภาวะของครอบครัว ให้เป็น องค์กรที่มีความคล่องตัวในการทำงานวิชาการและขับเคลื่อน ทำหน้าที่จัดการความรู้ ส่งเสริมการสร้าง นวัตกรรมหรือเครื่องมือในการส่งเสริมครอบครัวให้สอดคล้องกับพื้นที่ หรือครอบครัวในลักษณะต่างๆ พร้อมทั้งศึกษาสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว และนำเสนอมาตรการในการจัดการปัญหาต่อ คณะรัฐมนตรี

6.3 ผลักดันและส่งเสริมความเข้มแข็งให้ “ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ทำงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และให้มีหน่วยงานกำกับดูแลโดยตรงบนพื้นฐานของการเสริมองค์ความรู้ให้กับพ่อ แม่และผู้ปกครอง รวมทั้งบูรณาการความรู้ วมมีระหว่างเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบ หลักร่วมกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง และรัฐต้องปรับเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาและ ครู ด้วยการรวมเกณฑ์ การลดและยุติปัญหาความรุนแรงในนักเรียนให้เป็นหนึ่งในเกณฑ์ประเมินเพื่อ พิจารณาจัดสรรงบประมาณประจำปีและวิทยฐานะของครู

7. การผลักดันให้เกิดมาตรการในการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาสตรีและครอบครัว

7.1 ผลักดันให้มีมาตรการแก้ไขและลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ได้แก่ มาตรการ เร่งด่วนเพื่อลดจำนวนการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง แรงงาน กรมประชาสัมพันธ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันจัดให้มีการรณรงค์สื่อสารสาธารณะ เพื่อให้ความรู้กับประชาชน จัดให้มีสถานบริการเพื่อคุมกำเนิดที่ได้มาตรฐานสากล ในระดับชุมชน ใน สถานประกอบการ และในโรงงาน, ให้ กระทรวงสาธารณสุขแสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่ชัดเจนว่า สิทธิใน การคุมกำเนิดเป็นสิทธิของทุกคน และยกเลิกระเบียบ/แนวปฏิบัติของสถานพยาบาลที่ยังมีการกำหนดให้ สามีเป็นผู้เซ็นชื่อรับรองการคุมกำเนิดของภรรยา, ให้กระทรวงศึกษาธิการ แสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่

เข้มแข็งว่าต้องการให้ เด็กและเยาวชนมีความรู้เรื่องเพศศึกษาที่รอบด้าน และมีทักษะชีวิตที่เพียงพอต่อการสร้างความปลอดภัยในเรื่องเพศสำหรับตนเองและผู้อื่น มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดแรงกดดันทางสังคมต่อผู้ที่ตั้งครรรภ์ไม่พร้อม ได้แก่ ให้กระทรวงวัฒนธรรม กรมประชาสัมพันธ์ และสื่อภายใต้การกำกับของรัฐ ร่วมกันจัดทำให้มีการสื่อสารสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสาเหตุของปัญหา การตั้งครรรภ์ไม่พร้อมบนฐานข้อมูลวิชาการ, ให้กระทรวงศึกษาธิการและสถานศึกษาทุกแห่งภายใต้การกำกับ สร้างแนวทางและมาตรการดูแลประคับประคองนักเรียนนักศึกษาที่ตั้งครรรภ์ ให้สามารถดำรงสถานภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และได้รับการสนับสนุนให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีคุณภาพ, ให้หน่วยงานรัฐและเอกชน ปรับระเบียบราชการและ/หรือระเบียบองค์กร เพื่อให้เด็กที่เกิดนอกการสมรสได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐและองค์กรโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และไม่กีดกันต่อผู้หางานและ/หรือลูกจ้างที่มีการตั้งครรรภ์ มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดการทอดทิ้งหรือทำร้ายทารุณและการยุติการตั้งครรรภ์ ให้ศูนย์ช่วยเหลือสังคม จัดให้มีการอบรมบุคลากร เพื่อสามารถให้บริการปรึกษาและให้ข้อมูลทางเลือกแบบรอบด้านแก่ ผู้ประสบปัญหาตั้งครรรภ์ไม่พร้อม โดยต้องเคารพในสิทธิและความต้องการของเจ้าของปัญหา, ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ จัดให้มีระบบช่วยเหลือดูแลผู้ประสบปัญหาตั้งครรรภ์ไม่พร้อมอย่างครบวงจร โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน, ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณให้เกิดศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กกระยะสั้น และศูนย์เด็กเล็กในชุมชน, ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการเพิ่มจำนวนครอบครัวทดแทนชั่วคราวให้เพียงพอต่อสถานการณ์ปัญหาและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพ, ให้กระทรวงสาธารณสุขกำหนดแนวปฏิบัติที่ละเอียด ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตั้งครรรภ์เพราะถูกละเมิดทางเพศ และผู้ตั้งครรรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพ ให้ได้รับการยุติการตั้งครรรภ์ตามความประสงค์โดยเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นกรณีที่กฎหมายให้การคุ้มครองไว้แล้ว และแนวปฏิบัตินี้ควรครอบคลุมบริการก่อนและหลังการยุติการตั้งครรรภ์ตามมาตรฐานที่กำหนดในระดับสากล ให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงานผลการดำเนินงานต่อสมัชชาสตรีและครอบครัวแห่งชาติ

7.2 ผลักดันให้มีมาตรการดำเนินการยุติปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว โดยมีมาตรการเร่งด่วน ได้แก่ ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีเร่งด่วน/หรือประสบปัญหาวิกฤติ จัดให้มีสถานที่บำบัด พื้นฟู ผู้กระทำความผิดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจคนทำงาน และผู้ปฏิบัติงานตาม พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วย

7.3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อพัฒนาสตรีและครอบครัว โดยสร้างกลไกการทำงานของเครือข่าย ได้แก่ จัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัว พัฒนาระบบการเรียนรู้ เครื่องมือในการทำงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีรูปแบบและความต้องการที่หลากหลายลักษณะ รวมถึงรณรงค์สร้างความเข้าใจ และเกิดภาพลักษณ์ที่ดีระหว่างเครือข่ายที่ทำงานด้านครอบครัว เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายต่างๆ ในระดับพื้นที่และองค์กรต่างๆ และผลักดันการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของคนทำงานด้านครอบครัว ได้แก่ การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ ยกย่องเชิดชูเกียรติเครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัว เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานด้านครอบครัว สนับสนุนการสร้างเครือข่ายครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เช่น เด็กและเยาวชนอาสา สนับสนุนเครือข่ายให้จัดทำโครงการครอบครัวเข้มแข็ง และสนับสนุนให้เครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัวเข้าถึงแหล่งทุนสนับสนุนการจัดสวัสดิการเพื่อพัฒนาสตรีและครอบครัว

7.4 ผลักดันให้มีมาตรการในการเสริมพลังครอบครัว เพื่อสร้างสมดุลประชากรอย่างที่มีคุณภาพโดยให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงมาตรการจูงใจและกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อและลดอุปสรรคต่อการมีบุตร รวมถึงเพิ่มสวัสดิการด้านสาธารณสุข การศึกษาและด้านการเงินสำหรับหญิงระหว่างตั้งครรภ์ คลอด และเลี้ยงดูบุตร สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเกิดอย่างมีคุณภาพ สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มมาตรการกลไกการพัฒนาเด็กและครอบครัวในท้องถิ่น เช่น สร้างนักพัฒนาเด็กและครอบครัว เพิ่มศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นต้น ตลอดจนส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กเจริญวัยอย่างมีคุณภาพ และสนับสนุนงบประมาณเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเสริมพลังของครอบครัว

8. การขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดระบบที่จะเกื้อหนุนและเปิดโอกาสให้ครอบครัวสามารถสร้างความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว

8.1 มีการผลักดันให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องเป็นกลไกที่มีคุณภาพ ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับครอบครัว โดยกระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ จะต้องมีการสนับสนุนให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสถานประกอบการและชุมชน ทำข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการศูนย์เลี้ยงเด็กเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการและชุมชน ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรากฐานที่ดีและเอื้อต่อการสร้างสมดุลชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว และยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาจากศูนย์เลี้ยง(ดูแล) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผู้ปกครอง

และภาคส่วนต่างๆ ในการยกระดับคุณภาพ และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรผู้ดูแลเด็ก เช่น คณะพยาบาล
เพิ่มหลักสูตรในการพัฒนาคน โดยไม่ใช้ทุนสูง เป็นต้น

8.2 มีการกำหนดนโยบายมาตรการในการส่งเสริมครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวให้สอดคล้องกับ
สถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

8.2.1 ขอให้มีการระบุมครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเป็นกลุ่มเป้าหมายของการจัดสวัสดิการ
ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อแสดงถึงการมุ่งให้เกิดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม มีบุคลากรที่มีความเข้าใจ
ประเด็นปัญหาในเชิงลึก มีการจัดสรรทรัพยากรและการติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

8.2.2 ขอให้มึระบบในการจัดสวัสดิการให้กับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

8.2.3 ส่งเสริมการรวมตัวเป็นกลุ่มช่วยเหลือกันเองและทำงานเป็นเครือข่ายของ
ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เพื่อให้การสนับสนุนระหว่างสมาชิกครอบครัวในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจน
สร้างอัตลักษณ์เชิงบวก เสริมพลังให้สมาชิกครอบครัวมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเองมากขึ้น

8.2.4 ส่งเสริมให้มีระบบข้อมูล/ทะเบียนประวัติครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ชัดเจน โดย
การสร้างความร่วมมือในการผนวก ในการจัดเก็บข้อมูลครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวและประสานส่งต่อข้อมูล
ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่มีการจัดเก็บข้อมูล เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

สุชา จันท์เอม. “จิตวิทยาพัฒนาการ”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

สัณญา สัณญาวิวัฒน์. “ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม”. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สุวรรณ เรื่องกาถุจนเศรษฐ์. “สุขภาวะของเด็กและวัยรุ่นไทย” กรุงเทพฯ : ปิยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์, 2547.

วารสาร หนังสือพิมพ์

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล. “อาชญากรรมการป้องกัน : การควบคุม” กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. “ยุทธวิธีกรเรียนและการศึกษาของนักเรียนวัยรุ่น”. กรุงเทพฯ : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2543.

โยธิน ศันสนยุทธ์ และคณะ. “จิตวิทยา”. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2533.

วิไลรัตน์ ปรีดาอุทธาน. “พฤติกรรมกรที่มสุธาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีกศึกษาโรงเรียนรัฐบาลในระดับอำเภอของประเทศไทย”, วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม ปีที่ 8 .2550 ฉบับที่ 1.

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

ฉวีวรรณ สุขพันธ์ไพธาราม. “พัฒนาการวัยรุ่นและบทบาทครู”. เชียงใหม่ : โครงการตำรา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527.

พระมหาบุญจิตร กนต์สีโล. “วิธีการแก้ปัญหาศีลธรรมของเยาวชนตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ” กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์บัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550.

เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. “จิตวิทยาพัฒนาการ”. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

วินัส ศรีศักดิ์. “พฤติกรรมครอบครัวที่สัมพันธ์กับบุคลิกภาวะทางอารมณ์ ของวัยรุ่นในศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดภาคเหนือ”. งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

วิเชียร ปรีชาธรรมวงศ์. “การแก้ไขปัญหาเยาวชนกระทำผิดด้วยการประชุมกลุ่มครอบครัว”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.

สุรัสวดี พนมแก่น. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับพฤติกรรมรุนแรงของเด็กวัยรุ่นชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยขอนแก่น, 2554.

อัชรา พลายละหาร. “ผลกระทบและแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายัยรุ่นในพื้นที่รับชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลมะขามล้ม อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี” , วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.

อิสระพงศ์ แซงมุกดา. “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการจัดกิจกรรมโครงการมวลชนสัมพันธ์เพื่อแก้ปัญหาเยาวชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อําเภอท่าสูง จังหวัดขอนแก่น” , วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
 มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนาบัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย, 2552.

อาราย มะเชื้อเทศ. “การรับรู้และพฤติกรรมในการจัดการขยะของประชาชน”. งานวิจัยจาก มหาวิทยาลัย
 บุรพา, 2550.

ภาษาต่างประเทศ

Cronbach, Lee. J. “Essentials of Psychology Testing. 5th ed. New York : Harper
 Collins Publishers Inc”., 1990.

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ

ผู้วิจัย นาง จิตรลดา ศิริหงษ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 61

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท โกลเด้น พร็อพเพอร์ตี้ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันหลักและเป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนาคุณภาพคน ถือได้ว่าเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากครอบครัวเป็นเป้าหมายทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน มีการถ่ายโอนค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการพักผ่อน สันทนาการ และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน บรรยากาศและวิธีการอบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน โดยการเป็นพ่อแบบ-แม่แบบ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวไม่ว่าจะในทางบวกหรือในทางลบได้ค่อยๆ หล่อหลอมพื้นฐานทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบต่างๆ ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังรับไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของชนกลุ่มนั้น เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตมาจากครอบครัวแบบใด ย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด เจตคติและพฤติกรรมต่างๆ ติดตามจากครอบครัวเดิมไม่มากนัก และนำไปใช้ปฏิบัติในสังคมที่เขาอยู่อาศัย มีผลต่อโดยตรงต่อการการแสดงบทบาททางสังคมของสมาชิกในสถาบันอื่นต่อไป ซึ่งองค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้ “ปี 2537 เป็นปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Families)” ซึ่งได้กระตุ้นให้ทั่วโลกเห็นความสำคัญของครอบครัว รวมทั้งในการประชุมระหว่างภูมิภาคขององค์การสหประชาชาติด้านครอบครัวที่กรุงบราติสลาวา ประเทศสโลวาเกีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2538 ได้กำหนดให้มีการดำเนินการต่อไปเกี่ยวกับการพัฒนาครอบครัว โดยกำหนดให้วันที่ 15 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันครอบครัวสากล เพื่อเป็นการสังเกตการณ์เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ครอบครัวทั่วโลก ส่วนในประเทศไทยได้มีการตระหนักและให้ความสำคัญ ต่อสถาบันครอบครัว โดย จากบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมาสู่ยุทธศาสตร์ 2560 – 2564 แม้จะมีความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยเฉพาะในเรื่องกลไกการทำงานในระดับต่างๆ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ยังเป็นอุปสรรค ต่อการดำเนินงาน เช่น การบริหารจัดการให้กลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับต่างๆ ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการ

ประสานบูรณาการกลไกในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และทิศทางเดียวกัน ประกอบกับความจำกัดของทรัพยากรในการดำเนินงาน เช่น งบประมาณ ซึ่งมีการจัดการระบบงบประมาณในรูปแบบของราชการ ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและคล่องตัวยากต่อการเข้าถึง การใช้ทรัพยากรดังกล่าว ในขณะที่นโยบายด้านการส่งเสริมและรณรงค์การใช้เวลาว่างร่วมกันของครอบครัวนั้น ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจังทั้งที่ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันรณรงค์ จนสังคมไทยให้การยอมรับว่าวันอาทิตย์เป็นวันของครอบครัว และเกิดแนวคิดร่วมกันของสังคมว่าอย่างน้อยหนึ่งวันในสัปดาห์เป็นวันของครอบครัวที่จะอยู่ร่วมกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน ขณะเดียวกัน สถาบันครอบครัวยังต้องเผชิญปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงในสังคม สัมพันธภาพในครอบครัวที่เปราะบางและการทำบาปทหน้าทีที่เหมาะสมของครอบครัว และยังคงเผชิญกับข้อท้าทายใหม่ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรที่เห็นได้ชัดเจนคือการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งและมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งความท้าทายเหล่านี้ จำเป็นต้องมีการพัฒนา นโยบายและยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ เสริมสร้างและพัฒนา ศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดี ทางสังคม มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพที่ดีตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ โดยมีแนวทางส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เป็นสถาบันที่บ่มเพาะคนให้มีคุณภาพ อาทิ การส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งพาตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีจริยธรรม คุณธรรม มีความรับผิดชอบ โดยให้ พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต การให้ความรู้แก่พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กในเรื่องการมีโภชนาการที่เหมาะสม สนับสนุนการเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ทั้งนี้ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ คือ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชน สื่อมวลชนและภาคเอกชน และดัชนีครอบครัวอบอุ่นอยู่ในระดับดีขึ้น อีกทั้งในยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมุ่งโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ การพัฒนาองค์กรการเงินของชุมชน การเข้าถึงเงินทุนเพื่อสร้างอาชีพ ทั้งนี้ มีการกำหนดตัวชี้วัดสำคัญ คือ สัดส่วนครัวเรือนที่เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้น เพื่อให้ประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และมีแนวทางเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมกับสถาบันหลักอื่นๆ ของสังคม เพื่อให้การสนับสนุนแก่สถาบันครอบครัว โดยทุกภาคส่วนต้อง ดำเนินงานของหน่วยงานของตนอย่างสอดคล้องประสานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การขับเคลื่อนติดตาม ผลักดัน

ร่วมปรับปรุงแก้ไขและร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำยุทธศาสตร์ครอบครัว สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนในครอบครัวพร้อมๆ กับการวางยุทธศาสตร์ เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของยุทธศาสตร์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และเป็นทิศทางหลักในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อไป โดยได้มีการวิเคราะห์หลังสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ให้ประสบความสำเร็จ และกำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ภายใต้วิสัยทัศน์ร่วมกัน สถาบันครอบครัวเป็น เป้าหมายหลักของประเทศที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของครอบครัวในสังคมไทยว่ามีทิศทางไปในด้านใด
2. เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมครอบครัวสังคมไทยในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศว่าเป็นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมสังคมไทยในปัจจุบันเพื่อสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

จะศึกษาลักษณะครอบครัวสังคมไทยในปัจจุบัน ตลอดจนศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของสังคมไทย รวมถึงสภาวะแวดล้อม แนวทางการแก้ปัญหา และยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งตัวบทกฎหมาย การเข้าถึงการดูแลของหน่วยงานรัฐ นโยบายระดับประเทศที่มีผลกระทบต่อประชาชน และบทความงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ” เป็นเก็บข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยต่างๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมประเทศไทย ซึ่งจะสัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในด้านบทบาทและหน้าที่ของการพลเมือง เช่น นักวิชาการ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายความมั่นคงของประเทศ บุคคลในงานด้านๆ ต่างที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในด้านนี้

ผลการวิจัย

บทบาทของครอบครัวในการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยส่วนใหญ่แล้วภาครัฐ จะทำการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ต่างๆ ให้หน่วยงานมาปฏิบัติใช้งานให้ครอบคลุมถึงประชาชน โดยใช้นโยบายและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว เป็นหลักซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ ครอบครัวมีชีวิตที่ เป็นสุขและปราศจากความรุนแรง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีอาชีพสุจริต ตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง สามารถเลี้ยงลูกให้มีความสุขและมีพัฒนาการรอบด้านที่เหมาะสมตามวัย ครอบครัว เป็นพลังสร้างสังคมที่มีคุณภาพ ลดปัจจัยเสี่ยงและสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายและบั่นทอนครอบครัว พร้อมทั้งเพิ่มปัจจัยเกื้อหนุนและสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว จัดบริการที่เหมาะสมแก่ครอบครัวที่มี ปัญหาจนสามารถกลับคืนสู่ สภาวะปกติ สร้างพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับครอบครัว ให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงบุคลากรที่ทำงานด้านครอบครัวได้รับความรู้ ทักษะ และมีเจตคติที่ ถูกต้อง ในการพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหาครอบครัว องค์กรทุกภาคส่วนมีการประสานและดำเนินงานอย่างมี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อส่งเสริมให้สื่อมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารทั้งในรูปแบบและเนื้อหาสาระที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อพัฒนาครอบครัว จากการวิเคราะห์ที่ ผ่านมาสามารถสรุปผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้เป็น 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การสร้างและพัฒนางานองค์ความรู้และระบบการจัดการฐานข้อมูลความรู้ ด้าน ครอบครัวมีการพัฒนาตัวชี้วัดครอบครัวเข้มแข็งระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับประเทศ และ ระบบฐานข้อมูลตามมาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง เพื่อเป็นฐานข้อมูลหลักในการดำเนินงานด้านครอบครัว โดยกำหนดค่าเกณฑ์มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง เครื่องมือการประเมินความเข้มแข็งของครอบครัว และ โปรแกรมระบบประมวลผลที่สามารถเข้าถึงและเรียกใช้ข้อมูลได้ง่ายในทุกกระดับ ผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ตในรูปแบบออนไลน์

ประเด็นที่ 2 การพัฒนากิจกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกันใน ครอบครัวมี การดำเนินการจัดกิจกรรมทางสังคมเพื่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อทำให้เกิดความ ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวและการใช้เวลาว่างที่มีคุณภาพ ร่วมกันของครอบครัว โดยการรณรงค์ให้ “ทุกวันเป็นวันครอบครัว ” หรือการรณรงค์ให้มี “อย่างน้อย หนึ่งวันในสัปดาห์เป็นวันครอบครัว ” เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกันพัฒนา รูปแบบสัมพันธภาพของครอบครัวในเชิงบวกและปัจจุบันได้ขยายแนวคิดเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง โดยการ รณรงค์ให้ “ทุกวันเป็นวันของครอบครัว” ภายใต้แนวคิด “ความเป็นครอบครัวไม่มีวันหยุด ดังนั้น จึง ต้องให้ความสำคัญและเวลาสำหรับครอบครัว ด้วยการทำให้ทุกวันเป็นวันของครอบครัว”

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาให้เกิดกลไกในระดับท้องถิ่น มีการพัฒนากลไกการทำงานด้านครอบครัวในระดับพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน (ศพค.) ให้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการรวมตัวของคนในชุมชนที่มาจากตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และอาสาสมัครพัฒนาสังคมเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลป้องกัน การให้คำปรึกษาบริการด้านต่างๆ เกี่ยวกับครอบครัว เป็นการสร้างกลไกในชุมชน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวและแก้ไขปัญหาครอบครัวในชุมชน โดยมีการบริหารจัดการในรูปของ “คณะทำงานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน” ตลอดจนมีการสร้าง/ประสานเครือข่ายครอบครัว และคนทำงานด้านครอบครัวในชุมชน โดยมีการสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ และงบประมาณอุดหนุนจากกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ปัจจุบันศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนมีการจัดตั้งในระดับตำบลทั่วประเทศ จำนวน 6,881 แห่ง เพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและมั่นคงอย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ 4 การพัฒนากลไกระดับชาติโดยเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำให้เกิดการทำงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ มีการสร้างกลไกการดำเนินงานระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติให้เกิดการดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องกัน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ

ประเด็นที่ 5 การพัฒนางานวิจัย และเผยแพร่องค์ความรู้ด้านครอบครัว โดยการสนับสนุนงบประมาณ จัดทำโครงการวิจัยที่เน้น ประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อศึกษาแนวทางในการนำข้อเสนอการวิจัยมาใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแผนงานพัฒนาสถาบันครอบครัว การพัฒนางานวิจัยและการศึกษา ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ และการศึกษานโยบายและมาตรการในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่มีลักษณะพิเศษ ครอบครัวพ่อหรือแม่คนเดียว ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น และครอบครัวเร่ร่อน

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาความรู้และทักษะของครอบครัว

1.1 การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว บทบาท หน้าที่ และบทบาทหญิงชายในครอบครัว

1.2 พัฒนาความรู้และทักษะการใช้ชีวิตตามพัฒนาการครอบครัว ส่งเสริมให้คู่แต่งงานและพ่อแม่มีทักษะในการอบรมเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี ฉลาด และมีความสุข โดยจัดอบรมให้คู่แต่งงานและพ่อแม่

1.3 ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนวทางหลักเศรษฐกิจพอเพียง

1.4 จัดตั้งองค์กรเพื่อพัฒนาความรู้ นวัตกรรมในการสร้างสุขภาวะของครอบครัวให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในการทำงานวิชาการและขับเคลื่อนทำหน้าที่จัดการความรู้ ส่งเสริมการ

สร้างนวัตกรรมหรือเครื่องมือในการส่งเสริมครอบครัวให้สอดคล้องกับพื้นที่ หรือครอบครัวในลักษณะต่างๆ พร้อมทั้งศึกษาสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว และนำเสนอมาตรการในการจัดการปัญหาต่อคณะรัฐมนตรี

1.5 มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำหลักสูตรครอบครัวศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. การส่งเสริมสวัสดิการสำหรับครอบครัว

2.1 รัฐบาลควรจะต้องสนับสนุนให้มีระบบสวัสดิการและบริการขั้นพื้นฐานสำหรับทุกครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวสามารถดำรงความเป็นครอบครัว และทำหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานประกอบการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็ก และจัดให้มีกองทุนส่งเสริมครอบครัวในสถานประกอบการ จากงบประมาณกองทุนประกันสังคม

2.3 การสงเคราะห์ครอบครัวสอดคล้องกับความจำเป็นตามสถานะความต้องการของครอบครัว เช่น เงินช่วยเหลือฉุกเฉิน เงินสนับสนุนให้ครอบครัวเข้าถึงบริการการศึกษาของบุตรและสุขภาพ เงินพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

2.4 จัดตั้งคลินิกครอบครัวในโรงพยาบาลชุมชนที่มีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อทำหน้าที่บำบัด ฟื้นฟู และให้คำปรึกษาแก่ครอบครัวในสภาวะยากลำบาก

2.5 ส่งเสริมให้มีศูนย์เรียนรู้สำหรับครอบครัวเพื่อเด็กพิการในระดับพื้นที่ ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรุงเทพมหานคร ดำเนินการตามแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระดับจังหวัดการจัดทำฐานข้อมูล และส่งเสริมให้กองทุนสวัสดิการชุมชนหรือกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวที่มีเด็กพิการ

2.6 จัดให้มีกระบวนการศึกษาระบบสวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวลักษณะพิเศษต่างๆ

3. การพัฒนายุทธศาสตร์และกลไกด้านครอบครัว

3.1 สนับสนุนให้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมครอบครัว เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่องและยั่งยืน รวมทั้งมีการบังคับใช้ติดตามผลและปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อปกป้องและคุ้มครองความมั่นคงของครอบครัว

3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลักดันนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการด้านครอบครัวสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมให้ตัวแทนครอบครัวและทุกภาคส่วนในชุมชน/ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาครอบครัว บูรณาการในแผนพัฒนาตำบล/เทศบาล/และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างพอเพียง

3.3 ส่งเสริมให้มีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อทำหน้าที่สร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการประเมินสภาพเด็ก สภาพครอบครัว และสภาพชุมชน ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว การออกแบบกระบวนการกิจกรรมพัฒนาเด็กและครอบครัว การจัดสวัสดิการครอบครัวที่เหมาะสมแก่เด็กและครอบครัวพิเศษ หรือการนำนโยบายส่งเสริมเด็กและครอบครัวของรัฐสู่ครอบครัวในชุมชน และเพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีระบบเฝ้าระวังติดตามสถานการณ์ครอบครัวอย่างต่อเนื่อง สร้างฐานข้อมูลครอบครัวในชุมชน และสนับสนุนให้คณะกรรมการชุมชนเป็นกลไกหลักในการพัฒนาครอบครัวของชุมชน รวมทั้งการพัฒนาบุคลากร จัดการความรู้ โดยผ่านศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน และการปรับโครงสร้างการบริหารองค์กรท้องถิ่นให้มีหน่วยงานเฉพาะในพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการ

3.4 สนับสนุนให้มีสมาชิกครอบครัวในทุกพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มครอบครัวอย่างเป็นระบบ และเป็นกลไกผลักดันการระดมความคิดเห็นของกลุ่มสมาชิกย่อยทุกภาคส่วน ทั้งในระดับครอบครัว ระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดพลังทางสังคมในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของครอบครัว

4. สื่อสร้างสรรค์สำหรับครอบครัว

4.1 สนับสนุนให้มีสื่อสร้างสรรค์และแหล่งข้อมูลความรู้สำหรับครอบครัว ผลักดันให้รัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณผลิตสื่อสร้างสรรค์

4.2 ผลักดันให้สื่อวิทยุและโทรทัศน์จัดสรรเวลาให้มีรายการสำหรับครอบครัวในปริมาณและคุณภาพมากขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 10

4.3 เร่งผลักดันร่างพระราชบัญญัติ กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ เพื่อเป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ระยะยาว พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานติดตามความก้าวหน้าของการทำงานในรูปของคณะทำงานเตรียมสมาชิกผู้บริโภคสื่อ เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งองค์กรอิสระเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคสื่อภาคประชาชนแบบมีส่วนร่วม ให้สอดคล้องกับแนวทางในการปฏิรูปสื่อเพื่อการปฏิรูปประเทศไทยต่อไป

4.4 ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในด้านวัฒนธรรมสร้างสรรค์ในการใช้สื่อใหม่ร่วมกันของคนในครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดเนื้อหาสื่อสร้างสรรค์และกิจกรรมสร้างสรรค์และส่งเสริมกลไกการติดตามเฝ้าระวังสื่อที่ไม่ปลอดภัยผ่านเครือข่ายภาคประชาสังคม และกลไกของรัฐ โดยให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายด้านสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่องเวลาการออกอากาศรายการเด็กเยาวชนและกลุ่มรายการที่ผู้ปกครองควรให้คำแนะนำ (น13+ น18+) และรายการเฉพาะผู้ใหญ่ (ฉ) ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและเป็นไปเพื่อคุ้มครองเด็ก

5. การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับครอบครัว

5.1 สนับสนุนให้เกิดพื้นที่สาธารณะ/พื้นที่การเรียนรู้สำหรับครอบครัวในชุมชนเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มของครอบครัวเป็นเครือข่ายความร่วมมือ เกื้อหนุนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับ

เครือข่ายองค์กร ชุมชน และสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัว เช่น การเปิดพื้นที่ของศาสนสถานทุกแห่งเปิดเป็นแหล่งเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชน มีกิจกรรมที่มุ่งสร้างคนดี มีจิตอาสา

5.2 สนับสนุนให้มีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการดำรงชีวิตของครอบครัว โดยมีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุข และพื้นที่เสี่ยงอย่างจริงจัง โดยให้รัฐกำหนดและประกาศใช้เกณฑ์สิทธิความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นเกณฑ์ความปลอดภัยขั้นต่ำสุดที่รัฐและองค์กรท้องถิ่น ต้องประกันการเข้าถึงเกณฑ์ดังกล่าวอย่างเสมอภาคของเด็กทุกคน และจัดให้มีระบบการรายงานพื้นที่ (จังหวัดและตำบล) ที่มีการละเมิดเกณฑ์สิทธิความปลอดภัยขั้นต่ำสำหรับเด็ก อันส่งผลให้เด็กเสียชีวิตจากการบาดเจ็บรุนแรง พร้อมทั้งขยายบริการของสถานพัฒนาเด็กเล็ก หรือบ้านรับเลี้ยงเด็กเล็กในชุมชน ให้ครอบคลุมเด็กกลุ่มเสี่ยงในครอบครัวที่มีศักยภาพต่ำ และจัดให้มีศูนย์เด็กและเยาวชนหลังเลิกเรียน หรือบ้านหลังเรียนสำหรับเด็กวัยเรียนโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งภาครัฐต้องมีนโยบายสนับสนุนทั้งงบประมาณ สถานที่ สื่อ และอุปกรณ์เอื้ออำนวย

6. การศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ครอบครัวเข้มแข็ง

6.1 ส่งเสริมให้มีหลักสูตรครอบครัวศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยสถานศึกษาควรเป็นศูนย์กลางการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาครอบครัว และจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวขึ้นในโรงเรียน เนื่องจากมักพบว่าการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก มักจะต้องไปแก้ไขที่ครอบครัว

6.2 จัดตั้งองค์กรพัฒนาความรู้นวัตกรรม ในการสร้างสุขภาวะของครอบครัว ให้เป็นองค์กรที่มีความคล่องตัวในการทำงานวิชาการและขับเคลื่อน ทำหน้าที่จัดการความรู้ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมหรือเครื่องมือในการส่งเสริมครอบครัวให้สอดคล้องกับพื้นที่หรือครอบครัวในลักษณะต่างๆ พร้อมทั้งศึกษาสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อครอบครัว และนำเสนอมาตรการในการจัดการปัญหาต่อคณะรัฐมนตรี

6.3 ผลักดันและส่งเสริมความเข้มแข็งให้ “ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้มีหน่วยงานกำกับดูแลโดยตรงบนพื้นฐานของการเสริมองค์ความรู้ให้กับพ่อแม่และผู้ปกครอง รวมทั้งบูรณาการความร่วมมือระหว่างเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบหลักร่วมกับโรงเรียนในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง และรัฐต้องปรับเกณฑ์การประเมินสถานศึกษาและครู ด้วยการรวมเกณฑ์การลดและยุติปัญหาความรุนแรงในนักเรียนให้เป็นหนึ่งในเกณฑ์ประเมินเพื่อพิจารณาจัดสรรงบประมาณประจำปีและวิทยฐานะของครู

7. การผลักดันให้เกิดมาตรการในการขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาสตรีและครอบครัว

7.1 ผลักดันให้มีมาตรการแก้ไขและลดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ได้แก่ มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดจำนวนการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวง

แรงงาน กรมประชาสัมพันธ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันจัดให้มีการรณรงค์สื่อสารสาธารณะ เพื่อให้ความรู้กับประชาชน จัดให้มีสถานบริการเพื่อคุมกำเนิดที่ได้มาตรฐานสากล ในระดับชุมชน ในสถานประกอบการและในโรงงาน ให้กระทรวงสาธารณสุขแสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่ชัดเจนว่า สิทธิในการคุมกำเนิดเป็นสิทธิของทุกคน และยกเลิกระเบียบ/แนวปฏิบัติของสถานพยาบาลที่ยังมีการกำหนดให้สามีเป็นผู้เซ็นชื่อรับรองการคุมกำเนิดของภรรยา ให้กระทรวงศึกษาธิการแสดงจุดยืนเชิงนโยบายที่เข้มแข็งว่าต้องการให้เด็กและเยาวชนมีความรู้เรื่องเพศศึกษาที่รอบด้าน และมีทักษะชีวิตที่เพียงพอต่อการสร้างความปลอดภัยในเรื่องเพศสำหรับตนเองและผู้อื่น มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดแรงกดดันทางสังคมต่อผู้ที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ได้แก่ ให้กระทรวงวัฒนธรรม กรมประชาสัมพันธ์ และสื่อภายใต้การกำกับของรัฐ ร่วมกันจัดทำให้มีการสื่อสารสาธารณะเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสาเหตุของปัญหา การตั้งครรภ์ไม่พร้อมบนฐานข้อมูลวิชาการ ให้กระทรวงศึกษาธิการและสถานศึกษาทุกแห่งภายใต้การกำกับสร้างแนวทางและมาตรการดูแลระดับประครองนักเรียนนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ ให้สามารถดำรงสถานภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและได้รับการสนับสนุนให้สามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีคุณภาพ ให้หน่วยงานรัฐและเอกชนปรับระเบียบราชการและ/หรือระเบียบองค์กร เพื่อให้เด็กที่เกิดนอกรการสมรสได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐและองค์กรโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติและไม่กีดกันต่อผู้หางานและ/หรือลูกจ้างที่มีการตั้งครรภ์ มาตรการเร่งด่วนเพื่อลดการทอดทิ้งหรือทำร้ายทารกและการยุติการตั้งครรภ์ ให้ศูนย์ช่วยเหลือสังคม จัดให้มีการอบรมบุคลากร เพื่อสามารถให้บริการปรึกษาและให้ข้อมูลทางเลือกแบบรอบด้านแก่ผู้ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อม โดยต้องเคารพในสิทธิและความต้องการของเจ้าของปัญหา ให้กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ พัฒนาความร่วมมืออย่างเป็นทางการ จัดให้มีระบบช่วยเหลือดูแลผู้ประสบปัญหาตั้งครรภ์ไม่พร้อมอย่างครบวงจร โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรพัฒนาเอกชน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนงบประมาณให้เกิดศูนย์รับเลี้ยงเด็กเล็กระยะสั้น และศูนย์เด็กเล็กในชุมชน ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการเพิ่มจำนวนครอบครัวทดแทนชั่วคราวให้เพียงพอต่อสถานการณ์ปัญหาและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพ ให้กระทรวงสาธารณสุขกำหนดแนวปฏิบัติที่ละเอียด ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตั้งครรภ์เพราะถูกละเมิดทางเพศและผู้ตั้งครรภ์ที่มีปัญหาสุขภาพ ให้ได้รับการยุติการตั้งครรภ์ตามความประสงค์โดยเร็วที่สุด เนื่องจากเป็นกรณีที่กฎหมายให้การคุ้มครองไว้แล้ว และแนวปฏิบัตินี้ควรครอบคลุมบริการก่อนและหลังการยุติการตั้งครรภ์ตามมาตรฐานที่กำหนดในระดับสากล ให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงานผลการดำเนินงานต่อสมัชชาสตรีและครอบครัวแห่งชาติ

7.2 ผลักดันให้มีมาตรการดำเนินการยุติปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว โดยมีมาตรการเร่งด่วน ได้แก่ ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการ

คุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีเร่งด่วน/หรือประสบปัญหาวิกฤติ จัดให้มีสถานที่บำบัด ฟื้นฟู ผู้กระทำ ความผิดเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจคนทำงาน และผู้ปฏิบัติงานตาม พ.ร.บ. คุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วย

7.3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อพัฒนาสตรีและครอบครัว โดยสร้าง กลไกการทำงานของเครือข่าย ได้แก่ จัดทำระบบฐานข้อมูลเครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัว พัฒนาระบบการเรียนรู้ เครื่องมือในการทำงานและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการให้ความช่วยเหลือ ครอบครัวที่มีรูปแบบและความต้องการที่หลากหลายลักษณะ รวมถึงรณรงค์สร้างความเข้าใจ และเกิด ภาพลักษณ์ที่ดีระหว่างเครือข่ายที่ทำงานด้านครอบครัว เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกัน ระหว่างเครือข่ายต่างๆ ในระดับพื้นที่และองค์กรต่างๆ และผลักดันการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายและการ มีส่วนร่วมของคนทำงานด้านครอบครัว ได้แก่ การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งและ สามารถพึ่งตนเองได้ ยกย่องเชิดชูเกียรติเครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัว เปิดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานด้านครอบครัว สนับสนุนการสร้างเครือข่ายครอบครัวใน รูปแบบต่างๆ เช่น เด็กและเยาวชนอาสา สนับสนุนเครือข่ายให้จัดทำโครงการครอบครัวเข้มแข็ง และ สนับสนุนให้เครือข่ายทางสังคมด้านสตรีและครอบครัวเข้าถึงแหล่งทุนสนับสนุนการจัดสวัสดิการเพื่อ พัฒนาสตรีและครอบครัว

7.4 ผลักดันให้มีมาตรการในการเสริมพลังครอบครัว เพื่อสร้างสมดุลประชากรอย่างที่มีคุณภาพโดยให้รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงมาตรการจูงใจและกฎระเบียบต่างๆ ให้เอื้อและลด อุปสรรคต่อการมีบุตร รวมถึงเพิ่มสวัสดิการด้านสาธารณสุข การศึกษาและด้านการเงินสำหรับหญิง ระหว่างตั้งครรภ์ คลอด และเลี้ยงดูบุตร สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเกิดอย่างมีคุณภาพ สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มมาตรการกลไกการพัฒนาเด็กและ ครอบครัวในท้องถิ่น เช่น สร้างนักพัฒนาเด็กและครอบครัว เพิ่มศักยภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและศูนย์ พัฒนาครอบครัวในชุมชน เป็นต้น ตลอดจนส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กเจริญวัยอย่าง มีคุณภาพ และสนับสนุนงบประมาณเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเสริมพลังของครอบครัว

8. การขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดระบบที่จะเกื้อหนุนและเปิดโอกาสให้ครอบครัวสามารถสร้าง ความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตครอบครัว

8.1 มีการผลักดันให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องเป็นกลไกที่มีคุณภาพ ในการส่งเสริมการ เรียนรู้ให้กับครอบครัว โดยกระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ จะต้องมีการสนับสนุนให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสถาน ประกอบการและชุมชน ทำข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินโครงการศูนย์เลี้ยงเด็กเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานใน สถานประกอบการและชุมชน ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นรากฐานที่ดีและเอื้อต่อการสร้างสมดุลชีวิตการ

งานและชีวิตครอบครัว และยกระดับคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยสร้างร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนาจากศูนย์เลี้ยง(ดูแล) เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเต็มศักยภาพทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ผู้ปกครอง และภาคส่วนต่างๆ ในการยกระดับคุณภาพ และเพิ่มศักยภาพของบุคลากรผู้ดูแลเด็ก เช่น คณะพยาบาล เพิ่มหลักสูตรในการพัฒนาคน โดยไม่ใช้ทุนสูง เป็นต้น

8.2 มีการกำหนดนโยบายมาตรการในการส่งเสริมครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

8.2.1 ขอให้มีการระบุดครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวเป็นกลุ่มเป้าหมายของการจัดสวัสดิการของหน่วยงานต่างๆ เพื่อแสดงถึงการมุ่งให้เกิดความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม มีบุคลากรที่มีความเข้าใจประเด็นปัญหาในเชิงลึก มีการจัดสรรทรัพยากรและการติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน

8.2.2 ขอให้มึระบบในการจัดสวัสดิการให้กับครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว

8.2.3 ส่งเสริมการรวมตัวเป็นกลุ่มช่วยเหลือกันเองและทำงานเป็นเครือข่ายของครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เพื่อให้การสนับสนุนระหว่างสมาชิกครอบครัวในเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสร้างอัตลักษณ์เชิงบวก เสริมพลังให้สมาชิกครอบครัวมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเองมากขึ้น

8.2.4 ส่งเสริมให้มีระบบข้อมูล/ทะเบียนประวัติครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่ชัดเจน โดยการสร้างร่วมมือในการผนวก ในการจัดเก็บข้อมูลครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวและประสานส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่มีการจัดเก็บข้อมูล เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ